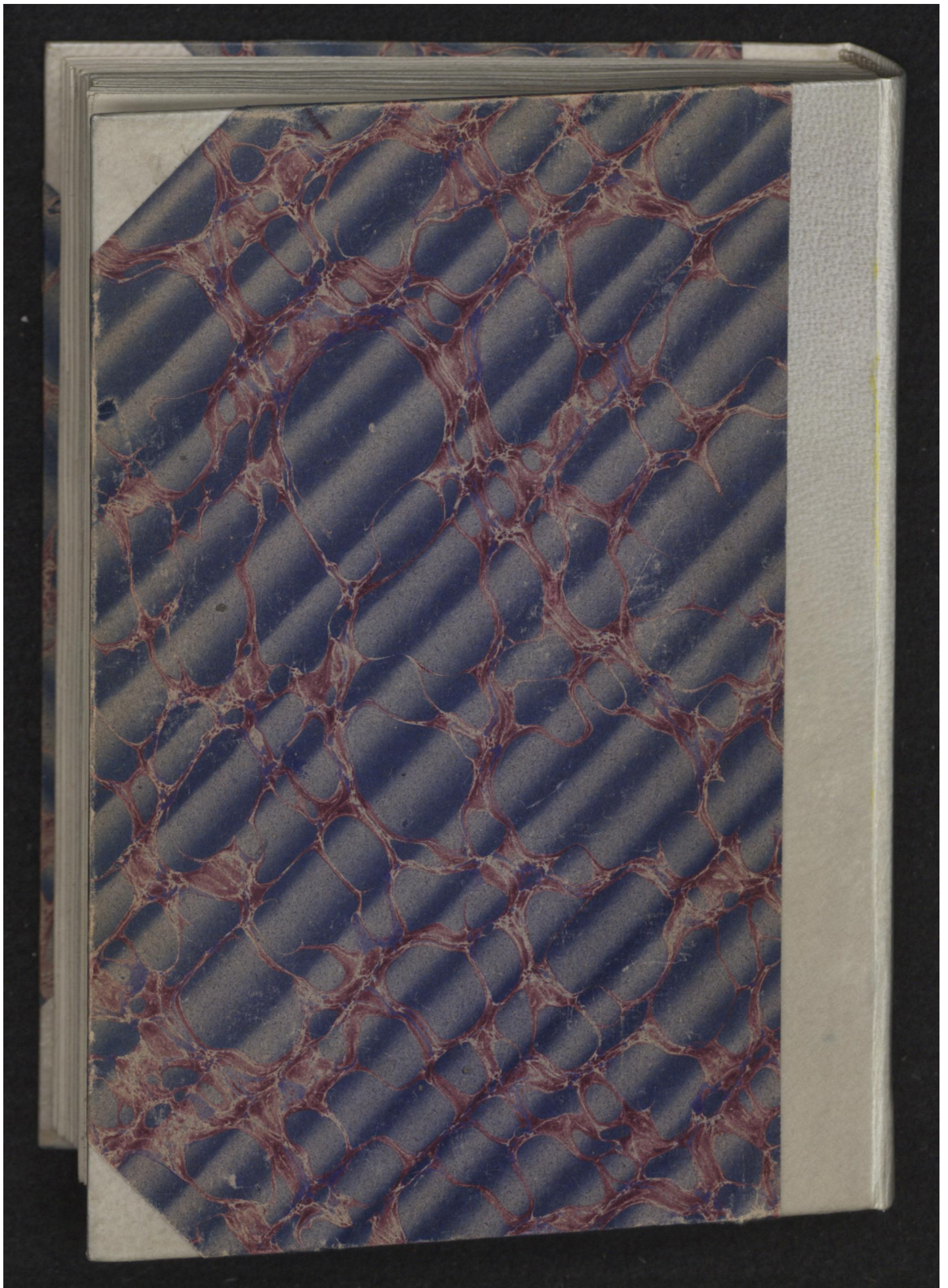
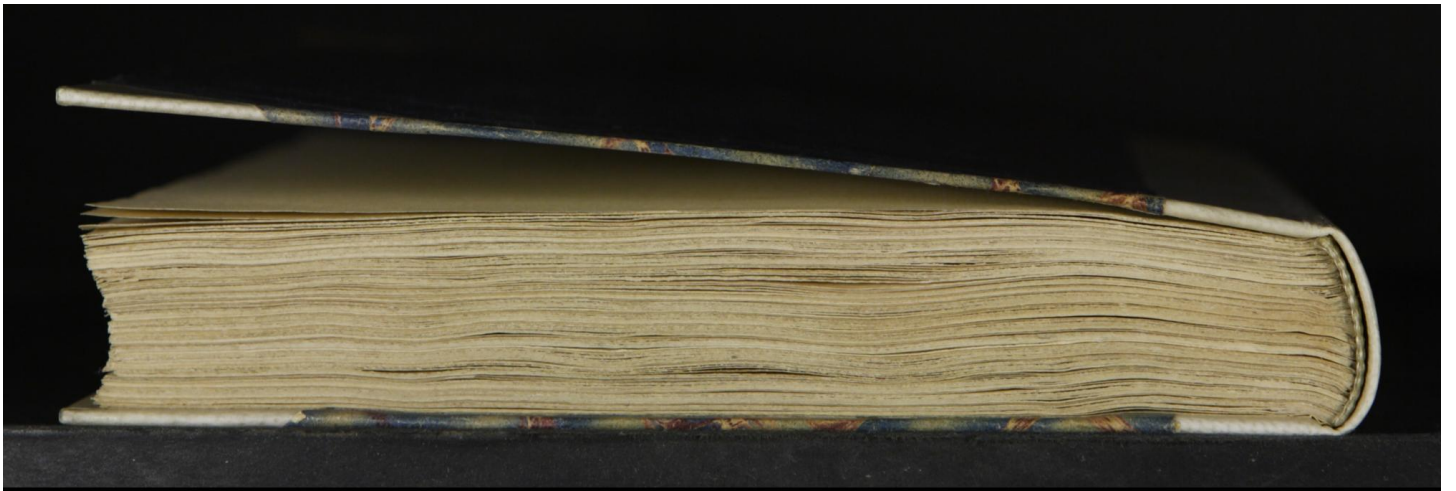
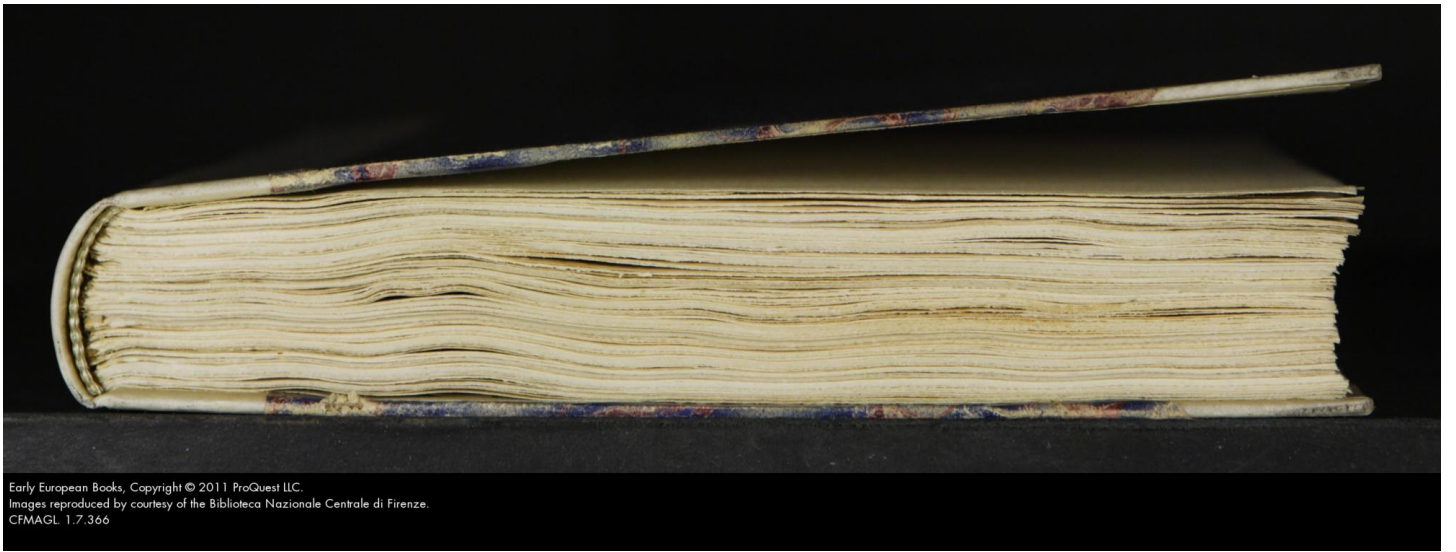

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.366

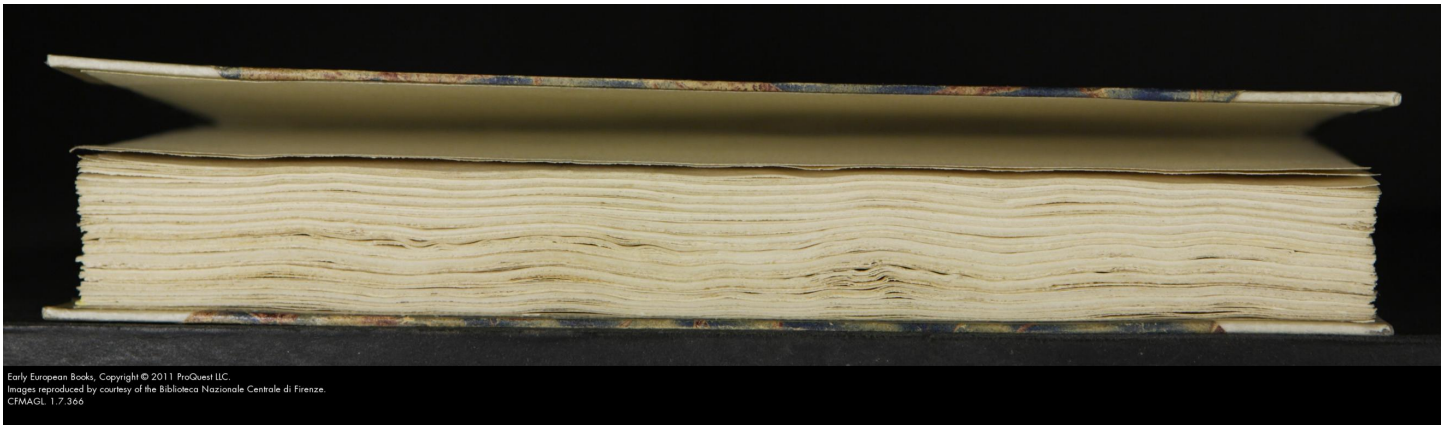

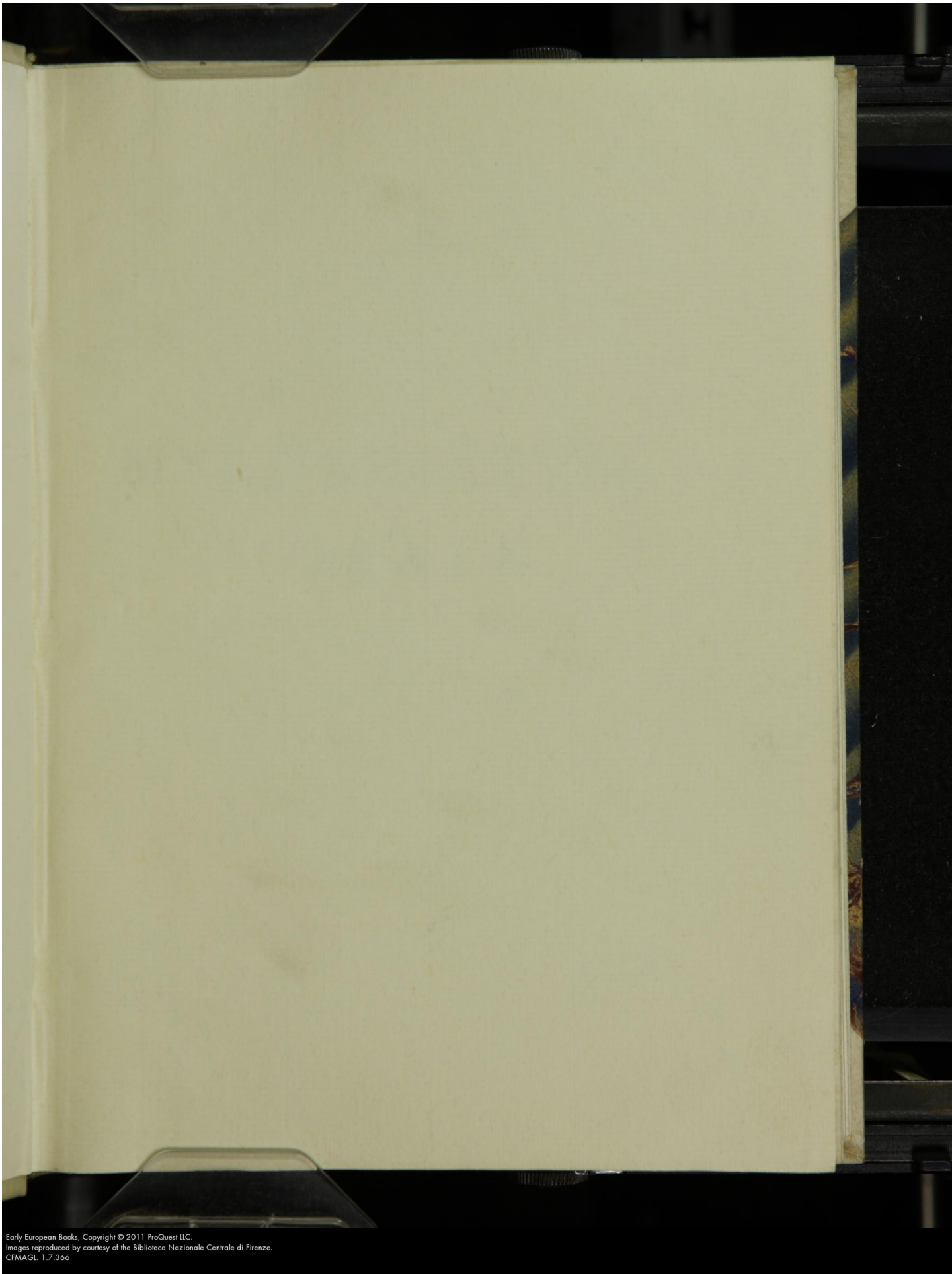
Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.366

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.366

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL 1.7.366

M

MYROTHECIUM
MORALE

MYROTHECIVM

MORALE

DECIANTORVM

DECIANTORVM

DECIANTORVM

DECIANTORVM

MYROTHECIVM

MORALE

4
366

MYROTHECIUM
MORALE

DOCUMENTORVM TREDECIM

Quę sunt totidem Lectiones super
Textum Aristotelis Lib.8.
Ethicorum

DE AMICITIA

Cum duplici pia Appendicula, & Indice Librorum

A VCTORE

PAT. FR. FRANCISCO

A S. AVGVSTINO

M A C E D O.

Min. Obser.

*Leſore Iubilato, & Publico Patauino, Luſitano, Con-
ſionatore, & Conſiliario Regis Gallie, & Hiſtorico
Regio Latino Portugallie, Veneto Ciue.*

PATAVII, Typis Iacobi de Cadorinis, MDCLXXV.
Superiorum Permiſſu.

434

22

MIRRORE DELLA CIVILTÀ

D. SEBASTIANO DE' SEVERI

Queste sono le lezioni super
Tertium Aristotelis Lib. 8.

Edicorun

DE AMICITIA

Compendio di Aristotele & di altri filosofi

A VOTO

PATRIFRANCISCO

A S. AVGVSTINO

MACEDO

M. G. G.

In fine...

FRANCISCO DE' SEVERI

ILLVSTRISSIMO.
AC REVERENDISSIMO D.
D. SEBASTIANO
PISANO

Episcopo Veronensi, Comiti, &c.

Vix dum ortus erat hic
foetus, cum te, Illustris-
sime Princeps, natali-
tium Sydus prouoca-
uit. Ambitione splen-
doris: eoque se generosum proba-
uit, quod est ausus eam ferre lu-
cem, quæ vel Aquilam intuentem
obrueret. Si natales spectemus:
Pisanae familiae fulgor clarissimus
vltra fumos Romanarum imagi-
num tendit, & collecto Pisoniano
fastu incenditur, vt necesse fuerit
aquis Venetis temperari. Si perso-
nam;

nam ; angusta species tua di-
gna, quæ vbiq̃ue imperet videtur.
Spiras nescio quid cæleste, & cūm
fis humanissimus, maiorē te, quā
pro humano habitu maiestas oris,
& corporis prodit. Si ingenium:
acre, ac viuudum, quod in oculo-
rum acie vibrat. Si genium: blan-
dus ille, ac dulcis animos allicit. Si
indolem: præclara, & excelsa niti-
tur sursum, & superos anhelat. Si
animum: generosus, ac vastus re-
futat angusta, capit latissima. Si
mores: suaues, & probi, vt verē sis,
quod proprium tuæ stirpis fuit,
Frugi, sed cum publico fructu.
Si virtutes: contines omnes eo in
gradu, vt singulę de Principatu
contendant. Earum tu egregium
à teneris specimen præbuisi, cūm
Eu-

Europam penè totam adolefcens
peragraſti, & vbique impreſſam,
tuæ virtutis orbitam reliquiſti, &
Veneto nomini, cum ex te eſtima-
rentur cæteri, gloriam comparaſti.
Publicis Reipublicæ muneribus
cum poteſtate præpoſitus, quan-
tum in eo genere poſſes, ſi ea tibi
eundum eſſet ad famam via, pru-
dentia, integritate, iudicio, & dex-
teritate monſtraſti. Sed Sacra te
vocabant, vt vtranq; virtutis pagi-
nam faceres, & integro vultu to-
tam præſtares Rempublicam. Ab
Illuſtriſſimo Patruo tuo, Sebaſtiani-
no, Viro incomparabili ad Theſ-
ſalonicenſem Archiepiſcopatum
aſſumpto, vocatus in Veronēſem,
quam tibi ceſſit, Eccleſiam, eidem
paribus animi dotibus ſucceſſiſti,
&

& spem iuxtà, & locū implesti. Ex-
pectationem omnium superasti.
Congrua tibi dignitas erat, quòd
ex sacro, & profano Principatu
constans, & religionem Præfulis,
& splendorem Comitis contine-
bat. Vtrunque sic agis, vt Princi-
pem repræsentens pium, & Pasto-
rem splendidum. Nemo in pa-
scente pietatem, nemo in regente
maiestatem desideret. Munera di-
stinguis, nec dissipas: eadem copu-
las, nec confundis: illa tua præro-
gatiua est, vt neq; officij obliuiscaris
cùm pascis, nec beneficij cùm
regis. In Ecclesiastico munere ob-
eundo Præfulem te omnibus nu-
meris absolutum exhibes. Agis
causas fidei, vt Athanasius: Eccle-
siæ, vt Basilus: potentum uti
Am-

Ambrosius; pauperum, uti Au-
gustinus: laudas virtutes, uti Na-
zianzenus: reprehendis vitia, uti
Chrysofomus: cōsolaris afflictos,
uti Gregorius. Cūm sacra peragis
imaginem prætefers sanctitatis; at
semper retines innatam dignita-
tem, & in usum Ecclesię uertis, fa-
ctus ad ornamentum, & gloriam
religionis. Abundant tua cime-
lia supellectile omnigena: nihil ijs
ornatius, nihil splendidius, nihil
opulentius. Quæ copia uasorum
ex auro, & argento sacrorum? quæ
uestium Pontificalium? quæ cæte-
rorum Altaris ornamentorum? ut
thesaurus quidam Ecclesiasticus
in Episcopali tua domo situs sit,
non ut obrutus delitefcāt, sed ut
in usum Ecclesia pateat, effunda-

a

turque

12

turque, oculis omnium expositus
ad dignitatem. Huc trahis equo-
rum, equitumq; vim, multiplices
currus, ingentem comitatum, cele-
brem pompam, quæ te Principem
deceat, & augeat Ecclesiæ venera-
tionem, cultumq; commendet rerū
diuinarum. Natura munificus, &
splendidus oues tuas, & vestis, &
foues, & pascis liberaliter: proinde
nulla balat, nulla gemit, errat nul-
la. Omnes & abundant, & gaudēt:
Ciues beantur, sibiq; de tanto Præ-
sule gratulantur. Hospitalem Au-
lam tuam reddis ad te auidè con-
fluētibus, quos externos accipis, ij-
statim in ea hospites esse definiūt,
& in ciues, domesticosq; vertun-
tur. Sic aluntur, fouentur, decoran-
tur, ornantur, vt in Palatium mi-
grasse

grasse se sentiant . Expertus dico:
inter eos magna felicitate relatus,
nihil vidi magnificētius, nihil co-
piofius, nihil splendidius, & audi-
ui plurimos qui mecū Romæ (vbi
est munificentiaē domicilium) fue-
rant dicentes, Veronæ se Romanę
Curiaē propter pietatem, & splen-
dorem viam imaginē intueri, ac
te Principe istam Urbem paruam
sibi Romam videri. Cū domo e-
grederis omnium te expectatio
comitatur, & ad feruentis currus
strepitum, & volubilium impulsū
rotarum communis plausus exori-
tur, vt triumphare in alta pace ob
amorem ciuium videaris. Hæ tuæ
mirabiles virtutes à me perspectę,
ac exploratę effecerunt, vt aliquo
te genere oblequij demereri, & gra-

ti animi significationem exhibere
conarer. Et si verò ea minus sit di-
gna amplitudine tua, & maiestate;
ob argumentum tamen aptum, &
idoneū personæ tuæ augustæ con-
gruit, quòd sit de amicitia Docu-
mentis, qua Tu virtute polles, po-
tesque plurimùm, vt qui singularē
in amicos fidem, & serues, & præ-
stes, & nullum in eos genus officij
prætermittas, & aliorum rationes
proprijs anteponas. Indole officio-
sissimus, ac diligentissimus, qui om-
nes vias, & artes tenes beneficien-
di ijs, quos amaueris. Nec longè
sunt exempla petèda. Mortuo Ex-
cellentissimo D. Fratres tuo, non
sine dolore, ac præter votum super-
stes, eius liberos in tutelam accepi-
sti. Maiorem natu præstantem do-
tibus

tibus nobilissimo cōnubio cum Illu-
lustrissima Virgine copulasti, &
paterne domus amplitudinem in-
tegram conseruasti, pari coniuge,
reddita, moribus simili, opibus, &
nobilitate. Minorem florentem,
ingenio Veronā vocasti, vt coram
optimis, & artibus, & virtutibus
imbueres, quamquam maxima
pars doctrinæ sit, te insignem om-
nibus virtutibus Patruum intueri.
Itaq; nemo est finitimorum Prin-
cipum, quin te diligat suspiciat,
admiretur, quin suis te litteris
peramanter salutet, quin tuam nō
ambiat amicitiam, quam tu cum
religiosè, & cū fide colas, excola sq;
officiisque, donis foueas, magnifi-
centia decores, splendore illustres,
efficis, vt hoc tibi argumentum,

ami.

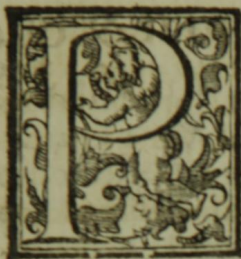
amicitiæ mirificè congruat, & quæ
hîc à me documenta sunt posita ea
omnia tanquam exempla à tua
ueræ Virtutis idea petita esse ui-
deantur. Vale.

Seruus Tibi addictissimus

Franciscus Macedo.

PRO-

PROLOGVS.

Aucis te volo amice Lector. Qui meos libros legerunt, ac in iis varia doctrina ac styli genera pro argumentorum diuersitate siue ad Philosophiam, siue ad Theologiam, tum scholasticam, tam positiuā, tum controuersiosam, tum moralem, siue ad Chronologiam, siue ad ius Canonicum & Ciuile, siue ad Rhetoricā, siue ad Poeticā, siue ad Eruditionē, siue ad Apologias, siue ad vitas, siue ad Elogia, siue ad Panegyricos, siue ad Genealogia pertinerent expressa inuenerunt, hoc desiderarunt Concionatorum, & Academicorum, quorum nullum extabat vestigium. Petierunt ergo à me vt vellem huiusce item generis scribendi formam aliquam exhibere, vt appareret quid in eo possem. Cum praesertim scirent me olim Conciones ad populum frequenter habuisse, & in cathedris multa Academico more disputasse. Ego qui maximè sum ad nutus studiosorum flexibilis, morem statui gerere petentibus, & quas hic Patavii Lectiones hoc anno publicas habui ad eum modū concinnatas eas in lucem edere volui, vt hac quoque in parte communi Scholarum bono seruirem. Nihil de ordine, ac methodo detraxi, iusta, & solemnitas forma est. Addidi tamen quadam vt locupletiores existerent. Soleo quippe ornare elogiis, emblematis, & epigrammatis, vt spinosum & austerum Ethicè dicendi genus amenum & iucundum efficiam: ne adolescentium animi doctrinam fastidiant. Quod bellè quidem cadit, cum h hisce pigmentis & condimentis allecti auidè confluant, meque summa voluntate, & voluptate audiant. Et quamquam institutum meum fastidiosi quidam, & amusi homines improbarint, ego qui causas improbandi nossem nunquam volui a proposito discedere, vt qui scire oportere dulci vtile commisceri. Tuū erit, Lector, & legere, & de ijs, quae legeris ferre iudicium. De me vtcunq; existimes, modò sit verum, equanimiter, imo & libenter in utranq; partem accipiam. Vale.

NOI

82

NOI REFORMATORI dello Studio di Padoua.

HAuendo veduto per fede del Padre Inquisitore nel libro intitolato *Myrothecium Morale* del Padre Fra Francesco da S. Agost. Macedo Minore Obseruante, non vi esser cosa alcuna contro la S. Fede Cattolica, e parimente per attestato del Segretario nostro niente contro Precipi, e buoni costumi, concedemo licenza à Giacomo Cadorino di poterlo stampare, obseruando gl'ordini, &c.

Dat. li 8. Zugno 1675.

(ALVISE PRIVLI Proc. Ref.

(ALVISE MOCENIGO Proc. Ref.

(SILVESTRO VALIER K. Proc. Ref.

Gio. Battista Nicolosi Segr.

FRANCISCVS MARIA DE BONONIA
totius Ord. Fratrum Minor. Seraph. P. N. S. Francisci
Minister Generalis, & Seruus.

Dilecto Nobis plurimum in Christo R. P. Fratri Francisco à S. Augustino Macedo Prouincia nostrę Portugallia Regularis Obseruantia Alumno, Doctori eximio, omni virtutum genere, & scientiarum ornato. Salutem in Domino, qui est vera salus.

CVM duo ex Ordine nostro Theologi, quibus commisimus, opus a Te compositum *Myrothecium Morale* reuiderint, & iuxta nostras, & Apostolicas Sactiones approbauerint: Tenore presentium eum salutaris Obedientię merito facultatem Tibi facimus, quatenus, seruatis ceteris de iure seruandis, illud Typis mandare valeas. In cuius rei testimonium has manu nostra subscriptas, nostroque maiori Sigillo munitas damus. Ex Araceli de Vrbe die vltimo Iunii 1675.

Fr. Franc. Maria de Bononia Minister Gen.

De Mand. Sux Pat. Reuerendis.
Fr. Egidius de Liburno Ord. Secr.

AMICITIA
An fit Virtus? quanta? qualis?
I. LECTIO

Ad textum Aristotelis Lib. 8. Ethicorum c. 1. initio.

Ἡ Φιλία ἔστι γὰρ ἀρετὴ τις, ἢ μετ' ἀρετῆς.

Amicitia, aut Virtus quædam est, aut cum Virtute
coniuncta. Iterum prope finem

οὐ μόνον δὲ ἀναγκᾶιον ἔστιν, ἀλλὰ καὶ καλόν.

Non solum est necessaria, sed & honesta.

DOCUMENTVM PRIMVM.

Ex Lectione.

*Amicitiam virtutem esse mutua inter ami-
cos benevolentia. A Deo fonte duci. Il-
lius paradigma Ionathas, & David. Cur
Amor pheretratus cum cæcus sit? Ami-
citia vsque ad aras, tum ob dignitates,
tum ob honestatem. Turpia non sunt
ab amicis petenda. Perinde est amici-
tiam violare, ac temerare altaria.*

*Quanti fieri debeat amicitia, quæ sistit in aris, ultra cineres
tendit. Vno actu heroico comprobatur.*

CORONIS

Par Amicorum

Ionathas, & David.

Epitaphium Ionathæ. Epigramma Davidi.

Præ-

DOCUMENTVM I.

PRæclarè Cicero in Lælio, *Sine virtute amicitia esse
 vlllo pacto potest: quam ibi sic definit. Est omnium diuina-
 rum humanarumque rerum cum beneuolentia, & charitate
 summa consensus.* Mutuus amor constituit amicitiam:
 itaque Amatio unius, & Radamatio alterius, amicitia
 est. Ita Aristoteles c. 2. lib. 8. ubi distinguit beneuolos
 ab amicis: quòd beneuolus sit, qui amat alterum sine
 reciprocatione amoris erga se alterius. Amicus vero
 ille, qui mutua beneuolentia diligit alterum, & diligi-
 tur ab altero, δὲ ἄρα εὐνοεῖν ἀλλήλοις, καὶ βούλειται
 τὰγαθὰ μὴ λανθάνοντας: oportet ergo eos mutuo se amare,
 & velle alterum alteri bona, idque constare. Eiusdem est
 Cicero sententiæ in suo Lælio, quam ibi sæpè tradit:
 ita ut mutua vicissitudine officiorum opus sit ad ami-
 citiam constituendam & declarandam. Cuius diui-
 num paradigma est Amor ille æternus Dei Ομοῦσιος
 Patris, & Filii, quem mutuum esse constat in schola,
 & inter Patres. Ambrosius in Symb. Apost. *Vnus est
 diligens eum qui ab ipso est: vnus diligens eum, à quo ipse
 est. Vna est dilectio utriusque Spiritus Sanctus.* Bernardus
 serm. 8. in Cantica spiritum Sanctum vocat Patris
 & Filij imperturbabilem pacem. *Gluten firmum. Indiuiduum
 amorem: Osculum amborum.* Et serm. 3. de Trin. dicit.
Indiuisibile vinculum Trinitatis. Hinc apud Sacram Scrip-
 turam primo Reg. c. 18. Illa amicitia Dauidis, & Iona-
 tha ^{1. Reg. 18.} conglutinatio animarum appellatur. *Conglutinata
 est anima Ionathæ animæ Dauid,* ut intima, & mutua vnio
 significaretur; quæ enim conglutinantur sic adherent,
 vt diuidi ægerrimè possint, & vnium è duobus coale-
 scat. Est autem amicitia amor beneuolentiæ, honestus
 omninò, & purus ex charitate, quæ virtus est, atque
 adeo Spiritum sapit, non corpus: quare egregiè Do-
 natys

DE VIRTUTE AMIC.

Natus distinxit inter amicū, & amatorem, ut amicus
 sit animæ, amator corporis. Hoc ipsum docet nos
 locus proximus Scripturæ *Diligebat Ionathas David quasi* Ibid.
animam suam. Secluso corpore, nequis locus sensui es-
 set, imo ne utilitati quidem. Etenim anima alteri ani-
 mæ vnita nihil ei reapse confert, uti anima corpori,
 cui vnitur, sed solo amore innectitur, quem comple-
 xus significat corporis. Propterea Ionathas amicum
 Davidis se professus, *spoliavit se vestimentis suis*, quæ 1. Reg. 18
 utilitates & comoda significabant, ut purum ab iis
 animum demonstraret. Nudum corpus retinuit te-
 stis Amorem. Non poterat animam ostendere;
 eius locum subiit nudatum corpus, Amoris symbo-
 lum, qui nudus, ac cæcus pingitur: adhibuit arcum
 & sagittas, ut iusta esset imago amoris. Atque hic ob-
 seruo: Ionatham cum Davide opera sagittarum lo-
 cutum fuisse; iis iudiciis vsus est cum eum à patris in- 1. Reg. 20
 fidiis liberavit. Nempe docuit officia erga Davidem
 sua ab amore proficisci, vnumque Davidem sibi esse
 propositum scopum, quò suas omnes curas, actiones-
 que dirigeret.

Verùm quorsum amor cæcus sagittat, & quomodo?
 cum sit cæcus? Temerè iaciet sagittas. Aberrabit. Mi-
 nime. Nec enim sagittæ diriguntur ab oculis, sed à
 corde. Ibi plumescunt, inde procedunt; non enim
 aberrat affectus. Collimat ad scopum sicut ad cen-
 trum. Centrum est in Amico. Quæ ad centrum va-
 dunt cæco modo feruntur, & certo modo trudentur.
 An lapis, cum deorsum vergit, oculos habet? uti sa-
 gitta emissa ex arcu, magno, & præcipiti impetu fertur,
 nec tamen aberrat. Imo ne aberrare quidem potest.
 Cor itaque nouit locum, in quem tendit, ac deuiare ab
 eo nequit. Equidem video Cor simile esse Centro, ac Match. 12
 perinde esse, ac pro centro sumi apud Euangelistam.

A 2 Sic

*Sic erit filius hominis in corde terræ: idest in centro terræ, quò Christus post mortem descendit: Sicut ergo centrum terræ cor est terræ, ita & cor hominis centrum est hominis, eò truditur cum amore ducitur. Pondus quippe est amor: suapte vi ad cor vadit: aberrare nequit: oculis opus non est natura duce. Aliter dico, nec opinor ineptè. Sagittæ non collineant ad scopum longè positum, sed præsentem, ac intimum, alterum se qualis est amicus; igitur inutiles oculi. In se sagittat, qui amat, cum ad amicum sagittat; semper collimabit. *Sagittaueras tu Domine cor meum charitate tua*, dixit Augustinus. Si charitas Deo cor iungit, & qui manet in charitate vnum est cum Deo, quomodo sagittatur charitate, qui adhæret Deo, eaque fit amicus Dei? nimirum illæ sagittæ sunt amoris, non tendunt ad scopum longinquum, idque significauit Augustinus diuini peritus amoris. Concinit Psalter *Sagittæ tuæ infixæ sunt mihi* cum infiguntur emittuntur, & vnde emittuntur, ibi infiguntur, non de nouo iaciuntur: iacent in corde, ibi plumescunt, ibi formantur. Feriunt amantem comminus intra amantem. Verbum erat Ionathæ artificis amandi, *Sagitta intra te sunt*. Quomodo intra, si excutiebantur ex arcu? intellige de sagittis affectuum, quos illæ aliæ sagittæ significabant. His præteruolantibus illæ manebant intra cor Ionathæ & Dauidis. Non abibant, hærebant, & in scopo, & in centro.*

Hæc virtus amoris recta, & pura iubet honesta, tanquam lex, prohibetque contraria. Pulchrè Cicero. *Hæc prima lex in amicitia sancitur, vt neque rogemus res turpes, neque faciamus rogati. Et iterum ut ab amicis honesta petamus, & amicorum causa honesta faciamus. Qui secus facit amicus non est. Phocion Atheniensis roganti Antipatro Principi extero quiddam iniustum, aptè*

Lib. 9.
Conf.
cap. 2.

Pl. 37.

1. Reg.
c. 20.

In Lz.
lio.

DE VIRTUTE AMIC.

5

aptè respondit *Amicus sum, inquit, non adulator*. Ruti-
lius Romanus amicum iniqua petentem hac voce re-
iecit. *Non est officij mei: cumque alter intulisset, ergo*
mibi amicus non es. Imo, inquit, *Si turpia roges inimicus:*
& repudianti alteri suam amicitiam reposuit, & ego
tua libens renuncio. Præclara vox illa Periclis ad eum
qui à se periurium postulabat, *Sum, inquit, Amicus*
usque ad Aras, idest non committam ut Aras violem,
quas tangebant, qui iurabant.

Plutar-
ch. in
Apoph.
teg.

Idem;

Virgil.
lib. 12.

Tango Aras, mediosque ignes, & numina testor.

Itaque Ara limes, & terminus est amicitiae. Hunc au-
ctorem habuit celeberrima illa Paræmia. *Amicus usque*
ad Aras. Quæ verissima est, plena pietatis, plena ho-
nestatis. Duplici sensu accipio usque ad Aras. Pri-
mum tam sancta est amicitia, ut usq; ad Aras sit eue-
henda, & pro numine in Ara collocanda. Secundum,
tam est colenda, ut nemini liceat eam violare, nec
deturpare. Deturpabit autem qui turpia, & inhons-
ta per amicitiam, aut petat, aut impetret. Amicitia
tanti est, ut sit habenda in diuinis. Ad hanc Aram
Abraham amicus Dei factus est. *Credidit Deo* iubenti
Isaac sacrificare; ubi victimam illum fecit in Ara, Dei
amicus esse promeruit. Sic epist. Iacobi 2. *Credidit*
Abraham Deo, cum in Ara ipsa litabat: ibi amicitiam
Dei conciliauit. Locus sacrificij locus amicitiae fuit.
Obtulit sacrificiũ, recepit amicitiam, & amicus Dei fa-
ctus est. Aræ fructus vterq; & amor in filio mactatus in
Ara, & amor Dei erga Abraham natus in Ara: in eadẽ
Ara, & amor acceptus, & redditus. Trãsiit sacrificium
amoris in hostimentum amicitiae diuinæ. Perinde fuit
amicitia, atque altare. Id apparet ex lib. 3. Reg. cap. 2.
Iussu Salomonis venerat Banaias ad interficiendum
Ioab. Confugerat is, ad Tabernaculum, & tenebat
Cornu Altaris. Deterruit locus sacer Banaiam à cæde.

Plutar.
ch. cũ

Gell. li.

1. c. 3.

con.

6 DOCUMENTVM I.

Consuluit Salomonem ; respondit hic *Interfice eum,*
quia occiderat Abner, & Amasam: propterea à Ba-
naia interfectus. Quare Salomon rationem non ha-
buit Altaris, quod immunitatem præstare debuit Ioa-
bo adhærenti? Inquiramus causam, & examinemus
culpam. Ea fuit amicitia violatio. Occiderat Ioab
Abner post amicitiam initam cum Dauide, & pacem
ex ea ortam. *Faciamus amicitias* 2.lib.Reg.cap. 1.n. 12.
& 13. & *abiit in pace* n. 23. & 14. Confirmauerat amici-
tiam cõuiuium Dauidis cum Abnere. Interfecerat au-
tem Amasam. 2 Reg. 20 nu. 8. specie amicitia. *Salue*
mi frater, & quasi osculans eum. Dum ergo Ioab læsit
amicitiam, violauit Altare, non poterat igitur eum
Altare liberare. Non oportebat gaudere immuni-
tate Altaris eum, qui immunitate barbara in Aram,
amicitia læuierat. Perinde est Ara ac amicitia, læsisti
amicitiam, sustulisti Aram. Repetita est à Ioabo pœna
congrua culpæ. Iugulauerat fidem in Ara, non ei pro-
desse potuit quæ inerat in Ara fides. Obseruauit hoc
Nicol. de Lyra in huc locū 3. Reg. 2. Ioab *proditorie per*
simulationē pacis, & amicitia Abner, & Amasam interfecit.
Vt maius sit huius rationis pondus, ponderandum
est, quòd in cap. 1. huius lib. 3. Reg. n. 51. & 52. narratur
Adonias rebellis Salomoni cum Regnum affectasset
immunis fuisse, quòd *tenuit Cornu Altaris.* Eò quippe
confugerat Adonias, cum imminerent Satellites, ut
mortem cuitaret. *Tenuit Cornu Altaris:* idque deter-
ruit interfecturos, & Rex Salomon nouit, & ignouit,
Si fuerit vir bonus, non cadet, &c. Euasit ergo Adonias,
gaufus est immunitate Altaris, cum perduellis esset,
& reus læsæ maiestatis. Pendamus crimina. Grauius
erat crimen Adoniae, quàm Ioabi. Is sustulerat priua-
tos, odio priuato, & nihil aduersus maiestatem sue
Regis admiserat. Adonias tyrannidem affectarat, ac
læsæ

Lyra.

DE VIRTUTE AMIC.

7

læsæ maiestatis crimen patrauerat. Cur ergo hic tenēs Cornu Altaris euadit, ille perit? Aut uterq; damnetur, aut uterq; liberetur. Minimè. Etenim Ioab multò grauius deliquit violando amicitia, quàm Adonias inuadendo Regnū: cum hic perduellis intra humanos terminos peccauerit: ille homicida ultra eos deliquerit, & sacrilegium commiserit. Erat Adoniæ culpa humana intra hominem, quantumuis Regem: erat culpa Ioabi maior humana, quia humanos terminos transgressa ad Aram peruenerat, & Altare amicitia violauerat, atque adeo crimen læsæ Diuinæ maiestatis admiserat. Ac propterea fortasse Ioab non fuit vsus obtentu Altaris, quod tenebat ad euitandam mortem, cum posset obiiere se in loco sacro immunitate gaudere, agnouit enim sibi minime profecturam defensionem esse, considerauit quippe à se violatum esse Altare amicitia: ac proinde indignum se immunitate Altaris reddidisse, & quamquam memor exempli Adoniæ, cui antè fuerat data immunitas, eo uti noluit, quòd videret Adoniæ profuturum quòd non violauerat Altare, sibi non profuturum, quòd ipsam Altare violauerat. Non possum, inquit, obtinere impunitatem, qui lèsi Aræ immunitatem, ac in ea Dei maiestatem. Repetamus verba Lyræ. *Ioab proditoriè per simulationem pacis, & amicitia Abner, & Amasam interfecit, & discrimen inter Adoniam, & Ioabum apparebit.*

Lyræ .

Tanti fit à Deo amicitia, vt qua die omnia sua pro mundi redemptione liberalissimè dedit, largitor, & amator profusus, & prodigus, tradito corpore percussoribus, relictis vestibibus militibus, effuso sanguine, usque ad vltimam aquæ guttam pro hominibus, anima Patri redita, corpore sepulcro addicto, vnā amicitiam retinere voluerit, eamque instar cupidi, & auari,
vt ita

DOCUMENTVM I.

vt ita dicam, ab eo cui pignori dederat repetiuerit, vt

amicitiæ pretium indicaret. Quorsum enim, quæso,

Christus initio suæ passionis à Iuda osculante, *Oscula-*

tus est eum. osculum accepit? nisi quod noluit vt re-

¹⁴ maneret apud proditorem signum amicitiæ osculo si-

gnificatæ, egitque vt sibi restitueretur, tanti eam æsti-

mabat; nec legimus in Euangelio osculatum Domi-

num Iudam fuisse, ne videretur reddidisse osculum,

violatori amicitiæ; repetiuit osculum, & redditum re-

tinuit, nec reposuit aliud, ut significaret eam oscula-

tionem Iudæ esse restitutionem, non salutationem.

²⁶ Propterea amicum appellauit *Amice ad quid venisti?* ex-

probans ei violationem amicitiæ, & monēs ut sibi red-

deret pignus amicitiæ per osculum. Erat illa gemma

pretiosa, quam vel à Proditore recuperauit, nec reie-

cit osculum, quod erat instrumentum recuperandi. Id

aliàs alio exemplo ostendit, cum dixit Apostolis, ut

salutarent eos, ad quos mittebantur illis verbis *Pax vo-*

bis amicitiæ gratia, monens, si reciperentur, mansu-

ram amicitiæ apud amicos, qui eos recepissent; sin-

autem ad eosdem datam pacem esse reuerturam, *Ad*

^{Luc. 10.} *vos reuertetur.* Cur reuertetur? semel data Pax repeti-

non debebat. Quid opus eam reuocare? Nimirum

ob pretium: nolebat illam pacem, & amicitiæ apud

iniquos, & ingratos. Porci erant: apud quos margarita

illa esse non poterat, propterea iubet eam repeti, &

reuocari.

Sed nihil altiùs exaggerat amicitiæ dignitatem,

quàm illud Christi exemplum in eodem die passionis

suæ exhibitum, quod sanè est admirabile. Omnia illo

die rupta, & lacerata, discerpta, & dissipata sunt, in-

argumentum doloris. Saxa collisa, monumenta rup-

ta, & patefacta, terra conuulsa, & auulsa, velum Tem-

pli scissum in partes, Cœlum discors, & turbatum,

Sol

citia: Tiberii perduellis? petulanter respondit, eam se
 Altaribus antepone, atque ad hoc paratum esse sese
 Capitolium incendere, si Tiberius eod conferre faceret
 imperasset. Vbi exclamat Lælius apud Tullium: *U-*
desis, quam nefaria vox? Quanto melius Cato! a quo eod-
 dem auctore Tullio *rem improbiam petere nemo, vel ami-*
cissimus audebat. Et vero amicitia virtus est, quæ om-
 nes continet in officio; sacra; & Ars amans. Qui lo-
 cus debetur amicitia; propter sanctitatem. Rem con-
 tinet locus ille Regum lib. i. cap. 1. *Ceperunt Philistæi*
arcam Domini, & intulerunt eam in templum suum,
& posuerunt eam in Altari prope Dagon Deum suum
iuxta Dagon. Arca illa erat testamenti, & fæderis, sym-
 bolum pacis, & amicitia; propterea in tabernaculo
 fæderis constituta, & ipsa continens fædus. Philistæi
 ergo, quamquam homines Ethnici, intellexerunt di-
 vinos eam honores mereri. Quid tamen inde sit ses-
 cutum obseruo. Arca illa noluit simul esse cum Ido-
 lo Dagon, spreta illius societate, ceu indignaretur.
 Deiecit continuo Dagonem de Altari, & totum Al-
 tare sola occupauit. Quare? quia ferre non potuit
 turpitudinem Idoli vicini, a quo procul aberat prop-
 ter illibatam sanctitatem. Dagon figurabat turpitu-
 dinem, quam amicitia repudiabat, quæ sociæ virtutis
 est, non vitij. Nemo amicitiam inhonestis miscet,
 nec inuoluat. Ex his apparet quanta sit, & quanti
 estimanda sit virtus amicitia;.

Qualis verò ea virtus sit tradit Aristoteles, quæ ad
 iustitiam reducit, imò & iustitia; anteposit. Et quidem
 versatur ea in proportionem, & redditionem amoris reci-
 proco ductu redeuntis, ac respicit æquitatem, & indu-
 cit æqualitatem remunerationis. Quæ sane sapiunt iu-
 stitiam. Itaque Aristoteles cap. 1. lib. 8. Ethic. *καὶ τὸ*
δικαίον τὸ μάλιστα φιλικὸν ὡς ἀδελφῶν. ὅτι πῶς ἰσότητος

DE VIRTUTE AMIC.

33

maximum videtur esse amicitia. Idem apud Tullium docet Lælius, dum in hac amatione, & redamatione recipit amicitiam, & vicissitudinem quamdam amoris recipit introducit: & in primis illud. *Amicus inquit, accipit illud, quod in altero est: ex quo eorum amor, siue amicitia exardescit.* Debet igitur amare quem amat, & redamari ab amato, ita ut intercedat amatio vnius, & redamatio alterius, cum proportione, & æqualitate amoris, quod pertinet ad iustitiam.

Verum erit qui obiciat aduersus hanc doctrinam proximum paradigma peritum ex amicitia Ionathæ, & Dauidis, quæ cum esset perfectissima non videtur tamen ex mutuo amore composita. Tota enim ratio amandi Ionathæ attribuitur: *Diligebat Ionathas Dauidem*, non contrâ. Quin totum illud caput 18 & 26. Spirat amorem Ionathæ erga Dauidem, & ibi numerantur eius in Dauidem officia, & beneficia. Omnia proficiscuntur à Ionathæ, nulla recipiuntur. De amatione itaque Ionathæ erga Dauidem constat, de redamatione autem Dauidis erga Ionatham, ne verbum quidem inuenitur. Legat textum qui volet, semper amare, & diligere dicitur Ionathas.

Respondeo primum. Dauidi priuato & clienti non licuisse, imò ne faisse quidem, quod donaret Ionathæ Principi, & Domino; nec Princeps pateretur; verum mortuo Ionathæ multa Dauidem in eum defunctum, & in eius filium officia contulisse, itaut persona filii accipientis Patrem Ionatham representaret, qui in filio vivebat. *Acceptit ergo Ionathas à Dauide obsequia in filio.* Lib. 2. Reg. cap. 9. dixit Dauid. *Est aliquis, qui remanserit de Domo Saul. vs. faciam eum eo misericordiam propter Ionatham.* Et mox. *Superest, inquit Siba, filius Ionathæ, tuam misit Rex, & talis eum.* subiungit. *Propter Ionatham. Ductum tuum restituum sibi omnes agros Saul*

2 Patris

Patris tui, & tu comedes panem in mensa mea semper. Tandem: Omnia quaecumque fuerunt Saul, & vniuersam domum eius dedi filio Domini tui. Præterea ille planctus super mortuo Saule, & Ionatha cap. 1. lib. 2. Reg. Plenus est magnis, & micis affectibus, quibus illud capit halat, & ardet. Audi Dauidem. Doleo super te. Frater mi Ionatha, decore nimis, & amabilis super amorē mulierum, sicut mater vnicū amat filium suum, ita ego te diligebam: quæ certè tenerrima sunt, & lacrymas eliciunt legentibus. Eo sanè maximè commendatur Dauidis amor, quod post cineres vixit, cum Ionathas iam nullus erat. Frigebat Ionathas, & Dauid eo frigente ardebat. Amavit ergo Dauid ultra cineres, & cineri ingrato præstitit officia, quod rarum est, & herdicū. Adde iusta persoluta, & totum sepulturæ officium, quod narratur cap. 21. lib. 2. Reg. quod sane fuit plenum honestatis, plenum pietatis, ut nihil prætermisum fuerit erga ossa nuda, & exanguia à Dauide Ionathæ amantissimo.

Secundum non defuisse vigente Ionatha Dauide erga ipsum redamationis officia. Extat illud illustre, ac euidens cap. 20. lib. 1. Reg. n. 42. nam in illo extremo discessu. Osculantes, inquit scriptura, se alterutrum, fleuerunt pariter. Dauid autem amplius, eo monstravit Dauid ardentius amare Ionatham, cum eo largius fleuerit. Sunt quippe lacrymæ indices cordis, ubi est fons amoris. Donauit ergo Dauid Ionathæ cor suum per lacrymas dilutum, & dum fletu vicit, amando superauit. Iudæi, Ioannis xi. amari Lazarum à Christo, ex lacrymis intellexerunt cum eum flentē ad sepulcrum viderunt. Ecce quomodo amabat eum. His lacrymis testatus est Iacob amorem suum erga Rachelem cum eam primum ad puteum venientem vidit eleuata voce fleuit. Pauper adolescens solo amore diues, fletu
vsus

DE VIRTUTE AMIC.

13

vsus est ad testandum affectum cordis, & satis donauit, cum cor donauit liquefactum amore. Haud secus David amplius plorans vna vice plus donauit, quam multis acceperat à Ionatha. Egit heroicè David; actus quippe Heroicus multis aliis minoribus æquiualeat. A pro rem exemplo demonstro. Marcus Antonius exardescens amore Cleopatrarum multa, & mira donauit. Extant largitionis effusissimæ exempla: narrant ea Scriptores; quæ tanta sunt vt excedant fidem. Perpetua conuiuia lautissima thesauros Antonij exhauriebant. Et ille gloriabundus circumfluens gloria amorem suum exaggerabat. Dissimulabat Cleopatra futuri certa consilij, ac ut Antonij iactantiam reprimeret, & amorem suum ostenderet, eum semel inuitauit ad cenam, quæ cum parca fuisset, festiuus & hilarius agebat Antonius, quasi victor de amore Cleopatrarum triumpharet. Hæc apposita secunda mensa pateram auream aceto infuso postulauit, & detracta in auream unionem ea inclusum exclusit, & apprehendit digitis, & in pateram coniectum manu sua diluit, dilutumque Antonio propinauit. Bibit ille. Vix hauserat cum Regina subridens. *Magnus, inquit, Antoni potator es, qui vnico haustu Regnum bibisti, tunc erat vnio.* Quo audito Antonius obstupuit, & erubuit, & se victum esse clamauit. Ab Heroica Regina heroicum factum. Simile quidam, nobilius tamen fecerat David, & honestius cum largius plorans, cordis sui gemmam lacrymis liquefactam Ionathæ amico Principi porrexit.

Plutar.
ch. in
vita
Antonij

14
CORONIS
EPITAPHIVM IONATHÆ

Mediis Manibus

S.
H. S. E.

1. Reg.
34

IONATHAS Regius Iuuenis, Flos, & spes Iudaici Regni. Aulae lumen: Belli fulmen. Civium amor. Hostium terror. Patris regnantis mens: bellantis brachium. Solus ac repens inter rupes Philistæos e statione deiecit in prae-rupto rupe constantior. Legis la-
te ipsius: non violata reus. Sorte morti addictus: votis populi liber redditus: Bellicosi vir gustus, fa-
uum in telum transtulit: acerbus mellis prelibator: quod non gustasset nisi a ferro amarities inesset. Ami-
cus Davidis: Hunc pro anima habuit: vixit anima-
vna: duplici amavit. Ut simul cum amico esset si-
multates cum Patre gessit: ut aueret amorem, odium
paternum in se verit, & ab amico auerit. Nudavit se ut Davidem vestiret, & amorem se prodidit: non-
tamen velavit faciem, quod non poduit amicitie: nec
eruit oculos, ut essent in Amore Duces. Plus de Da-
vide quam de se habuit: & quidquid habuit contulit
in Davidem. Amicus esse maluit, quam Rex. Pri-
mus amicitiam praetulit Regno. Satius duxit amare, quam imperare. Sagittandi peritus: certus amandis

VNO

vno contentus Arcu, sceptrum abiecit. Sagittis mor-
 zem hostibus intulit, amico vitam attulit. Hinc Da-
 midis postea Regnantis præceptum: *vt docerent Filios*
Iuda Arcum, qui Amorem discerent: & Ionatham
 imitarentur. Amicos in acie, quam milites maluit.
 Nunquam, nusquam tutus Ionathas periclitante Da-
 uide: nec ab eo recessit, dum in tutum non recepit.
 Eo salvo ad Patrem rediit deuotus morti. In funesto
 ad Gelboe prælio honestè occubuit, recuperata prius,
 quam Dauidi donauerat, anima: vt qui dimidius
 vixerat integer moreretur: ac ne quid in se Dauidis
 periret. Cecidit in montibus, ne in humis laceret.
 Caruit vna, vt nobilius Cælo tegeretur. Nec illius
 Manes, donec corpus sepultum est à Dauidè, quie-
 uerunt. Redamatus à Dauidè Ionathas instar dilecti
 vnici à Matre Filij. *Super amorem mulierum*, id est, plas-
 quam mulieres solent vel amari, vel amare.

C. 30.
 Lib. 2.
 Reg.
 c. 11.
 1. Reg.
 c. 21.
 1. Reg.
 c. 31.
 1. Reg.
 cap. 1.
 1. Reg.
 cap. 21.
 2. Reg.
 cap. 1.
 Abulc.

Huius amoris ergò, David
 Amico, suæ Dimidio
 Animæ
 Flendo descendit ipse
 H. M. P.

EPI-

16
EPIGRAMMA

Cedere qui Ionathæ Dauidem sibi finxit amore,
Nulla quod in Ionathan dona profecta videt

Fallitur. Haud etenim Domino donare licebat,
Plus tamen edocuit reddere verus amor.

Largius illacrymans David testatus amorem est:
Dilutum Ionathæ Cor dedit ille suum.

Nec satis est: Ionathan post facta amplexus amore
Persoluit iusti funeris officium.

Insuper & gnatum Ionathæ sibi iunxit amicum,
Regia cui Sauli iura, domumque dedit.

Ante obitum Ionathas, David post funus amavit.
Hic amor est animæ, corporis ille fuit.

Ardeat ut nimium præsens amor, amplius ille
Post gelidos cineres qui calêt, ardet Amor.

LE.

LECTIO SECUNDA.

De necessitate amicitiae

Ad Textum Aristotelis lib. 8. de amicitia cap. 1. initio.

Ἡ Φιλία ἔτι δὲ ἀναγκασιότατον εἰς τὸν βίον.

Amicitia est etiam maximè necessaria ad vitam.

ἄνευ γὰρ Φίλων οὐδέ τις ἀνέλοιτο το ζῆν ἔχων
τὰ λοιπὰ ἀγαθὰ πάντα.

*Sine amicis enim nemo potest vivere, et si reliqua
omnia bona habeat.*

DOCUMENTVM SECVNDVM.

*M*nia coagmentari, & contineri amicitia, Mundum, Rempublicam. Deum ipsum necessario se amare. Hominem ex unione partium consurgere. Solitarium bonum non esse, sicut corpus vivit ex anima, ita amicum ex amico, cuius est anima dimidium vivere. Amicos perinde esse ac necessarios. Monstrum haberi qui amore caret. Egrotare animam, quae amicis deslituitur. Amicitiam vitalem vitam iuxta, Ennium, conferre amico, cum anima corpori vitam mortalem tribuat.

MVndus coalescit ex amicabili partium confortio coeuntibus in unum elementis partim diversis ad communem usum, partim similibus ad mutuum societatem. Ita se continent, & Rempublicam

C con-

continent, quæ ex similibus & dissimilibus componitur ciuibus, natura propinquis: officiis, & studiis alienis. In Cælo luminaria duo amica viciscitudine, diem, & noctem distinguunt, & ordinant tempora. Stellæ tamquam lucidi clau Firmamentum sustinent. Planète certi, errâtes amicitias dirigunt, & suis aspectibus & afflatibus ad sympathiâ afficiunt animos, eisdemque per antipathiam separant, ac ipsi mutuo inter se & amant, & pugnant. Iuppiter præter unum Martem ceteros amicos habet; Venus reliquos excepto Saturno. Sic hac in parte innocēs Astrologia. Certiora, & altiora quærimus. Deus ipse, cum sit necessariò vnus, solitarius esse non potuit. Intra personas amorem habet, & quidem mutuum, à spiratione reciproca, quæ in humanis est item ratio amicitia. Miror quomodo Hebræi Deo personas negent, quem sibi amicum esse iactabant? Perperam priuant amicitia intra se Deum, & extra amantem ponunt. Solus est quòd vnus sit Deus, at non solitarius quòd in eo sint tres Personæ. Vnus est, non tamen sterilis, qualem Mahomettus finxit. Hominem ad imaginem suam compegit compositum ex anima, & corpore, materia & forma, intimo nexu amica vnionis copulatis. Id mirabile. Suscepit Hominem non Angelum, qui simplex est spiritus, & partiũ societatem excludit, sublato amicitia vinculo quod in homine adamauit. Iam verò si Angeli omnes inter se sunt specie differentes, quod ait Doctor Angelicus, eos fortasse noluit apprehendere, quòd dissipatos inuenit. Similes inter se apprehendit homines, similes natura, & aptos amori, & quidem amicitia, quæ redditur à simili redantiã amantem. Nec solùm permisit hominem esse; duplicauit sexus viri, & femine, vt duplicaret amorem: eòque vehementius amauit, quòd symbolum suæ, cum ipsamet humana

na-

natura coniunctionis permistio illa sexus magno Sacramento erat futura. Desponsabat iam tunc sibi Ecclesiam, quærebat Sacramentum in matrimonio. Necessaria fuit illa societas viri, & feminae ad ferendum, & asserendum genus humanum. Vide quanta sit vis amicitie! ea homines peperit, ea coniunxit, ea coniunctos Deo cōnexuit, ea Deum illis copulavit. Transierunt in membra Christi. Equidem haud scio, an unquam Angelos amicos suos dixerit. Scio homines passim amicos suos appellasse, idest *necessarios*, quo vocabulo appellat Cicero amicos, perinde ac consanguineos eiusdem sanguinis. Ita in Lælio. Hac item ratione necessarium habemus Deum, & amicum, & consanguineum, & ille nos habet necessarios.

Veniamus ad Aristotelicum sensum. *Amicitia*, in Arist. e. quit, *res est maxime necessaria, nemo enim sine amicis optet vivere.* Nemo sine se ipso vivit. Amicus est alter Ego. Nemo igitur sine amico vivit. Quod bonum non est, id à Deo fieri nequit secundum illud Geneseos cap. 2. *Non est bonum hominem esse solum.* Perinde est solum esse, ac non esse. Finge tibi quæcumque velis bona, Desit amicus bona non sunt. Pergit Aristoteles. *Etiam si cæterorum, honorum copia circumfluat. Nam etiam ij, qui divitiis, Imperiis, potentia præstant, opem, & operam amicorum vehementer desiderant.* Commentari hoc mihi videtur elegantissimus philosophorum in Lælio. *Si quid tale posset contingere, ut aliquis nos Deus ex hac hominum frequentia tolleret, & in solitudine vspiam collocaret, atque ibi suppeditans omnium rerum, quas natura desiderat abundantiam, & copiam, hominis omnino aspiciendi potestatem eriperet, quis tam esset ferreus, qui eam vitam ferret posset? utique non auferret fructum voluptatum omnium solitudo?* Talis erat Adam in Paradiso. Præerat mundo: impebat elementis, abundabat deliciis, circumfluebat gloria

ria, fruebatur Cæli, Planetarum, Syderumque pulcritudine, alludebant ei animantes, accinebant aves, aridebant flores, applaudebāt fontes, & riuuli abblandiebantur, nec sibi tamen proderat, nec placebat, imo ne ipsimet quidem Deo, qui eum condiderat placuit, quia carebat comite, qui eum sociaret, & iuuaret ad vitam ducendam. Degebat vitam more feræ stipatus feris, bestiisque permistus. Ferre hanc speciem Deus non potuit, & qui cuncta fecerat bona, & dixerat solum hominem, quatenus solus erat, in bonis non duxit. *Non est bonum hominem esse solum.* Ergo adhibuit sociam similem sibi feminam, & Adiutorium nuncupauit, Adiutorium simile sibi. Vfus verbo *Faciamus*, quod verbum, prius cap. 1. vsurpauerat, cum condidit hominem, quasi de nouo, cum sociam ei, & amicam dedit, condidisset. Tunc bonus euasit, & malis caruit. Tunc Paradiso frui capit, cum capit amare, & redamari. Erat antea in Paradiso sicuti vagus, & Peregrinus. Incola non erat: tunc habitauit, & incoluit, cum habuit comitem Euam. Propterea Deus dicitur *Ædificasse mulierem*, Gen. 2. n. 21. quasi domum fabricaret antea peregrinanti. Ex latere autem eam formauit, non ex capite aut ex pectore, aut ex tergo, aut ex pedibus, sed ex latere, ut amicam fore significaret; amici quippe lateri adhærent, & laterales appellantur.

Ignorabat hanc doctrinam Timon ille Atheniensis quem Cicero reprehendit in Lælio, qui congressus hominum tamquam fera, bestiaque siluestris fugiebat, cuius est illa inhumana vox apud Lucianum *Ædificabo Turriculam soli mihi sufficientem, nemini miscebor, neminem nouere, omnes despiciam. Si quem tandem videro in fausta sit dies: nomen mihi iucundissimum sit μυσταθρο'προς. Osor hominum.* Num homo iste Timon? Timor potius appellatur,

tur, qui omnes fugiat, nusquam consistat: quemadmodum Caim, qui viuis fuit metus. Cui formido pro anima erat. *Eiiciendus à facie terræ.* Terræ filius humanus, quod inhumanus. Hominum hic lusus, & ludus: forte Turricula oblectabatur, quæ ad ludum pertinet. Noctua Atheniensis, non Ciuis, lucifuga, & transtuga. **An Cornix Virgiliana?**

Quæ sola in sicca secum spatiatur arena.

Oser hominum, tales sunt colubri; esto Timon sine temone, præceptis: mo Temo, pro longurio, siue stipite: planè trunco. Diem oderat, qui solem fugiebat, quia Sol & homo generant hominem. Deus ædificauit Euam ex homine, ut doceret, & firmaret societatem humanam, hic ædificabat vt tolleret. Eo tamen sensu bene ædificare uult in solitudine, ut solus esset instar cadueris in sepulcrum inferendus: nam qui in solitudine uiuit, obit, in sepulcrum se condit, tumulatur. Sumamus hoc uerbum ædificare, & nomen solitudo ea qua sumpsit significatione sanctus Iob, cum dixit cap. 3. *Qui ædificant sibi solitudines, idest aperiunt sepulchras, quemadmodum exponunt Interpretes: perinde est enim uiuere solitarium, ac sepeliiri.* Cur Abraham mortua Sara emit duplicem sepulturam in spelunca duplici apertam? Gen. cap. 33 Si una Sara, & sola mortua erat, & tumulanda, una ei spelunca satis erat. Quorsum ergo illa altera spelunca, & alia sepultura? Nempe uidit Abraham imminere sibi solitudinem adempta carissima coniuge, & mortem impendentem timuit, persuasit sibi si solus deinceps uicturus esset, esse moriturum; itaque pro mortuo se habuit & in duplici spelunca duas sepulturas parauit, unam Saræ iam mortuæ, alteram sibi mox morituro in quam etiam uiuus, quod uiduus, intraret, solitarius enim futurus, perinde erat, ac mortuus. *Ædificauit sibi se-*

sepulturam dum præuidit solitudinem, quod nihil interesse putabat inter vtranque. Itaque solitudo Iobi cum sepultura Abraham consentit.

Eiusdem sententiæ fuit Elias, ille vasti animi vir, ille eremi cultor, ille intrepidus, terror aule, populi stupor, animatus ignis, qui claudebat Cælum, & reserabat, ille tonans, ille fulminator, simul ac se vidit eiectum ex hominū catu, priuatum societate, destitutum amicis, in Eremum redactus, solitudinis impotens subter Iuniperum infausam arborem se proiecit. & morti deuotus *Petiuit animam suam vt moreretur.* Quare consternatus Elias tantus vir? Erat in deserto, sed non derelictus, pascebatur enim à Deo, qui eius curam susceperat. Terror solitudinis exanimauit Eliam: existimauit se mortuum, & ubi vidit Coruos, timuit ne cadauer fieret, quamquam hi uenirent ad eum alendum, ille deceptus opinione credidit adesse ad se comedendum, de sepulcro cogitauit, ac in eorum ventre sibi parari illud existimauit. *Petiuit ergo animam suam vt moreretur.* Cur tamen hoc petiuit ab anima, quia cum amicitiam, & societatem amisisset, quæ vita est animæ, consequens erat *vt anima à corpore recederet*, quod animare exanimata non poterat.

Nec libera est coniectura. Tàm est necessaria ad vitam ducendam amicitia amico, quàm anima corpori. Amicus est loco animæ amico. Hoc nos docet sacer textus 1. Reg. c. 18. ubi narratur initium amicitie Ionathæ, & Dauidis, quæ summa fuit. *Conglutinata est, inquit, anima Ionathæ animæ Dauidis.* Et rursus *Diligebat Ionathas Dauid, quasi animam suam.* Ecce unio animæ ad animam, & quidem arctissima. Quorsum? Ut uiuerent amicè, uirtute vnus animæ nouæ, que nouam conferebat vitam: nec enim satis erat vita corporis, quam præbebat corpori anima vnita corpori: opus enim

enim erat alia anima, quæ animaret animam. Hæc erat virtus amicitia, per quam vita communicatur amico. Dux igitur erant in amicis vitæ, vna personæ, altera amici. Vita personæ proueniebat ab vnione animæ ad corpus: vita amici ab vnione animæ ad animam sine qua non potest vita consistere. Eo præstantius, quod anima compositi humani dat, non recipit vitam a corpore, quod animat, & informat. At vero animæ amicorum nexu amicitia mutuò se animât, & informant, & reciproco anhelitu continentur: itque, reditque vias, reciprocante ductu amicitia. *Conglutinata anima Ionathæ animæ Davidis* efficiebat, vt mutuo amore, quem exigit amicitia vtraque, & amaret, & amaretur. Erat amatio, & redamatio, vna in alteram influebat, & iterum refluxu quodam redeuntis ætus amoris, redibat animatio repetita iure vitali: altera alteram formabat, & animabat, & quod vtraque acceperat reddebat.

Confirmatur ista necessitas, quia nemo viuere potest dimidius. Amicus autem est *dimidium anime*, vt ait Horatius, & abiit in paræmiam: igitur nemo potest sine amico viuere. Quinetiam cum amicus sit *Alter ego*, cum moriēte amico moritur, & cū viuente viuunt. Vita amicorum conuiuium quidē est vitæ, non victus. Conuiuunt amici, & vnà viuunt. Commune est apud Parcas filium, illa in colu colitur amor, & in media morte opus est amicitia, ut sit suaue mori. Præsens amicus solatium affert, & transfert in se animam morituri amici. Hinc illa pia consuetudo legendi si quis errabat halitus in sinu moribundi, de qua Virgilius.

Si quis super halitus errat Ænci. 4

Ore legam.

Extremum colligebat amicus, & per osculum eliciebat, & condebat in sinum, quasi animæ urnam, extra
cine-

cineres tamen. Ità mors optabilis, & facilis: non difficili, nec iniucunda. Adeò necessarius est amicus, ut etiam in morte sit utilis: animam pelliciendo ad exitum, non extorquendo. Caruit hac felicitate Saul, vel mori volens: incubuerat hastæ, & alto transfixus vulnere efflare animam in eo fortunæ reflatu non poterat. Dolebat, querebatur adhuc *animam in se esse*. Vnde tanta difficultas? Non aderant qui exciperent dulces, & cari amici. Luctabatur cum inimica morte. Fortasse pœnas dabat amicitiae, quam eadem cui incumbebat hasta in Dauidem amicum olim suum in-torta violauerat.

In L. x. Amicorum coniunctio efficit vitam vitalem, vt ait
lio. Ennius apud Tullium. Solitudo mortalem spirat vitam. Res est notatu digna, quam tradit Sacer textus I. b. 4. Reg. cap. 4. Impetrauerat Samuel à Deo Filium mulieri Sunamitidi, qui paulo post obiit. Cita mater venit ad Prophetam: petit, vt vitæ restituat. Annuuit ille, misitque cum baculo suo Giezi discipulum, ut tactu suscitaret. Frustra: nec enim ille surrexit. Itaque coactus est Samuel eò proficisci. Ingressus domum, inuenit puerum iacentem in lectulo, in quem ascendit & incubuit super puerum, & incurruuit se super eum, & calefacta est caro pueri &c. Oscitauit puer septies, & aperuit oculos. Tandem surrexit. Pendamus euentum. Baculus nihil profuit ad vitam, quia ad abigendum potius aptus erat, quam ad vocandum, ad separandum quam copulandum. Indicabat solitudinem, & dissensionem. At vero illa coniunctio, & societas Prophetæ cum puero sese illi imprimētis, & insinuantis significabat amorem animæ influentis, & afferentis mortuo vitam, quam præferbat, & præstabat. Vitalis illa fuit coniunctio, & vitam restituit mortuo. Surrexit. Tribuit vitam amico inspirans halitum vitalem, non baculo

lo

DE NECESSITATE AMIC. 25

lo pulsanti, & percutienti, & vitam abigenti. Nouerat hoc Elias, qui antea 3. Reg. 17 eadem ratione suscitauerat puerum defunctum: positum enim in lectulo fouis, & recreauit *expandens se se per puerum*, qui calefactus amore Prophetæ reuixit. Non usus baculo duro & arido ligno, dissociandi, & separandi instrumento, & suauitate amicitiae vitam vitalem impartiuit. Didicit à magistro Eliseus, coniunctione, & amore usus ad mortuum suscitandum. Glossa Moralis obseruat puerum reuixisse amicabili societate infusiois artus calore Prophetæ, qui vitæ instrumentum vitale fuit. Idem perspicuè dicit Abulensis in hunc locum lib. 4. Reg. cap. 4. quæst. 51. & 52 dum ait. Calefactionem corporis pueri fuisse causam resurrectionis. *Volebat*, inquit, *calefacere, vt puer viueret*. Igitur animæ per calorem infusum puero, & amicitiae, resurrectio tribuenda.

Claudat hoc documentum de amicitiae necessitate. Quod ipsemet Christus carere amico noluit, tam est sancta illa illa societas. Familiari usus est Ioanne, Evangelista, *quem diligebat Iesus intimum amicum*, ceu alterum se, quod inde patet, quod eum sui loco B. V. Matri reliquit. *Ecce filius tuus*. Eum in sinu collocauit in Cæna. *Erat recumbens in sinu Iesu*, quemadmodum ille erat in sinu Patris in Cælo. Ex hac societate Ioannes, quasi in alterum Iesum transiit, in quam rem animaduerto Apoc. cap. 19. dici nomen Verbi ignotum esse cuiquam, & ipsi soli notum, *quod nemo nouit nisi ipse*, nihilominus paulò post Ioannes agnoscit nomen eiusdem, & prodit. *Quod est*, inquit, *Verbum Dei*. Rem miram! quomodo nouit Ioannes nomen vetitum aliis & soli notum Verbo? Videlicet quia amicus Verbi, perinde erat, ac Verbum transformatus per amorem, instar erat Iesu, sustulerat discrimen amor

Abul.

Ioan.
19
Ioan.
131

D mi-

mirabili amicitiae virtute interueniente, quod solius
Verbi proprium erat, Ioanni fuit attributum.

CORONIS
PAR AMICORVM
Hercules, & Theseus.

Monstrorum uterq; domitor, & monstrum amicitiae
Ultra monstra.

Horum virtus, quod mira fuit, fabula fuit:

Eamque sola fabula equare potuit.

Quin & ipsa omnibus maior fabulis.

Confectis monstris superis aggressi Inferna, etiam

Cum Manibus conseruerunt manus:

Et umbrarum in loco micuerunt.

Nihil in ijs fuit umbratile.

In Sole, ac puluere versati exercuere vires, & inuictae

Fortitudinis spectaculum

exhibuerunt.

Iuuit eos antiquitas, ut venerabiles fierent,

Et Augustiores mortalibus.

Ferus, ac ferreus Hercules accersebat monstrosam speciem,

Qua se efferebat: aptus

Feris ipsi ferocior, armare, & efferare

Feras,

Mitior, & mansuetior Theseus extra feritatem fortis:

Fabula item, sed minor Hercule

fabula.

Neutri bruta vis fuit, sed erudita fraude. Hercules

In Antaeo & Caco astu usus.

Theseus in labyrintho filum adhibuit.

Eo infelices, quod monstra in Caelo collocarunt, & ipsi

Se

Se ad Inferos deiecerunt .
 Illud superat omne monstrum, quòd amor nudus ,
 Et inermis
 De his ferarum Domitoribus
 Triumphauit.

EPIGRAMMA.

T Hesea, & Alciden virtus in Monstra coegit,
 Egit & infernas ire, redire vias .

*Omnia quæ Tellus generat , quæ Pontus, & Æther
 Armata fortes edomare manu .*

*Orcus adhuc super vnus erat , maioribus horrens
 Prodigijs , illuc vertere tela parant .*

*Est via virtuti nulla inuia : profuit ausus ,
 Et potuit Stygias debilitare feras ,*

*Debuit Alcides Acherontis flumine mergi ,
 Et Stygio corpus turpe lauare lacu .*

*Postquam etenim Augiæ Stabulum purgauerat , inde
 Obrutus innumeris sordibus exierat .*

*Nec poterat tantas aliter deponere sordes ,
 Quàm si Tartareis ablueretur aquis .*

Amicitia vtilis.
LECTIO TERTIA

Ad Textum Aristotelis cap. 4.

Τελεία δ' ἐστὶν ἡ τῶν ἀγαθῶν Φιλία.
Οἱ γὰρ ἀγαθοί, καὶ ἀπλῶς, καὶ ἀλλήλοις
ὠφελίμοι.

*Perfecta est amicitia bonorum. Boni enim, & absolute
boni sunt, & inter se vtilis.*

DOCUMENTVM III.

*Amicitia malum vertit in bonum. Odium
contra. Nocet etiam bono. Amor Arte,
& modo prodest. Manus amici atten-
da. Quae ab illa veniunt Salutaria. A-
mor etiam inermis iuuat, & tuetur ami-
cum. Addit vires. Dona inimici sus-
pecta. Et noxia. Amici vtilia. Ni-
hil ab amore incongruum, nihil ineptum.
Ingeniosus artifex. Detrimenta, in emolumenta mu-
tat. Perniciem ad salutem transfert. Belluli Amoris astus
ad vtilitatem compositi.*

Perpetuò Philosophus amicitiam τῷ χηῖσμοι con-
iunxit; ei adhæsit Tullius in Lælio, qui cum sentiat
Nisi in bonis amicitiam esse non posse, subiungit: *Amicitia
multas, & magnas comoditates continet: idque sepe repe-
tit, ac perspicue ostendit. Et quidem iure Nam quid-
quid à bono amico venit, ex amore nascitur, qui pro-
deste*

DE UTILITATE AMIC. 29

desse nouit, obesse non nouit; quamquam careat oculis semper scopum boni attingit. Exemplo sit Deucalionis Vxor Pyrrha, quæ post diluuium propagandi genus humanum studio, amore prolis, lapides post tergum iaciens eos in homines conuertebat, cum tamen proposterè ageret, & aliò aspiciens cæco modo lapides in terram mitteret. Verùm quòd ille iactus amoris erat, certus, & utilis fuit. Homines genuit quo modo solent interire, lapidum iactu, citra iacturam, euentu felici. Secus Medusa: cuius aspectu homines in lapides vertebantur, cum eam rectis oculis aspicerent. Vnde discrimen: Quòd in Medusa horror inerat: amor in Pyrrha. Odii inutilis, imo & noxia vis est. Amicitia virtus salutaris, & utilis. Hæc ex lapidibus homines gignit: illa ex hominibus lapides facit. Hæc duros lapides emollit in homines: illa molles homines induat in lapides. Leo Sansoni fauam mellis porrexit dulce vitæ condimentum, quia Sanson amare ceperat, & Iud. 14. horrorem exuerat, & amore ductus sponsam cogitabat. *Date mihi uxorem. Nam placuerat oculis eius.* Hic amor, & Leonem viuum sustulit, & mortuum in mel conuertit. Naturam amoris induit, qui est melleus. Contra Iahel lacte vite alimento sopitum Sisaram Iud. 4. transfixit, & interemit. Cur? quia lac illud vitale à manu mulieris inimicæ prouenit. Corruptum ab odio, degenerauit in venenum, effectumque est mortiferum. Tantum interest inter manum inimicam, & amicam. Da mihi amicam manum; ut prabeat venenum, lac bibes. Da inimicam, ut lac porrigat, venenum hauries.

Miratur vulgus Auctorum illam commutationem à Glaucum cum Diomede in Troiano bello factam armorum, & taxant Glaucum, quòd arma sua aurea cum armis Diomedis ferreis permutarit: idque stultitiæ vertit

vertit vulgaris paromia. Fallitur opinione. Iure egit
 In Illia- Glaucus; nam non multum curauit de pretio ubi ami-
 de. citia interuenerat: amicorum more donabat alter al-
 teri, quæ gerebat arma in pignus, & monumentum a-
 moris: nihil ergo intererat essent ne aurea, an ferrea,
 cum ex amore permutatio nasceretur. Imo Glauco
 dandum est prudentiæ nosse amicitiaæ pretium, & pre-
 tiosa donasse, ut superior euaderet amore, qui arma
 ferrea inaurabat. Quòd si iis pugnandum esset nihil
 concederent aurea ferreis, nec quidquam præstarent
 aureis ferrea, vtente vtrisque amore, qui pugnat cor-
 de, non robore. Excellit viribus qui excellit amore.
 Nudus amor pugnat fortius & vehementius. Docet
 pugnare, & inermis fabricatur arma. In fibris non in-
 officinis cudit arma. In præcordiis non in fornacibus.
 Nuda Venus amoris iu bolum, vicit Palladem ar-
 migeram & belli potentem, & minus valuit cum
 armis indura. Id significauit puicherrimum illud
 schema Lacedamone propositum. Erat apud viros
 bellicosos armata Venus, non nuda, nec delicata, ne-
 quid molle, ac imbelles in forti, ac Martia iube esset: igitur
 Pallas, quæ genio bellæ, & ingenio Atheniensis,
 Veneri inuida, Lacedamoneis æmula armatam irridens
 Venerem, obiecta specie insolenti, & incongrua hoc
 eam scommate aggressa est ore veteris Poetæ.

Armatam Venerem Pallas Lacedamone risens

Visue ut iudicium sic subeamus ait?

Cui Venus arridens: quid me g. leat. laceffis?

Vincere quæ potui nuda, quid arma ge. ens?

Vtraque acutè respiciens contentionem a Paride
 diremptam, vnde pomum discordiæ. Probo acumen
 Epigrammatis, responsionem tamen muto, & in vitium
 meum verito, & Venerem aliter respondentem in-
 duco.

Cui

AMICITIA UTILIS. 31

*Cui Venus abiecto clypeo procul, & procul ense
Prodi, ait: armatam vincere nuda queo.*

Et hoc repono Poetae veteri. In bellis fortuitis, vt *Ænci. 2*
ait Virgilius, *Telum ira facit*. In deliberatis arma fugge-
rit amor, Armamentarium aperit, ut defendat ami-
cum, & offendat hostem. Produco familiare, quod
& in sacrum abiit, paradigma. Gallinam mitissi-
mam, & mollissimam Animum. Quis eam armat ad-
uersus Miluum rapacissimam, & audacissimam volu-
crem, cum pullos suos appetit, & inuadit? Amor.
Ecce tibi, turgescit, & inhorrescit, tota hirsuta, &
hispida, crinitur pennis, & animata pilorum fe-
ges, hastatorum aciem promit. Asperat cristam in gale-
am, rostrum acuit in spiculum; unguis obtusos cu-
spidat in mucrones, graues ac lentos pedes incitat
in assultus veloces. Quin tota expanditur in penna-
tum tentorium, & pullos subtus recipit, & colligit,
imo & testudinem plumeam concamerat, vt venien-
tem ex alto volatilem mole sustineat, ne pulli oppri-
mantur. Erecto collo, ardua ceruice, pennata tur-
ris eminent, & oculis vigilantibus excubat, & volu-
bili palpebrarum motu in omnem partem aciem in-
tendit, nequa prado ales ingruat, & pullum minus
cautum, aut male tectum inuolet. Stat in gradu,
dimicatura si opus sit, seque tenet, suosque continet,
prouida, sollicita, anxia, Argus plumeus. Tum si
audax volucris irruat, & in apertam vim erumpat,
illa quiddam ferale crocicans, classicum canit, & acta
in rabiem liuescit, & incalescit, expedit pennarum
setas, & pilos stringit, & in pedes arrecta nititur, &
surrecto rostro imminet, prominente collo, protu-
berante capite insilit, & assilit ingruentem hostem,
& rostro adunco abigit, ac falcatis unguibus repellit,
inuadentem reprimit, assultantem compescit. astum
clu;

eludit astu, vim vi repellit, repugnāti repugnat, pungē-
tem repungit, percutientem repercutit, interdum cau-
ta cedit, & retro redit, ut maiori impetu capto fortior
in hostem redeat, nec quiescit, nec finit quiescere;
tandiū resistit, donec aut auertat, aut superet hostem.
Vnde quæso ista vis, vnde ista bellica peritia, unde
hæc industria militaris? Momento discit armari, pu-
gnare, ferire, vulnerare: propellere, arcere, fugare.
Amor eam docuit. Amoris discipula bellare nouit,
amore magistro erudita ad pugnandum euasit, natura
anteuertit doctrinam, ad omne genus pugnae solo e-
ruditur affectu.

Inferamus aliquid diuinum. Accedit Iacob peregrini-
nus ad puteum, molari lapide clausum, quem moris
erat reserari à Pastorū multitudine concurrente, colle-
Gen. 29. ctis in vnum gregibus, ut à vacuis, & coniunctis tol-
leretur saxea moles, minore vi non mouenda. Iacob
tamen in Rachelis venientis gratiam solus aggressus
est saxum, & remouit, & copiam aquandi fecit. Qui?
quod ceteri vnā cœuentes difficile patrabant, vnus
Iacob tam facili negotio prestavit? Vnde illi tantæ, tā-
que vastæ vires? Ab amore. Hic Iacob valentem reddi-
dit in utilitatem caræ propinquæ, cui nimis studebat,
hic ardor consumpsit lapideam molem, cum accessit
non erat lapis, sed cera resoluta; esse desijt, non fuit
grauis. Nec arma tantum præbet amor, & vires, sed
etiam felicitatem bellandi. Obseruo Æneam cum
præstantius aliquod facinus patraturus esset ab Acha-
te amico suo mutuari arma solere. Ità Lib. I. & in
primis duodecimo.

Suffice tela mihi.

Quibus ab eo acceptis nunquam aberrauit ab ictu.
Nouerat Dux pius quantum momenti esset in amici-
tia, ea fortunabat arma, vt numquam fallerent arma-
tu n

AMICITIA UTILIS

33

tum. Propterea Hercules Monstrum illud fortitudinis cum viribus polleret, & armis abundaret Philoctetis sagittas testamento ab eo sibi legatas libenter accepit, quod ab amico veniebant, iis usus feliciter metuendas voluces Stymphalidas confecit, certus effectu destitutum non iri. Consuluit communi utilitati: non quod egeret, sed quod testaretur amicitiae fidem.

Miraculo propè dandum, quod nihil ab amore datum infeliciter exijt: adeò fortuna indulget, imo litat amori. In historia Atalantæ, & Helenæ documentum posuerunt fabulæ. Fatalia illa poma fuerunt, quæ conciliarunt nuptias Atalantæ cum Hippomene, & Helenæ cum Paride. Huic pomum attulit perniciosum priuatam, tum publicam vsque ad lamentabile excidium Troiæ, in cineribus sepultum est pomum mortiferum, quod innuptas nuptias fecit: secus pomum aureum Atalantæ. Hoc in terram proiectum & à corrente virgine correptum felices ei thalamos parauit in gloriam coniugum erupturos. Vnde tanta diuersitas pomorum? Aureum Paridis, plumbeum, imo & igneam deuenit. Aureum Hippomenis, gemmeum euasit. Nosce principium, & augurare. Pomi Paridis origo fuit discordia Dearum inimicarum. Origo autem pomi Hippomenis amor extitit. Ne mireris exitus: amor profuit, discordia nocuit. Pomum amici deduxit Hippomenem in thalamum. Pomum discordiæ redegit Paridem in tumultum. In donis non sunt consideranda, quæ donantur, sed à quo donentur. Est quippe verum illud

Ænci. 2

Timeo Danaos: & dona ferentes.

Deianira dedit vestem Herculi, quæ extinxit indutum. Andromacha donauit Chlamydem Ascanio, quæ ornauit vestitum. Ab odio vestis Deianiræ feralis, ab amore Andromachæ salutaris

E

An.

Ænci. 3.

Andromachæ testentur amorem.

In manibus erat discrimen.

Manuum monumenta mearum.

Pelias hasta vulneravit Telephum : eadem sanauit.
 Vulnus tunc intulit, cum inimicus erat Achilles. Cu-
 rauit, cum amicus. Odium percussit : amor sanauit.
 Da maleuolum, nocet: da beneuolum, eodem quod
 nocuerat prodest. Præcidit capillos Sansonis forfex
 Dalilæ ad interitum : forfex totondit Absalonis cæsa-
 riam ad pretium, quia illa inimicæ manus, hæc amicæ
 instrumentum erat. Inde discrimen. Quæ amicitia
 dona sunt, & si videantur incongrua, & inepta, qua-
 drant in accipientem : quæ autem aliunde veniunt,
 si apta sint, & congrua minime conueniunt. Præbet
 Ionathas Dauidi vestimenta sua: minus fortasse con-
 gruebant, cum Ionathas iuuenis esset procera, &
 vasta corporatura : quippe qui Saulis filius, qui toto
 vertice super ceteros eminebat: Dauid adolecens de-
 licatus, & mediocris, uti fertur, staturæ. Nilominus
 quadrarunt in Dauidem vestimenta Ionathæ, cum
 minimè reiecerit. Præbet arma sua Saul Dauidi, quæ
 cum corpori intimè non hæreant facilius aptantur, &
 geruntur. Ea tamen non conuenerunt Dauidi. *Non
 possum* inquit, *sic incedere.* Causam dum inquirō: illius
 in mentem uenit. Amor concinnauit vestimenta Io-
 nathæ, artifex peritus. Metus aptauit arma Saulis, ar-
 tifex imperitus : propterea quadrarunt vestes Iona-
 thæ, quæ ab amore Dauidis; non conuenerunt arma
 Saulis, quæ à timore Goliath sunt profecta. Sed fortè
 aptus, ac iustus non erat habitus Ionathæ. Esto; amor
 suppleuit. Quemadmodum non erat iustus habitus
 Martini donantis chlamydem pauperi, quippe quod
 dimidium erat, tamen integra vestis euasit; etenim
 suppleuit amor reliquum, & iustam, ac integram ve-
 stem

Iud. 16

2. Reg.

cap. 14

1. Reg.

18

1. Reg.

17

stem ex illo dimidio fecit: attestante id postea in visione Domino *Martinus* inquit, *hac me veste contextit*. Vestem appellat integram, quæ contextit, & operuit totum, non partem, quæ nec regeret, nec operiret. Sartor fuit amor: suppleuit aliud dimidium. Vide, ut dimidium vestis in iustam, & integram vestem transierit? Hæ sunt artes amoris.

Non admodum laborandum est calamitoso, in quas incurrat miseras, sed in quas manus incidat. Patimur à manu, non à fortuna. Nacta est adultera Christi manus, libera euasit; incurrit in manus senum pudica *Suffanna*, damnata fuit, & ni miraculum interuenisset periret. Lancea Saulis in eius manu perniciem *Dauidi* afferebat. Telum in manu *Ionathæ* salutem attulit. Gladius à *Goliatho* rotatus noceret *Dauidi*. Acceptus à *Dauid* seruauit eundem. Dormiebat *Saul* in castris, erat prope hasta, illa voluit *Abisai* *Saulem* interficere. *Perfidiam*, inquit, *eum*. *Dauid* amicus auertit hastam, & prohibuit: *Ne interficias*. In lacu *Leones* inuenit *Daniel*: in puteo *Ioseph* liberatores. *Augustus* *Cæsar* habuit in delicijs *Cleopatram*, non amore, sed studio triumphandi. Sensit illa: maluit aspides, earumque veneno occubuit triumpho intercepto. *Sophonisba* veneni poculum missum à *Massanissa* sponso hilariter bibit, quasi manus amantis; mori maluit, quam deuenire in Romanas inimicorum manus.

Mirabilius: quod instrumenta, & artes nocendi profunt amicis cum procedunt ab amico. Per tectum solent fures nocturna furta patrare. Præcingunt se funibus, seque demittunt. Vide iucundum spectaculum. Hac arte amicitia vitur ad salutem amici. *Lepidum* quidam narratur apud *Marcum* cap. 2. Amici, & propinqui cuiusdam *Paralytici* cum eum sanare vel lent ad *Christum* deducere statuerant, vbi ille moratus

E 2 batus,

Ioan 8.

Dan. 13

1. Reg.

18

1. Reg.

17

1. Reg.

20

1. Reg.

26

Plutar.

chus.

Liuius

Matth 2.

batur, non potuerunt inferre præ turba, quæ tota domum, & fores occupabat. Ergo conscendunt tectum, nudant illud, & remotis regulis demittunt per fines ægrotum in grabato, & ante pedes Domini constituunt. Quid hoc est? latronum more discooperiunt tectum, & per fines dimitunt hominem, ceu prædatum venient. Ab amore fuit astus pius, & iucundus: usus fuit arte latronum, eamque in salutem miseri ægroti conuertit & pio latrocinio extorsit a Domino sanitatem. Acutus est, & ingeniosus amor. Hac ratione Ioseph experiri voluit fidem fratrum erga Benjaminum. Quis crederet usurum eum arte proditoria? Imputauit Benjaminino furtum imposito in eius saccum scypho suo diuinatorio, vt ea specie reuocaret puerum, & comperiret fratrum ergo illum studium. Respondit euentus voto: ex ficto latrocinio apparuit fides germana. Benjamin liberatus, fratres in amicitiam recepti, pax extitit, & amicitia profecit astu, qui solet deludere, ac nocere. Verùm amoris virtus in bonum conuertit astutiam.

Documento amorem etiam specie nocendi proficere. Nemo sibi timeat ab amico; tuta in amore, imo & utilia sunt omnia. *Meliora sunt vulnera diligentis, quam oscula odientis, quod Augustinus ad Hieronymum celebraruit.*

CORONIS
PAR AMICORVM
Pylades, & Orestes.

ELOGIVM.

Amico: vni? an duplici?

Si spectes corpora

Duplici

Si animas vni.

Duo erant, & vnam agebant personam

Transeunte Pylade in Orestem.

Crimen patrarat vnus: & duo rei

Erant.

Orestes volebat esse quod erat.

Pylades quod non erat.

Cum is Orestes esse mallet, vt

Periret Pylades pro Oreste.

Orestes retinebat quod erat, ut non esset,

Ac superesset Pylades.

Verum dicebat Orestes, ne esset impius,

Falsum Pylades, ut esset pius.

Si naturam spectares, Orestes erat Orestes;

Si amorem, Pylades erat Orestes.

Alter affirmabat idem: alter negabat idem.

Neuter mentiebatur.

Nempe

Amicus alter Ego.

Poduit sui mortem. Vnum hominem dissoluit;

Duos separare non potuit:

Arctius ligat amor, quam anima

Maioꝝ

Maior est diuersitas Animæ à Corpore,
Quàm amici ab Amico.

Ne mirere

Anima est tota distincta à Corpore.

Amicus est dimidium
Animæ.

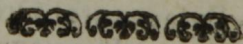
EPIGRAMMA

Talis erat Pyladis concordia, talis Orestis,
Viribus ut nullis dissocianda foret.

Irrita Falx mortis, Parcarumque irrita forfex,
Firmus amor, constans vox utriusque fuit.

Nam mirata fidem Musarum turba sororum,
Dum resonat clarum nomen Orestis, ait.

Hanc violare fidem ferro nemo audeat, inter
Vestra fides nostras est numeranda fides.

39

Amicitia voluptas, & solatium.
QUARTA LECTIO.

Ad Textum Aristotelis cap. 4.

Οἱ Φίλοι ἀγαθοὶ ἡδεῖς, καὶ ἀπλῶς ἡδεῖς καὶ ἀλλήλοις.

Amici boni iucundi, & quidem absolute,
& mutuo iucundi.

DOCUMENTVM IV.

Vice communicare cum Amico prospera. Duplicatur ex eo voluptas. Solitudo minuit gaudium. Societas auget. Huc trahitur Currus Eliæ. Corrupta facies Moysi. Catena Homericæ. Scala Iacob. Lælius Tullij. Cœnaculum. Tæctus Thomæ. Thaboris transfiguratio. Duplex Seraphim. Sinus Abrahamæ. Solatium Amici in aduersis suauissimum. Affertur Cicero ad Atticum. Iob. Beat in Cælo Deus cum manu sua lacrymas Sanctorum tergit. Thesauri riuus apud Iobum. Amici consolatio officium debitum. Regium opus consolari. Consolatio pars est Beatitudinis. Ars consolandi necessaria. Contingunt errores in consolando. Etiam ad inanima pertinet consolatio. Hæc singula exemplis, & sacris scripturis probantur.

Rectè ad mentem Aristotelis Cicero in Lælio. *Amicitia nihil à Diis immortalibus melius habemus, nihil iucundius. Et iterum. Nihil est remuneratione, nihil vicissitudine studiorum officiorumque iucundius.* Expertus hoc erat in Scipione apud Tullium Lælius, & idem Tullius, apud quem loquitur Lælius, cui multas, & magnas

gnas voluptates attulerat amicus Atticus : nec minores ceperat ex Teophrasto Aristoteles. Consentit
 Ambr. Ambrosius offic. lib. 3. cap.6. *Solacium huius vita est, ut habeas, cui pectus aperias tuum, qui in prosperis gratuletur tibi.* Duplicatur gaudium, cum prospera, quæ nos lætificant cum amico narrando partimur. Cumulatur ex participatione lætitia. Vix dum inuenerat illa mulier
 Luc. 15. Euangelica amissam drachmam cum conuocatis vicinis, & amicis illis comunicauit felicitatem. *Congratulamini mihi quia inueni drachmam, quam perdideram.* Ex congratulatione amicarum querebat sibi duplicatum gaudium, creuit ex participatione lætitia, nam gaudium amici redit ad amicum. Dulce, ac suaue est communicare cum amico felicitatem. Vbi Ioannes vidit
 Io. 21. Christum in littore, erupit in gaudium, & ad Petrum Dominus, inquit, est. Cælare noluit amicū illud bonum, vnde sibi augenda erat lætitia. Nec se potuit continere quin cum amico partiretur conceptum gaudium. Propterea illæ sanctæ feminæ compertis Resurrectionis indicis ad Apostolos statim cucurreiūt, ut eos eodem gaudio perfunderent quod acceperant, & ex eo duplicarent hilaritatem. Quin ipsemet Christus gloriæ suæ participes discipulos fecit, quasi non posset priuatum dissimulare gaudium, quod prorumpebat è pectore, & foras ad cumulum opera communicationis prodibat. Minutum gaudium est quod intra amantem manet, nec transit ad redamantem. Propterea Elias iturus ad superos comitem secum duxit Eliseū carissimum discipulum, cui ardentis currus splendorem, & gloriosum ascensum demonstraret, ne iacturam faceret gloriæ si solus consumeret. Moyses ut sensit illustriatam faciem suam radiis gloriæ de monte descendit, ne ille splendor in solitudine periret. *Cornuta facies representabat lunā, quæ comitata stellis lucere solet,*

DE VOLVPTATE AMIC. 41

solet, & societatem luminum amat. Hic enim Planeta non fulget solitarius, sed inter stellas splendet, vnde illud .

Horat.
ode 12.
lib. 1.

Micat inter ignes luna minores .

Hoc sole beator, quod hic solus lucet in caelesti scena, & sui fruitur spectaculo, nec patitur societatem. Felicior Moysis splendor: assimilabat lunam, & lumine, & societate, & duplicabat gaudium. Pars est gloriae. societas appellatur caelestis gloria Sactorum, quod beatitudo societate augeatur. Catena illa Homeri paradigma huius beatitatis. Fingit illa Deorum inter se conexione vinculo copulatam, ita ut omnes inter se nexi continerentur, & a terra de Caelo descenderent. Vinculum erat amicitiae, quo inter se communicabant gloriam, & cum hominibus participare studebant, significantes gloriam ex consortio duplicari. Libertas illa erat non seruitus: liberius ea ratione letabantur, quam si soli remanerent. Seorsim beati non erant copulati, nec contenti Homericis Diis: mutua illa inter se societate gaudii in terram propendebant, ut cum hominibus partirentur gloriam, vnde caperent incrementum. Ex catena augebatur voluptas, & quae seruitutem significat propter nexum & societatem libertatem gloriae significabat. Nescio an Homero nota fuerit scala Iacob, eamque voluerit imitari? nec enim sacrae litterae ignotae veteribus: imo tota eorum probata doctrina eo fundamento niti videbatur, ut Iac. 1. *Omne datum optimum nisi a Deo esse non posset.* Imo, & quidquid fabulae continent ad mores pertinens ex historiis Sacrae scripturae depromptum Mythologi tradunt. Quare Petrus *doctas fabulas*, appellavit. In ea 2. Pet. 1 igitur scala Angeli ascendentes & descendentes se se comitabantur, & communicabant gloriam, dum alii Gen. 28 ascendebant, alii descendebant, ac sibi mutuo de bea-

Homer.
Iliad,

ut

2. Pet. 1

Gen. 28

F tudinis

titudine gratulabantur, dum alii aliis gaudium affere-
 bant. Nec Cælo continebantur: sed terris etiam sese
 dabant, & cum mortalibus lætitiã partiebantur.
 Solitarius ineptus est ad fructum gloriæ percipiendũ.
 Vt aliis rebus abundet, si amico careat, lætari nequit.
 Quamuis in Cælo sit constitutus, & à miseris vite
 mortalis liber, & cœli videatur, ac beatus, miser exit-
 tit. Audiamus Tullium in Lælio. *Verum est illud quod a*
 Cicero. *Tarentino Archita (vt opinor) dici solitum nostros senes*
commemorare audiui ab aliis Senibus auditum: si quis in Cæ-
lum ascendisset, naturamque mundi, & pulcritudinem Side-
rum perspexisset, insuauem illam admirationem ei fore, quæ
incundissima fuisset, si aliquem, cui narraret, habuisset. Sic na-
tura solitarium nihil amat, semperque ad aliquid tanquam
adminiculum annitur, quod in amicissimo quoque dulcissi-
imum est. Hinc illa Christi resurgentis cum discipulis
 conuersatio, & confabulatio loquens de regno Dei,
 non potuit solus gloria frui; communicare voluit, vt
 communicatione cresceret: imo se tractandum, & tã-
 gendum discipulis præbuit, vt ex eo caperet volupta-
 tem. *Videte manus meas, & pedes.* Quinetiam Thomam
 incitauit ad tactũ vulnerum manuũ, pedum, & lateris.
 Ioan. 20. *Mirum.* Videbatur illa vulnerũ refrectio, & passionis
 renouatio: aperiebantur quippe vulnera illatis digitis,
 & latus immissa manu. De nouo videbatur crucifigi.
 Aliud agebat Christus: agebat gloriã ea retractatio-
 ne vulnerum, quod ea discipulis cõmunicabat: blan-
 diebatur sibi ex illo tactu Apostolorum, deliciabatur
 renouatione vulnerum, eamque in parte gloriæ po-
 nebat. Præclare Ambrosius. *Blanditiæ intimorum tan-*
 Offic. 1. *gunt viscerum sensum, cum pectus aperiebat, & prouo-*
 2. c. 22. *cabat manum, aperiebat portam ad voluptatem per-*
 Offic. 1. *cipiendam, Ait quippe idem Ambrosius. Aperi pectus*
 3. c. 13. *tuum amico, vt capias ex eo vitæ iucunditatem. Nunc in-*
 telligo

telligo illa verba, *Quid sunt plaga ista in medio manuum tuarum? His plagatus sum in domo eorum qui diligebant me.* Quomodo illa plaga ab inimicis inflictæ in domo amicorum acceptæ referuntur? Ego sic capio. Duas passiones habuit Christus, vnam in Caluario, alteram in Cænaculo, quando à Discipulis retractata fuerunt vulnera. Prima passio dolorem peperit. Secunda voluptatem. Eò respexit Christus cum dixit *plagatus sum in medio eorum qui diligebant me*, gloriosa passio fuit illa retractatio vulnerum in Cænaculo, quæ primam Caluarii in gloriam vertit. In prima passus est ab inimicis. In secunda glorificatus est ab amicis.

Verùm aliquid meditor aptius, & iucundius, quod mouet expectationem. In monte Thabor theatrum suæ gloriæ statuerat Christus in die Transfigurationis suæ. Solem, & niuem, & vultu, & habitu præte tulit, & gloriosius apparuit, non tamen solitarius. Tres Discipulos secum duxit, & quia oculi eorum splendore, præstringebantur, nec illius capaces spectaculi erant, aliò se conuertit, & aliunde amicos vocauit, qui ob statum immortalitatis (quicunque is demum esset) & lucem ferre, & gaudium afferre glorioso possent. Apparuerunt Moyses, & Elias, ne solitarius cothurnos gloriæ indueret, & focios glorificationis haberet. Ad dit Euangelista *loquentes cum Iesu*. Non satis erat societatis visionis, nisi concurreret confabulatio: vt finis apparitionis pateret; nempe participatione gaudii per sermonem beatitudinem auferri. Narrando igitur crescit gloria, quæ nulla videretur esse, si obrueretur silentio. Non est passus solitudinem Christus, quæ societatem gloriæ auferebat, conuersatione vsus, gloriæ fructum capiebat. Loquebantur igitur inter se Christus narrando: Moyses, & Elias congratulando; & loquentes gaudium cumulabant. Visum est Chri-

sto parum esse gloria frui, nisi socios haberet, ex quo-
rum gratulatione gloria cresceret: ut dixerit vere
In L. 2. Cicero *Iucundissimam fore narrationem* apud amicos de-
lio. percepta felicitate, quæ nulla esset, si nemo præsens
esset, ad quem illa cõmemoratio peruenisset. Itaque
lingua sociorum cumulauit beatitudinem, concurrẽ-
te etiam voce Patris. *Hic est Filius meus dilectus in quo
mibi bene complacui.* Quæ Patris item gaudium ex illo
spectaculo cõceptum testabatur. Conflatur igitur illa
glorificatio ex priuata Christi gloria, & communi
gratulatione amicorum.

Tanti est hæc societas, vt in loco gloriæ Domini
solitudo locum non haberet. Obseruo apud Isaiam
cap. 6. *Deum sedentem in solio excelso, & eleuato*, inter
Isai. 6 duos Seraphinos consistere. Non satis erat vnus, duo
ad societatem necessarii, & hi *Clamabant alter ad alte-
rum*, vt congratulatio mutua esset; & terminat Pro-
pheta. *Plena est omnis terra gloria eius*, quasi societas
amborum compleret gloriam, quæ si vnus tantum Se-
raphinus esset, minueretur. Ideo in Apocalypsi cap 4.
Apoc. In *circuitu Sedis erant viginti quattuor Seniores*, ad So-
14. cietatem, & in cap. 5. *Millia millium*, vt ex illa congia-
tulatione gloria augetur.

Nihil est suauius quàm ab amico teneri, stringi, &
Senec foueri. Hinc Seneca Epist. 79. *Nihil æque agrum reficit si-
cuti amicorum affectus*, & quoniam hic ostenditur oscu-
lo familiari, idest amicorũ. Eo nihil suauius, vt videatur
suauium, osculum dici, à suauitate. Hæc titillabat pu-
dicam illam sponsam, cum ad sponsum initio sacri E-
Cant. 1 pithalamii, *Osculetur*, inquit, *me osculo oris sui.* Vnde Co-
lumba, symbolum amicitia fuit, quòd Columbæ so-
lent sese mutuò suauari. Cum premuntur labra pro-
uocatur cor. Cum crepant basia plauditur amor. Cum
infiguntur oscula sigillatur amicitia fides. Iam vero
amici

DE VOLVPTATE AMIC. 43

amici dulcia verba, suauia colloquia, salubria consilia, mirificè amicum oblectant iuxta illud Prouerbiorum 27. *Bonis amici consiliis anima dulcoratur*, verbum dulce, & nectare plenum. Amicus præfens abstergit mærorem, & instillat mel gaudii. Horatius tanti faciebat amici præsentiam, ut ex ea dulcedinem perciperet & ex gaudio in furorem quasi œstro percitus ageretur.

Recepto

Ode 7
lib. 2.

Dulce mihi furere est amico.

In sinu gaudet, qui est in sinu amici: fruitur beatitudine quadam, qui in eo fouetur, & requiescit, fauore vsque ad inuidiam felici. Exemplo idoneo confirmo. Quare ille diues Epulo toties rogabat Abrahã, vt Lazarum mitteret, tum ad proprium tormentum leuandum, tum ad auertendos fratres à tormẽto? Dicit semel: *Mitte Lazarum vt refrigeret linguam meam*. Et Luc. 16 iterum. *Mittas eum in domo Patris mei. Habeo enim quinque fratres, ne ipsi veniant in hunc locum tormentorum*. Videtur iure quodam petere ad leuamen ardoris proprii, & remedium mali imminentis alieni. Verum ineptæ, & suspectæ videntur petitiones. Prima, quia vna aquæ gutta non erat satis ad illa incendia mitiganda, imo erat apta ad illa augenda. Secunda, non quadrabat illa pietas cum illo statu damnationis, ubi nullum bonum morale de nouo fieri videtur posse. Quorsum igitur tendebant illæ petitiones? Rem teneo, erat astus Diuitis inuidi, & maligni: conabatur deturbare Lazarum è sinu Abrahæ, vbi quiescebat, eumque priuare ea voluptate, quam percipiebat ex amici Abrahæ complexu, quem ille acutus, & vafer partem maximam beatitudinis esse ducebat. Verè quidem sentiebat; nam qui deturbat amicum è sinu amici, è gloria deturbat. Voluntas erat praua, sed cogitatio idonea ad

con-

confirmandum nullum maius esse solatium, quàm si
amicus in sinu, & complexu amici teneatur. Is enim
Ioan. 1. locus proprius est Unigeniti apud Patrem. *Qui est in si-
nu Patris.* Eundem habuit Ioannes dilectus Domini
Ioan. apud Dominum in Cena. In eodem positus Benjamin
13. amantissimus, Domini, de quo dicitur, *Inter humeros*
Deute. *illius requiescet.* Eiusdem copiam fecit Cælestis sponsa
ron. 33 dilecto suo sponso *Inter vbera mea commorabitur.*
Cant.

Iucundissimum item est amici solatium in malis.
Huius rei plenæ sunt Epistolæ Ciceronis ad Atticum.
calamitosissimus vir extitit Cicero, sed calamitates
communicando cum amico Attico releuabat, quem
admodum apparet, in priuatis exilii, & in publicis
Cicero. Ciuilibus belli. De illis agit lib. 3. & 4. De his lib. 7. & re-
liquis. Itaque consolatione vsus Attici ducebat vitam.
Præterea in morte filix Tullix, qui casus Patrem Tul-
lium vehementer afflixit, consolationes amicorum
quæsiuit ad marorem leniendum, ac est vna Sulpi-
tij ad Ciceronem elegantissima inter familiares. Imo
& se ipse Tullius est consolatus tanquam sui amicis-
simus, oratione quadam consolatoria, quæ vulgò cir-
cumfertur, incertum est enim, an Tulliana sit. Sola-
tium amicorum in malis minuit dolorem, ut qui con-
solatores habeat de fortuna sua queri non possit, qui
non habeat iure queratur. Cōferamus in rem duos lo-
cos Scripturæ Sacræ, alterum Iobi, alterum Hieremię.
Iob. c. Grauißimas calamitates passus est Iob, uti nemo nē-
1. & 2. scit, redactus ad sterquilinum, miserabile spectaculū
fuit. Par exhibuit apud Hieremiam Vrbs Hierusa-
lem euersa, & desolata. Si conferantur inter se, maior
videtur Iobi calamitas & tamen grauius queritur Hie-
rusalem, adeo ut in Threnos lamentabiles ore Hie-
mię proruperit, quod de Iobo non legimus. Questus
est ille quidem, sed citra lamentationes, & Threnos.
Vnde

DE VOLVPTATE AMIC. 47

Vnde hoc discrimen? Erat ne delicatior Hierusalem, ^{Them.}
 quàm Iob? grauiùs torquebatur, dolebat vehemen-
 tiùs? Minime quidem, sed in eo differebant, quòd Iob
 habebat amicos consolatores, quibus carebat Hieru-
 salem. Vno verbo id significauit Hieremias *Non est*
qui consoletur eam ex omnibus caris eius. Vbi duo notan-
 da; vnum earorum & amicorum esse consolari, alte-
 ram qui destituitur amicis, eum expertem esse sola-
 tii. Nunc; perinde erat habere consolatores, ac nihil
 pati, carere iisdem, ac pati omnia. Igitur Iobo subtra-
 cta est materia querendi, quia ablata est calamitas per
 solatium amicorum, accreuit autem Vrbi desolatae
 argumentum mali per defectum consolatorum. Quia
 ipsa hoc significauit, cum de ea dicitur. *Plorans plora-*
uit in nocte, & lacryma eius in maxillis eius. ^{Ibid.} Plorauit sola
 nocturno tempore, nullo praesente qui lacrymas ab-
 sterneret; quod ipsa exaggerat dicendo. *Lacryma eius in*
maxillis eius. Manabant quippe lacrymae, & manebant
 in signum, & cumulum doloris, quòd nemo erat, qui
 abstergeret; erant pendulae in genis, & suspensae, & qua-
 si in suspendium praes desperatione lacrymantem age-
 bant. Itaque ne desperaret exiit domo, dedit se in
 viam publicam, & ibi spectaculo erat praetereuntibus. ^{Ibid.}
O vos omnes qui transitis per viam: quarebat foris conso-
 latores, quos domi inuenire non poterat. Et quidem
 summa voluptas, est cum lugens amici manum sentit,
 qui detergat oculos, & abstergat lacrymas, iraut hoc
 solatium in partem beatitudinis transeat. Talem ex ^{Aenci. 2}
 perta est apud Virgilium Venus cum à Patre Ioue in-
 sinum accepta absterfis lacrymis leuata est. Marore
 ebiecto spem concepit & reddita est pristinae hilaritati.
 Sed hoc fabulae dandum. Ponamus aliquid sacrum ex
 Apocalypsi Ioannis. Loquens de Caelesti beatitudine. ^{Apoc.}
Absterget, inquit, Deus omnem lacrymam ab oculis eorum. ^{21.}

Non

Non capio mysterium, nam de beatis sermo est, non de miseris, qui in valle lacrymarum sunt. Quomodo ergo lacrymis abundabāt, quibus caret Paradisus? abundabāt. Etenim dicitur *omnem lacrymam*, in Paradiso a quo fonte procedebāt. Ibi enim nec est calamitas, nec miseria, nec dolor, nec cruciatus, qui sunt fructus val-
 lis nostræ. Intellego. Tanti est voluptas ex solatio amici consolantis: ut beatitudo, quæ omnes completitur voluptates, illa carere non possit. Sint ergo lacrymæ, ne desit illa beatitudo, consolantis, & consolati. Titillabat oculos Beati lacrymantis, manus diuina lacrymas abstergentis, & inde summa delectatio existebat, in qua sita pars gloriæ. Imo ipsemet Deus propria manu illud munus exercebat. *Absterget Deus. Auditor gloriæ*, quæ fit per visionē intra in oculos, oculos detergebat, & nouam gloriā afferebat: & quamquā abstergendo clauderentur, nihil amittebant de beatitudine; nam Beati clausis oculis tantum voluptatis percipiebant, ut visio ea oblectatione suppleretur. Quin & ipsemet Deus in partem gloriæ veniebat, cum erumpentes lacrymas colligebat; manebant enim in eius manibus, tanquam vniones, & gemmæ pretiosæ, quibus ille ditabatur, & in thesauros suos referebat. Sic enim accipio illos *thesauros niuis* apud Iob. 38. Id est thesauros compositos ex lacrymis Sanctorum collectis, quæ ut essent singulæ, & liquidæ, in thesauris positæ concredebant, & duredebant in niues. Computabat ergo Deus lacrymas in gēmis, & ex illis thesauros beatitudinis componebat. Nihil interest inter voluptatem consolationis, & gloriæ. Significauit Ps. 123. hoc Dauid, *Facti sumus sicut consolati*. Ille psalmus pertinet ad beatitudinem, quæ sequitur huius vitæ miseria, quæ conuertuntur in gloriā. *In conuertendo Dominus, & lætitia, cuius ibi fit mentio Facti sumus lætantes æternam*

æternam requiem sapit. Hæc igitur comparatur consolationi, perinde est dicere *facti sumus beati*, ac dicere *facti sumus consolati*, nam illa vox *sicut consolati* eo sensu debet sumi: sicuti gaudent *consolati*, ita etiam gaudent *Beati*, ut illud *sicut* non cadat super modum consolandi imperfectum, sed super consolationem, Ioan 1. relatum ad beatitudinem; uti Ioannis primo dicitur. *Gloriam quasi Unigeniti à Patre: quasi* non significat similitudinem ad unigenitum, sed æqualitatem Unigeniti cum Patre.

Et verò consolatio est officium amici, uti docet Ambrosius exponens locum Iobi *Miseremini mei amici* c. ult. de offic. Elian. lib. 1. de var. hist. *mei, miseremini vbi. Censoria vox est*, inquit, *hoc est misericordiam debetis facere*. Propterea Aristippus Philosophus cum audiret, amicos suos mærentes in sordibus esse, ad eos statim venit, & cum illis ploravit. *En ego* inquit *comes ad sum doloris vestri*, eoque solatiū flentibus attulit. Arte verò opus est ad amicum consolandum, ne contingat deceptio; & consolationis loco contristetur amicus. Idcirco Antiphon librum de ratione consolandi scripsisse dicitur. Tres ille amici Iob, Auctore Ambrosio, à Deo reprehenduntur quòd nescierint Iobum consolari, quamvis enim initio recte lib. 3. de offic. c. ult. siue 16. egerint *scissis vestibus. sparso pulvere super caput*, in dicto sibi septem dierum silentio, postea tamen cum loqui cæperunt desipuerunt, & exacerbantur potius dolorem Iobi patientis, quàm mitigarunt, unde Ambrosius: *Dominus ipse cum à tribus Regibus offensus esset*, Job. 2. Job. ult. *qui* ut sup. *Sancto Iob honorem non detulissent, ignoscere his per amicum maluit, ut amicitia suffragium fieret remissio peccatorū.* Idque continetur in fine libri Iob, Vbi oportet advertere, quanti sit amicum consolari, cum Reges fuerint, & appellentur illi tres amici Iob, quasi regia virtus sit consolari amicum. Deinde quàm sit Deo gratum,

G officium

officium consolandi, quandoquidem Deus merito consolationis ignouit peccata consolantibus, quemadmodum adiungit Ambrosius. *Profuit illis amicitia quibus obfuit insolentia.*

Non alias memini Christum toties, tamque seuerè suos reprehendisse discipulos, quàm cum sibi in horto anxio, & mæsto, & vicinæ mortis timore occupato solatium per somnolentiam subtraxerunt. Sic apud Matthæum 26. *Non potuistis vna hora vigilare mecum.* Apud Marcum 14. *Simon dormis?* Apud Lucam 22. *Quid dormitis?* Sæpius hoc idem repetiuit cum significatione doloris: duplici quidem nomine, & quòd deerât officio amicorum, & quòd ipse carebat solatio ad leuandum marorem necessario, quo carere vix poterat animus afflictus, & exulceratus. Ex illa negligentia discipulorum crescebat dolor, qui eum quiescere non sinebat, compellebatque orationem interrumpere, & ad discipulos se conferre causa consolationis. Ibat, & redibat: quærebat solatium, nec reperiebat; eoq; significabat quantum sit in amicorum solatiis momentum. Itaque suppleuit Angelus locum discipulorum. *Apparuit ei Angelus confortans eum:* Et qui noluit uti Angelorum defensione voluit uti consolatione. Refutauit Legiones Angelorum; *An putas quia non possum rogare Patrem meum, & exhibebit mihi plusquam duodecim Legiones Angelorum?* & acceptauit consolationes Angelorum. Rem vidit Hugo Cardinalis in Lucam c. 22. *Iucunda est consolatio, ideo subditur consolatio Angeli confortantis eum per verba consolatoria,* verbis humanis usus est Angelus. Venit autem *in specie humana,* uti notat Lyra, ut constaret Angelum vicem Apostolorum, consolationem subtrahentium suppleuisse.

lib. 4.
Conf.
cap. 4.

Et quidem dolentis amici vires recreatur, & reparatur per consolationem, teste Augustino, qui in magno

DE VOLVPTATE AMIC. 51

igno mærore constitutus - *Reparabant, inquit, me & recreabant amicorum solatia*, idque Marij exemplo declaratur. Latebat ille ut inimicos vitaret suos, & suum sanguinẽ sitientes in ruinis Urbis Carthaginis: ibique solatium capiebat sui casus è ruina Urbis illius quondam Principis, ac Æmulæ Romani Imperii, eoque vitam sustentabat, imo & ipsa Carthago eversa exemplo C. Marij ruentis se ipsam consolabatur. Itaque dum illa è culmine turrium, quæ in altum editæ desolatæ Urbis ruinæ erant, intuebatur Marium deiectum, & Marius cõtra suspiciebat illa fragmina turrium. reliquias tantæ Urbis excisæ, & mutuum ex eò aspectu solatium percipiebat, quod egregie dixit, Velleius Paterculus *Carthago, inquit, intuens Marium, & Marius intuens Carthaginem, alter alteri erat solatio*. Tanta est virtus consolationis, vt etiam inanimata sustentet, ac reparet, qualis erat eversa Cartago.

CORONIS.
PAR AMICORVM

Æneas, & Achates.

ELOGIVM.

Troia ruens stante felicior: stans ruit in vitia:

Ruens in virtutes surrexit,

De qua dici nequit: *etiam periere*

Ruinæ

Sed contrà: *proficit illa ruinis*

E cineribus renata Phœnix. Extra se melior.

Caput illud auulsum Priami

G 2

Caput

Ænei.

Caput Mundo Romam dedit:
 Peregrina optimos ciues peperit, inter hos
 Par incomparabile
 Æneas, & Achates;
 Ille pius, hic fidus: Comites indiuidui, curas
 Partiri soliti
 Cor habuere commune.

Æneid.
lib. 6.

Lateri propterea adhærebat Achates, ut innueret
 Cor Æneæ ad se pertinere.

Ænei.

Arcum, & sagittas portare consuevit, vt ageret
 Personam Amoris:
 Cuius officia exercuit.

Ibid.

Excussit ignem è silice; è nube ceu tonitrus locutus:
 Dona Didoni, amandi igniculos,
 Attulit,

Æneid.
12.

Fouit uulneratum Æneam: arma ei præbuit,
 Cereus amico;
 Hostibus ferreus.

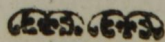
Ibid.

Epulonem ferocem inuenem obruncanit, & in eo
 iugulauit delicias.

Illud Achatis proprium: secretum.
 Hoc ita seruauit, vt in tanto opere
 Virgiliano, semel tantum sit locutus.

Et intra nubem ad Æneam,
 Quasi Deus è machina.

Neutrius mors enarratur; quòd hoc par dignum fuit
 Immortalitate.

EPI-

EPIGRAMMA⁵⁸

Siue Epitaphium.

Hic pius Aeneas situs est, & fidus Achates:
Vna fides ambos vinxit amore pares.

Perpetui comites, quos non potuere profundi
Monstra, nec armorum dissociare mina.

Mutuus usus erat: namque arma ferebat Achates,
Aeneas pretium rursus amore dabat.

Exitit Aeneas fortis, pretiosus Achates:
Aeneas alter erat, gemmeus alter erat.

Hospes, in ambobus typus est expressus amici;
Splendet in ambobus cum pietate fides.

Hi duo sunt Troiae monumenta, & pignora Romae.
Hic tumulus geminae, nidus & urbis adest.

Felix vna fuit Troiae fortuna: Fuisse.
Nam melior postquam desit esse, fuit.

De

54
De similitudine, an, & quatenus ad
Amicitiam requiratur?

LECTIO QUINTA.

Ad textum Aristotelis lib. Ethic. cap. 2.

Διαμειοβητεῖται δὲ περὶ αὐτῆς οὐκ ὀλίγα. Οἱ μὲν γὰρ ὁμοίᾳ τὰτινα τιθέασιν αὐτὴν, καὶ τοῖς ὁμοίοις, Φίλους. Ambigitur circa ipsam non parum. Quidam enim ponunt eam esse similitudinem quandam, & similes amicos. Οἱ δ' ἐξ ἐναντίας. Alii contrā. καὶ Ἡράκλειτος τὸ ἀντίθεον συμφέρον; Et Heraclitus contrarium idem utile, καὶ ἐκ τῶν Διαφερόντων καλλίστην ἁρμονίαν. Et ex dissimilibus pulcherrimam harmoniam existere.

DOCUMENTVM V.

Amicitiam esse vim quandam sympathicam. Ratione, ac libertate indigere. An cum inanimis & brutis iniri possit? An cum Angelis, & Deo? Ex similibus, & dissimilibus constat. Suadetur elementorum, & harmonia exemplo. Nimia similitudo nocet amori. Hec non tam est causa, quàm effectus Amoris. Vti Mors omnem tollit differentiam, ut extinguat, aqua euertendo: ita & Amor aufert inaequalitatem, ut coniungat, aqua seruando. Amicitia similes facit, non inuenit. Exemplis ostenditur sacris, profanis. Similitudo in natura iuuat Amicitiam. Absque illa imperfecta sunt, & remedia, & solatia: idque & Iacob cum Angelo luctantis, & percussi, & Christi ab Angelo confortati, & postea contristati argumentis probatur. Par
Ami-

DE SIMIL. ET DIVERSIT. AMIC. 55

amicorum adducitur . Damon, & Pythias . Cum Elogio , & Epigrammate .

Vulgò dicitur amicitiam ex similitudine oriri . Aristoteles ponit aliorum sententias : nihil definit . Mihi illud videtur . Amicitiam à sympathia potius, quam à similitudine proficisci . Experimur enim nos amore quodam prosequi personas, etiam incognitas, & externas, in quas incidimus nulla alia ratione, quàm innata quadam, & occulta animi propensione, adeo ut cum inter se ludunt , aut dimicant, alteri potius, quàm alteri desideremus victoriam . Imo & Amasijis sæpe minus ridet facies magis pulcra , & minus pulcra placet ; adeo, ut non tam quòd est bonum , & pulcrum, quàm quod nobis est congruum, aptumque approbemus . De quo argumento Augustinus iuuenis libellum composuit, quem de pulcro, & apto inscripsit, qui magno reipublicæ litterariæ damno perijt . Apparet hinc altiorem esse amicitiaæ fontem, quàm similitudinem . Quare non temerè dixit Horatius

*Vtrumque nostrum incredibili modo
Consentit astrum*

Ode 17
lib. 2.

Et Persius

Nescio quod certè est quod me tibi temperat astrum.

sat. 5.

Ceù à genesi proueniat amor , & amici in astris numerentur . Ut tota res constet à capite ordiendum . Inter ea, quæ ratione pollent , & ea quæ sensu carent amicitia esse non potest: nam ut hæc amentur , redamare nequeunt , quemadmodum docet Aristoteles hoc in lib. c. 2. adducto exemplo Vini, quod nos charum habemus, nec illud tamen charos habere nos potest . Hinc est, ut quæ sensu gaudent , & ratione destituuntur capacia non sint amicitiaæ, quales sunt homines, & animantes inter se . An vero inter ea in quibus
est

est intellectus, & voluntas, & si genere toto differant, exerceri amicitia possit: quæstio est non inutilis, ut puta inter Angelos, & homines: nam hi amare, & redamare & sciunt, & valent. Negare certe non ausim; cum præsertim videamus Angelos nobis esse destinatos ad custodiam, & tutelam, nostrique curam agere, & in Sacris litteris Angelus Raphael amici partes obierit, & assidua Angelorum cum hominibus conuersatio in Sacra Scriptura, & in Sanctorum historijs multis testata exemplis reperitur. Quinimo Dei cum homine amicitia in ijsdem scripturis sæpe monstratur nixa amatione, ac redamatione. Vnde Sancti homines *amici Dei*, & habentur, & nuncupantur, quamuis amor Dei erga homines sit gratia liberalis, capax tamen illius est homo, quod per eandem gratiam ad redamandum aptus sit. Quare Christus amicos nos vocauit homines *Vos amici mei estis. Vos autem dixi amicos.* Imo & eos amore coniunctos ad vnionem quandam inter se, similem suæ cum Patre euexit, cum optauit: *Vt sint vnum, sicut & nos vnum sumus.* Ex quo deducitur non esse opus similitudinis in natura, vt existat amicitia, sed solius rationis. Conuenientior tamen, & iustior erit, quæ exercetur inter similes natura, vt homines, & in communi sententia, quæ tenet multas esse species infimas Angelorum inter Angelos. Nam difficilius hoc erit in schola Tomistarum, qui non patiuntur individua eiusdem speciei in Angelis sustineri. Ceterum nonnulli similitudinem quamdam ingeniorum, & morum ad amicitiam exigunt. At non opus est, me Auctore, hac similitudine, cum experiamur multos ingenio, ac moribus diuersos amicissimos inter se esse, & in Historijs legamus fuisse. Imo sæpe amorem dissimilitudo conciliat, veluti inter se elementa consentiunt, cum pugnent diuersis qualitatibus,

Ioan.
15

Ioan.
18.

DE SIMILIT. ET DIVERSIT. AMIC. 57

tibus, & affectionibus. Nec iucūda existeret harmonia, nisi ex diuersis constaret vocibus, & acuta cum graui- bus miscens varios æquabiliter consentis efficeret. In his triumphat amor, qui diuersa copulat. In illo Curru ^{Ezech.} Ezechielis erat summa animalium maximè diuerso- rum concordia, adeo vt cum iugalia essent, & vnà currum ducerēt, diuersitas foueret concordiam. Nempe vi amoris. Erat quippe in eo curru aspectus hominis *ad speciem electri*, velut *aspectus ignis*, quæ duo symbola sunt amoris: electrum quippe trahit, & ignis inflamat amore, cui illa diuersitas animalium ser- uiebat, varietate in vnum coeunte. Vbi perfecta om- nino similitudo est imperfectior est amicitia, quæ si- militudine minuitur, dissimilitudine crescit. Exagge- rat Scriptura amicitiam Dauidis, & Ionathæ exemplo ^{1. Reg.} amoris mulierum *super amorem*, inquit, *mulierum*. Si- gnificans hunc esse maximum, vt notat Abulensis ^{1.} Abul. ibi. Quare? Nō erat perfectus amor inter Ionatham, & Dauidem? Sanè perfectus erat, sed ad indicandam per- fectionem ait Scriptura superasse amorem perfectissi- mum, qualis est inter virum & mulierem, quo nullus maior esse potest, quia constat ex similitudine naturæ, & dissimilitudine sexus, quæ diuersitas est incitamen- tum amoris.

Huiusce rei documentum esto illa collatio vestium Iosephi Gen. 37. cum veste Christi Lucae 23. Vestis Iosephi erat polymita diuersorum colorum. *Fecit ei Pater suus tunicam polymitam.* Vestis autem Christi erat alba unicolor. *Indutum veste alba*, nempe ab Herode. Illa ergo diuersi coloris erat amici ad amicum, ista vnus coloris ad inimicū; versicolor Iosephi innuebat amorē Patris: unicolor Christi indicabat odium Tyranni. Quod amor delectatur diuersitate, non similitudine. Non ergo est excludenda, imo aduocanda ad amorem diuersitas.

H Illud

Illud compertum est, amicitiam causam esse similitudinis, & æqualitatis, & pares amantes facere, quod affirmat Tullius in Lælio. Tollit itaque discrimen dignitatis, conditionis, fortunæ, sociat amicos ut in vnum coalescant. Eo Amor morti (quis credat?) similis, quod sicut hæc æqualitatem inter omnes etiam inæquales inducit, & omnes sua falce metitur, & metit, & in vnū fascē colligit, ita & amor suo vinculo necit omnes, & colligat, & æquales reddit. At mors id præstat separando, Amor iungendo. Mors euertendo, Amor ædificando; Mors dissoluendo, Amor neciendo, & copulando. Audiamus Poetam de morte.

Horat. *Pallida mors æquo pulsat pede*
ode 4. *Pauperum tabernas, Regumque turres.*
lib. 1. *Auscultemus alium.*

Ovid. 3. *Non bene conueniunt, nec in vna sede morantur*
Me. am *Maestas, & Amor.*

Mors æquat Reges, & subiectos. Nobiles, & obscuros: iuuenes, & senes, miscet coronas, & galeros, sceptras, & baculos, gladios, & calamos, & in vnum aceruum coniicit. Amor æquat Principes, & subditos, optimates, & populares, doctos, & indoctos. Togas sagis, Purpuras abollis, Tiaras pileis coniungit. Excipe finem, cætera conueniunt morti, & amori, mors quippe eò tendit vt dissipet, Amor vt seruet. Finis mortis eius est. Amoris vita. Mors incedit metendo. Amor neciendo. Exæquauit amor Nestorem Agamenoni. Phanicem Achilli. Apellem Alexandro. Phalereum Prolomeo. Cyneam Pyrrho. Panatium Scipioni. Virgilium Augusto. Horatium Mæcenati. Omne discrimen fortunæ sustulit, ut maiestatem cum amicitia coniungeret. Amoris peritus Ionathas nihil prius fecit, quam spoliare se vestibus, & armis, quibus se
2. Rep. 18. Principem ostentabat, ut discrimen tolleret inter se, & ami.

DE SIMILIT ET DIVERSIT. AMIC. 59

& amicum Dauidem : qui eis indutus repræsentabat Principē Ionathan , qui sibi postea vestes alias similes accommodauit, ut alter alterum referret . Idem præstitit Alexander erga Ephestionem sibi charissimum, quem quòd vidit fulgētem auro , micantem gemmis, Regio insignem cultu Sisigambis Alexandrum existimauit. Quæ maximè sunt diuersa ea iungit amor & sociat. Qui discrepantius quàm Hercules robustus, & Omphale delicata? Amor tamen Herculem euirauit in feminam. Quemadmodum idem amor Achillem in Deidamiam fregit. Nodosam clauam in tere-tem colum , & trabalem hastam in tenuem fufum conuertit. Hunc torquebat qui illam intorquebat . Vbi est amicitia, nulla est dissimilitudo ; quod natura facit in gemellis ut indiscreti sint , hoc agit amor in amicis ut discerni non possint. Quare Iudas producturus Christum signo usus est, quo eum à Discipulis discerneret? *Quemcumque osculatus fuero ipse est tenete eum.* & dictum præstitit osculo. *Osculatus est eum.* Et cur non satis fuit hoc signum ad Christum penitus discernendum? cum ipse accepto osculo interrogauerit. *Quem queritis?* & semetipsum prodiderit clamans, *Ego sum.* ultra osculum voce propria testatus esse se Christum. Præterea quid opus erat his signis? Nam Christus inter omnes eminebat tamquam Magister , & Pastor, & satis erat cognitus per doctrinam, per miracula, palam quippe prædicabat, & curabat. Insuper maiestas ipsa amoris, & corporis habitus ipsum Christum esse clamabant . Res est plena Mysteriis. Christus nuper Apostolos suo corpore refecerat, & Sacramento illo amoris eos in se conuerterat, & in eos ipse conuersus fuerat *In me manet & Ego in eo.* Patres itaque sibi comites, & similes red iiderat, vt indiscreti essent, & nihil inter se discriminis retinerent, ita ut necesse fuerit eos,

Curr.
Pluc.

Matth.
26.

Ioan.
18.

Lucæ
22.

Ioan. 6

H 2 tum

tum inter se, tum ab ipso Christo discernere, ne alius pro alio caperetur.

Iuuat hæc similitudo ad amorem contestandum: unde Christus solebat se appellare Filium hominis, non Filium Dei, ut eo nomine hominum amorem conciliaret. Non contentus naturam humanam assumpsisse, voluit etiam referre: *Habitu inuentus ut homo*. Else volebat homo, & apparere inuentus uti thesaurus. Noluit phantasma putari, & hoc inter hæreses deputauit, seque veram carnem sumpsisse testatus. Idcirco *Verbum Caro factum dicitur*, ut quod in homine crassius, & grauius esset representaret. Tristari, turbari, mæreretur, lacrymari visus est, ne quis de eo an verus esset homo dubitaret. Spiritum negauit se esse: *carnem & ossa obiecit*. *Spiritus Carnem, & ossa non habet*, gloriabundus, si homo, & crederetur & appareret.

Et vero ubi deest ista similitudo, societas, & solatiū parum profunt. Erat Christus ad extremas angustias reductus morte impendente in horto Gethsemani, indigebat confortatione, igitur *Apparuit ei Angelus de Cælo confortans eum*. Adest Angelus consolator, in quo desideratur similitudo naturæ: videamus quid euenerit. Post eius aduentum, & confortationem ait Euangelista. *Et factus in agonia prolixius orabat*. Prius ponitur in Sacro Textu officium Angeli consolantis, & posteriori: *Confortans eum, & factus in agonia*.

Ponderemus piè mysterium huius loci. Primum, constat Angelum confortasse Christum. De modo quaritur. Vulgo solet pingi Angelus cum calice in manu, quasi propinans Christo; hoc modo confortabat Christum animando illum ad calicem bibendum, & in manu Angeli fiebat suauior potus passionis ad Christi solatium. Sed quomodo factus est Christus in agonia? quia scilicet Angelus apparebat in specie humana,

DE SIMILIT. ET DIVERSIT. AMIC. 67

mana, vt ait Lyra, & habebat se ad modum consolantis; consolabatur, sed non compatiebatur; quia reuera non erat homo, sed Angelus, & Spiritus gloriosus, vnde potest dici, quòd non erat perfectus consolator, quia non erat patiens doloris, qualis est homo passibilis, & mortalis. Adeo vt Christus hoc sensu dicatur à Paulo *posse compati infirmitatibus nostris* propter assumptam humanitatem, sic enim ait ad Hebræos cap. 5. *Non enim habemus Pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris*; homo enim factus dolet, & compatitur. Idcirco ipsemet, vt ponitur in hoc eodem cap. veniebat ad discipulos tuos semel, & iterum, quasi in eis vellet compassionem, & consolationem proportionatam, & cum dolore coniunctam inuenire. Confortabat verò Angelus, sed desiderabatur in eo vera humana natura ad officium compatiendi, quanquam ei non deesset reliqua virtus ad confortandum. Tantum valet ad perfectam amicitiam similitudo naturæ.

Lyra
hic,

Amicitia hic effectus est, non alterius affectus, qui proueniat ab alia natura, & conditione. Congruentia requirenda est naturæ ad naturam, & mutua amatio, & redamatio, qualis inter dissimiles natura esse nequit. Alio exemplo rem declaro. Iacob veniens è Mesopotamia cum suis, & familijs, & facultatibus. cum inaudisset fratrem suum Esau, quem tunc inimicum putabat, cum vitis quadringentis obuiam sibi venire pertimuit, ne quid ab eo damni pateretur. Igitur diuisis turmis, & pramissis muneribus expectauit fratrem, Esau, & mansit solus. Interim descendit quidam vir, & *luctabatur cum eo vsque mane*. Cōsolatoria erat illa species luctantis Viri, qui sanè Angelus erat, & Deum representabat. Igitur ea lucta erat species quædam futuræ colluctationis cum fratre Esau, ad quam eum ille luctator preparabat, ac exercebat, & spem afferens, in
amo.

Gen. 32

amorem esse vertendam concertationem cum Esau. Itaque amorem profitebatur amplexando Iacob, & amplexu euentum felicem significando. Amicè igitur luctabatur. Expectemus euentum. Accidit vt ex illo complexu Iacob vulnus acceperit & clausus euaserit. *Tetigit, quippe Angelus, neruum femoris eius, & statim emarcuit. Ipse vero claudicabat pede.* Quorsum istud? si luctator ille amico veniebat animo, & complexu declarabat affectum auxiliantis, & ad pugnam erudientis Iacobum, quomodo percussit amicum, & læsit? Responso pendet ex notitia personæ luctatoris: erat Angelus alterius naturæ homini dissimilis, aberrauit ergo a remedio, & solatio, & leuamentum conuertit in tormentum. Non erat congruens solatium ab eo cuius incongrua erat natura. Deerat amicitia fundamentum; non potuit alienus officium amici implere, species erat hominis res Angeli. Igitur solatium fucatum, & speciosum fuit, non proprium, nec verum. Damnum accepit Iacob, non adiutorium, quia diuersa natura diuersum præstitit effectum. Amplexus Angeli attulit detrimentum, quasi foret hominis, luctum, & remedium attulisset. Talis fuit amplexus Etan capite sequenti, qui pacem & salutem peperit Iacobo, quamquam videretur ab inimico venire, quia inter vtique erat similitudo naturæ & consortium sanguinis: *Amplexatus est eum, ait Textus, & addit stringensque collum eius & osculans fleuit.* Esau amicus ex inimico factus virtute amoris, & postea appellauit Fratrem, redditis muneribus, quæ Iacob amanter obtulerat. *Habeo plurima frater mi tibi sint tua.* Verùm urgente fratre pene inuitus dona recepit, sed comitem se obtulit. *Gradiamur simul, custodem se præbens Fratris, quod est munus Angeli, & nullo prætermisso amici officio eum beneuole tractauit, naut ad eum Iacob di-*

Gen. c.
33

DE SIMILIT. ET DIVERSIT. AMIC. 63

dixerit. *Sic vidi faciem tuam, sicut vultum Dei: non solum Angeli, sed etiam Dei. Ultra Angelum progressus est Esau beneficiendo, Deum repræsentavit. Itaque; Iacob in Angelo, qui præferebat speciem Dei vidit vultum ferientis hominis, & in Esau homine vidit vultum liberantis, & auxiliantis Dei. Hinc apparet quomodo exigatur inter amicos, & quò tendat, & quatenus procedat similitudo.*

CORONIS
PAR AMICORVM

Damon, & Pythias.

Amore & animo pares: Fortuna dispares:
Damon reus peractus destinata
Necis die;

Pythias liber: anxius tamen vicem amici Damonis.
Hic cum iustam proficiscendi
Ad luos commendandos
Moram

Ab Rege postulasset. Impetrauit. Ea lege
Ut vadem pro reditu
Daret.

Præsto fuit Pythias vadenti amico vas,
Translato in se periculo
Fidus futurus.

Fidem suam Damon cum osculo Pythiæ
Obligavit.

Imminente decretorio die spes, & metus
Agitabat urbem: vixit
Malè ominari,

Py-

Pythias bene sperare. Effluxit tempus,
 Illuxerat: nec spei
 Lux erat.
 Nempe ad tam clarum facinus adulta opus fuit
 Die.
 Hora præstituta, cum iam paratus laqueus esset
 Pythiæ collo inferendus
 Siftit se Damon
 Et inserit collum.
 Plaudente turba, vno Pythia gemente.
 Repetiit tamen prius fidem datam Damon,
 Ceu pignus reciperet.
 Quam ubi reddito osculo, accepit, liberum dimisit
 Vadem, planè inuitum.
 Stupuit Rex, & vtrumque liberum esse iussit,
 Magna amicitiae gloria, quam vitæ ambo
 Prætulerunt.
 Addidit pretium Rex, precatus, vt se ad amicitiam
 Tertium adscriberent.
 Ægre id concedere visi sunt, sed permiserunt
 Ne ingrati viderentur.

EPIGRAMMA.

C Vr, rogo, Damonem Regis non sustulit ira,
 Qui vade dimisso iam reus vnus erat?
 Nam quia communis fuerat vita vna duobus,
 Hoc moriente alius commoriturus erat.
 Cum reus ergo foret patrati criminis vnus,
 Non poterat iusta plectere morte duos.
 Tanta fides Regem præstrinxit amore duorum:
 Emulus obtinuit tertius esse Comes.
 Oblitusque sui posita feritate tyrannus
 Ante ferox odijs, egit amore Patrem.

De

85

De Amicitia Iuuenum, & Senum.

LECTIO SEXTA.

Ad Textum Aristotelis lib. 8. c. 2. Ethicor.

καὶ νέοις δὲ πρὸς τὸ ἀναμάρτητον, καὶ πρεσβυτέροις
πρὸς σεραπείαν.

Adoleſcentibus conducit Amicitia, vt non peccent:
Senibus vt colantur.

DOCUMENTVM VI.

*Iuuenum erga Senes reuerentia. Senum
erga iuuenes cura. Alcibiades, & Socra-
tes exemplo ſunt. Audire & obaudire
Senibus oportet. Quāti ſit ſenſus auditus
ad fidem, ad doctrinam. Chriſtus multis
docuit. Senum voces oracula. Eorum
conſilia capienda. Iethro probauit, & Æ-
neas. Senes minimè falli ſolent: iuuenes ſolent. Id Iofue, ac
Moyses præſtant. Cur Moyses facies cornuta? Intellectus bonis
conſilijs maſtandus. Qui contemnit Senum conſilia, & moni-
ta perit. A Roboamo, & Achabo documenta petuntur. Corre-
ctionem pertinere ad Senes Heli monuit, punitus, quia ſpreuit.
Qui eam detrectant peccant. Doctrinæ veritas Sacra eſt ha-
benda, nec immiſcenda negotijs ſecularibus. Id Chriſtus, &
Elifeus verbis & factis docuerunt. Lacedæmonum in ſenes
obſeruantia commendatur.*

CORONIS
Par Amicorum
Pirithous, & Theſeus.

I

CANA

Cum temeritas, inquit Cicero, sit florentis ætatis & prudentia senectutis, & monendi sæpe sunt, & obiurgandi amici adolescentes, & hæc accipienda amici cum beneuole fiunt, ut idem ait in Lælio. Hanc doctrinam tradiderat diuina Sapiencia Leuitici 10. Coram cano capite consurge, & honora personam senis. Est quippe, ut ait Iob: in antiquis sapientia, & in multo tempore prudentia. Iure Sanctus Petrus: Adolescentes, inquit, subditi estote Senioribus. Iuuenes enim debent se gerere prudenter: prudentia vero requirit experientiam, secundum Aristotelem lib. i. & 6. Ethic. quam per ætatem habere non possunt; oportet hanc mutuari à senibus. Partes Adolescentis sunt audire Senes: Senum loqui, & docere Adolescentes. Sociates dicere solebat se ex Alcibiade nihil velle præter aures. Erat hic Adolescens deliciae Urbis Atheniensis propter eximias corporis, & animi dotes, quibus cum plerique frui cuperent, vnus Socrates, qui altam eius indolem nouerat, & in vtram partem inclinaret multum aut prodesse, aut prodesse Reipublicæ posse videbat, id tantum curabat, ne quid peccaret, & obaudientem sibi habere volebat. Per aures quippe intrat, & influit in animum, doctrina: solas eas sibi dari ab Alcibiade moralis Philosophus cupiebat. Egregius, & diuinus Magister morum Christus, magnum momentum in auribus posuit. Primum ipse perfectum aurium sensum sibi attribuit apud Psaltem: *Aures autem perfecisti mihi.* Imo, & totus compositus ex auribus videbatur, secundum aliam lectionem. *Corpus autem aptasti mihi:* ceu artus verterentur in aures, Verbum erat ad loquendum, & auris erat ad audiendum. Argus, totus erat oculus: Christus, totus auris. Tanti fecit auditum, ut in sua Passione cum omnia tormenta passus esset, & nullam partem

DE AMIC. IUVENVM, ET SENVM. 67

partem sui Corporis vacare cruciatu permisisset, aures tamen illas omnino esse, intactasque voluerit. Caput spinis dedit, genas alapis, os felli, collum funi, latus lanceæ, manus, & pedes clavis, tergum flagellis, ne oculis quidem pepercit: velamine tegi, obducique permisit. Solas aures carere cruciatu voluit; nusquam legimus eas fuisse vel vulneratas, vel obturatas, doctrinæ reuerentia, quæ per aures ingreditur, & cum Verbo est coniuncta. Aperiebat aures, & sanabat, non claudebat, nec ledebat. Clamabat *Epheta*, id est, *aperire*, ut doctrinæ locus esset. Tandem Malchum, sanauit à vulnere accepto, & aurem amputatam restituit, Petrumque reprehendit, quod aurem violasset cum esset futurus Pastor, & Præceptor, quem oporteret seruare aurem, non perdere. Alienum erat à Magistro vulnus inferre auri. Nec illud vacat *Misterio*, quòd vulgo creditur Seruum Malchum cum fuisse, qui lanternam manu præferebat, quæ lucem disciplinæ significabat. Non tulit Christus hominem doctrinæ aptum feriri in ea parte, per quam ingreditur disciplina. Ut alii percuterentur tolerari utcumque poterat, non poterat verò; ut homo capax doctrinæ, quæ iam in lanternâ elucebat in aure vulneraretur. Et quidem meritò, quia inter sensus primas habet auditus ad fidem. Vnde Ioannes *Audiuimus, & vidimus*; Ioan. 1. præposuit oculis aures. Hortabatur Pater Discipulos in spectaculo gloriæ, quod oculos rapiebat, ut filium suum Magistrum audirēt. *Ipsam audite*. Redco ad Alcibiadem. Obseruat in eius vita Plutarchus eum dum Socratem audiuit, eique obaudiuit, in officio se continuisse, & optimi Ciuis, ac Principis partes præstitisse; cum eius consilia, & monita contempsit rempublicam perdidisse. Si Arius Alexandrum, Rufinus Hieronymum; Iulianus Augustinum audire nallent,

Marci
7.

Luc 12

Ioan. 1.

Matt. 17.

malè non audirent , nec se prauis erroribus inuoluerent . Licentium carum ante Augustini Discipulum sefellit licentia iuuenilis, ne Magistro obtemperaret , quem si auscultaret perfectius vitæ institutum tenuisset. Sunt qui hac ætate imitentur Licentium, & Augustini doctrinæ refragentur , & corrigentibus irascantur . Tantus vir & Propheta Moyse senem Iethro monentem, & obiurgantem se auscultauit, eique acquieuit, & profecit. Audienda est vox senis venerabilis ceu vox Dei, ac eiusdem Consilia pro oraculis capienda. Dormiebat in templo Samuel Puer, & quidem non longe ab Heli Sene, & Magistro, vocatus à Deo expectatus accurrit ad Heli, quasi ab eo vocatus esset , negauit hic *Non vocari*, inquit, *te: reuertere & dormi*. Iterum, ac tertio vocatus Puer adijt Heli, quod sibi omnino persuaserat ab eo accersitum, cum tamen vox illa Dei esset, non Heli. Cur Samuel credidit se ab hoc, non a Deo vocari, uti notat Lyra, *Credidit quod à Deo vocaretur*. Scilicet quia senis Magistri vocem habuit pro diuina . Tanta erat erga senem, & præceptorem reuerentia . Non putauit, vel in templo alium præter Heli esse locuturum. Eadem opinio infedit animis etiã Ethnicorum. Talia putabat esse Nestoris Consilia Agamenon ille Rex Regum apud Græcos, qui cum omnibus imperaret, vni tamē Nestori obaudiebat. Æneas Dux pius, & prudens, Nautis in re grauissima consilium cepit. Causam attulit Virgilius

Tum Senior Nautes vnum Tritonia Pallas

Quem docuit .

Senem quippe eum , ac doctum à Pallade nouerat . Præstitit illius consilium .

Fallitur in dubijs Iuuenis: non fallitur Senex, Rem tenet hic, & scopum attingit. Vtri credendum? Senes descendebant de Monte Moyse Senex, & Iosue Iuue-

DE AMIC. IUVENVM, ET SENVM. 69

nis, quo tempore populus Vitulum aureum formaue-
 rat, eumque adorandi causa cantu, & plausu celebra-
 bat. Auditus clamor Moysem, & Iosue in diuersas o-
 piniones distraxit. Iosue dixit: *Ululatus pugne auditur in*
Castris. Moyses contra: *Vocem, inquit, cantantium ego* Exod.
audio. Longè diuersi sonitus, & longè diuersæ opinio- 3
 nes. A diuerso ingenio vtriusque. Iosue Iuuenis belli-
 cosus putabat clamorem esse militarem. Moyses Se-
 nex mansuetus concentum pacificum. Verum iudi-
 cavit Senex Moyses, non Iuuenis Iosue. Iterum sub-
 iungit Sacer Textus, *Cùmque appropinquasset ad Castra*
vidit Vitulum, & Choros. Harmonia erat, & concen-
 tus, non vociferatio, nec ululatus. Tam certa est Se-
 num coniectura. *Ætati tribuenda discretio; senectus*
prerogatiuam tulit. Ac obiter noto prudētiam Moy-
 si, qui postea c. 34 prætulit in vultu suo speciē illam cor-
 nutā bifidi luminis, ut se se peccato populi conforma-
 ret, perinde ac peccatum, & pœnam in se transferret.
 Peccauerat populus fabricando, & adorando Vitulum
 cornutum: ecce Moyses sumpsit speciem Vituli re-
 præsentans in facie cornutum signum. *Cornuta erat fa-* Erod.
cies eius. Siue quòd miserando transtulit in se populi 34
 sui scelus, siue quòd per quamdam speciem iustitiæ
 populi scelus Principi imputabatur. Hoc placet. Ita-
 que reum se luce, & palam fatebatur Moyses Prin-
 ceptus, & cornuti Vituli crimen sibi adscribebat. Quid?
 quòd cornutus ille splendor Lunam significabat, quæ
 minuitur cùm aperit Cornua, ad indicandum, digni-
 tatem Principis minui peccatis subditorum: nisi forte
 quia in Sacris litteris significat Crucem: *Cornua in ma-* Aba-
nibus eius. Innuere voluit Moyses illud Populi facinus cuch. 3
 sibi Cruci, ac tormento esse; vel paratum esse se ad
 Crucem pro Populo subeundam in remedium pecca-
 ti, ac in eo Christum referebat, qui pro peccatis
 Mundi

Mundi Crucem. & Mortem est passus.

Redeo vnde diuerti. Consilia Senum admittenda, imo & opranda sunt. Iuuenis de supercilio suo detrahere debet, & obtemperare Seni. Non est id ignominia vertendum, imo prudentia, & honori dandum. Nihil minuitur de intellectu cum obsecundatur Sapienti: imò crescit virtus illius cum mactatur in gratiam consiliantis. Modo percipio, quod cecinit Psalter cum dixit. *Intellectus bonus omnibus facientibus eum*. Difficilis sententia. Quomodo *facientibus eum*? Cum intellectus qualis qualis sit, sit ingenitus a natura omnibus, qui eum non faciunt arte, sed accipiunt natura. Non ergo fit, sed innascitur. Alia est doctrina Psalteris. Docet intellectum in nobis esse, & affirmat bonum fieri à nobis, hoc est meliorem, quando illum sacrificamus consilijs alienis: nam *Facere* significat sacrificare, & huic *facientibus* significat sacrificantibus. Igitur cum quis suum intellectum sacrificat alterius doctrinae, & consilio bonum eum reddit, idque voluit docere Dauid: quemadmodum dixit Paulus: *in captiuitatem redigens intellectum, in obsequium fidei*, docuit intellectum obaudientem fidei captiuari, & seruire Deo reuelanti, in quo libertas summa, & gratia est, quæ non officit intellectui, sed proficit. Perficit intellectum, qui eum mactat alienis consilijs. Qui se gubernandum tradit sapienti ducendum eum se præbet, & sapit. Eum ab eo manuductus operatur. Inuenit rationem in manu deducentis. Errare nequit: virtus aliena manu, quasi proprio intellectu. Nota est phrasis illa Dauidis *In intellectibus manuum suarum deduxit eos: cum manus habeant intellectum*. Sane; dum alij manuducuntur ab alijs sapientibus, in eorum manibus intellectum inueniunt; & quot ab his consilia capiunt, tot intellectus accipiunt. Redduntur intelligentes ma-

falls.

Psal.
110

2. Cor.
10.

Ps. 77

DE AMIC. IUVENVM, ET SENVM. 71

mus, quia intelligentiarum more gubernant eos, qui sibi obaudiunt. Hæ manus ductrices, sunt intellectrices: quemadmodum enim Cæli ab intelligentiis moventur, ita & homines, qui bona Præceptorum consilia sequuntur ab intelligentiis gubernantur. Propterea dicitur Deus *fecisse Calos in intellectu*, hoc est posuisse eos in manu intelligentiarum, qui sunt spiritus intellectiui, & vtuntur intellectu pro manu. Et sicuti dixit. *In manibus tuis tempora mea*, quia tempora fiunt per motum Cœli ab intelligentiis cientibus Orbes, ita & mores fiunt per tractum bonarum mentium, quæ imitantur intelligentias motrices sphaerarum Cælestium, nempe cientes, & scientes pro tempore eos qui consilio indigent suo, ducere, ac gubernare.

Psal.
135.

Examinandum tamen est diligenter, à quo veniant consilia. Nam si à Iuvene, non sunt salubria, propter defectum experientiæ, uti docet hic Aristoteles, & Ciero in Lælio, & Catone. Si a Senes idonea sunt, & utilia. Vulgaris locus est de consilio dato Roboamo Regi 3. Reg. c. 12 quod ei perniciem attulit, quia spreto consilio Seniorum salubri, & salutari, adhæsit sententiæ iuniorum. Luit ergo pœnam suæ temeritatis amissa maxima parti Regni. Supplicium hoc fuit culpæ commissæ à Roboamo in negligendo consilio senum, quibus reuerentiam, & obedientiam præstare debuit. Gessit se Roboam pueriliter erga senes, quemadmodum illi pueri, qui 4. Reg. 2. neglexerunt, & illuserunt Eliseum caluum Senem clamantes per contemptum: *Ascende Calue: ascende Calue*, quasi careret consiliis, qui carebat capillis. Eam iniuriam ulsi sunt Vrsi de saltu, à quibus irrisores Pueri fuerunt dilacerati. Calua Senum capita carent capillis. sed abundant consiliis. Capita Iuvenū abundant capillis, carent consiliis

Arist.
Cicero.

3. Reg.

filis. Sanfon, & Absalon documento sint. **Vtrique**
 casaries longa, & proluxa exitio fuit; ille traditus à
 Dalila. Hic suspensus è quercu leuitatis suę penas de-
 derunt. Vnus capillus Senis Prophetę Abacuch valuit
 plusquam tota illa crinita Absalonis & Sanfonis sylua
 capillorum. Monuit me ista Casaries Absalonis alte-
 rius præcepti: Videlicet. Non esse fidendum con-
 siliis inimicorum, sed capienda omnino esse amico-
 rum consilia, qui nobis chari, & cogniti sunt. In quo
 grauiter peccauit Absalon, cum relicto amici Achi-
 topheles consilio secutus fuit Chusai Arachitę inimi-
 ci sententiam. Hortatus fuerat Achitophel Absalo-
 nem, vt festinanter Dauidem imparatum noctu op-
 primeret, & quidē salubriter è re Absalonis. Verum
 hic non acquieuit eius consilio: audire voluit Chusai
 inimicum, qui contrā persuasit moram, & deceptit
 Absalonem Interim quippe Dauid fuga sibi consulu-
 it, & tempore capto conflauit copias, quas eduxit in
 aciem, & opposuit hostibus, & vicit, pereunte miser-
 rimè Absalone, cuius incogitantia fatalis ei extitit,
 ac suis. Stultè egit, dum reliquit Achitophelis consi-
 lium, cari, & amici; & secutus est perniciosum Chu-
 sai perfidi, & inimici; ac documentum fuit inimi-
 corum consilijs non esse fidendum, fidendum senten-
 tiis amicorum. Idque diligenter obseruandum: vtrun-
 que, & Achitophel, & Absalonem suspensio inter-
 riisse, alterum in trabe, alterum in quercu. Ambo mor-
 tui in aere suspensi, Absalon propter leuitatem pro-
 priam, Achitophel propter leuitatem alienam. Capi-
 tale inter cętera crimen Regis Achabi fuit nolle cor-
 rigi à Propheta anonymo lib. 4. Reg. cap. 20. vbi dici-
 tur *Audire contemnens, & furibundus*. Inter furiosos nu-
 merandus est, qui correctionem detrectat. Docilis
 esse debet, qui vult proficere. *Erunt omnes docibiles Dei,*
 quę

DE AMIC. IUVENVM ET SENVM. 93

quæ singularis est virtus. Hanc postulabat à Deo Sa-^{3. Reg.}
 lomom sapientissimus: *Dabis seruo tuo cor docile, & ille*^{3.}
 sapiens, qui Assitricem sibi Sapientiam habere opta-
 bat. *Da mihi Sedium tuarum assitricem Sapientiam, quia*^{Sap. 9.}
 docilitatem partem sapientiæ esse ducebat. Ille Sa-
 piens, qui docilis. Propterea Christus clamabat, *Qui*^{Luc. 8.}
habet aures audiendi audiat, optabat homines dociles,
 promptos ad audiendum. Quid tamen sibi vult illud
Aures audiendi? Aurium quippe est audire non videre,
 nec tangere. Latet doctrina; sunt enim quidam, qui
 habent aures, sed audire nolunt, nam obstinati nolunt
 corrigi, nec audire obiurgantes. Audiunt, sed non
 curant, aliud agunt, cum audiunt. Vident, gustant,
 odorantur, tangunt, non habent aures audiendi, quia
 non sinunt aures officio suo fungi, habent aures resi-
 stendi, non audiendi, corripi nolunt. Subtrahunt au-
 ditum. Ingens profecto scelus est nolle corrigere, &
 nolle corrigi. Delinquent Senes si non corrigunt.
 Peccant Adolescentes, si negligunt correctionem.
 Adeo qui male corrigit ingentis culpæ reus sit Hoc
 nos docuit Scriptura 1. Reg. cap. 2. vbi habet, *Sermo Do-*
mini erat pretiosus in diebus illis, nec erat visio manifesta.
 Erat, inquit, rarus, & non frequens, ut antea. *In diebus*
illis, idest tempore Heli sacerdotis. Lecto Sacro Tex-
tu causam inquirenti huiusce defectus sermonis, &^{1. Reg.}
visionis manifestæ Dei, illud occurrit. Heli Sacerdo-^{2.}
tem, vt habetur proximo capite, defuisse debitæ corre-
ctioni filiorum, & filios eam contempsisse; nam si il-
le hos serid, & seuerè increparet, ij fortasse à suis sce-
leribus, quæ ibi commemorantur grauissima, abstine-
rent. Quare peccauit grauiter Heli, & Deum à se ab-
alienauit, & quasi foret extraneus, qui linguam non
intelligeret, cum eo minimè Deus loquebatur: nam
Heli extraneus sonat, Egregiè Rhabanus Maurus. Heli

K in.

74. DOCUMENTVM VI.

Rabar. interpretatur extraneus. A Deo enim alienus est qui subditos
 apud non corripit. Omiserat doctrinam correctionis, amisit
 Hugon. doctrinam reuelationis: nec erat visio manifesta. Am-
 Card. bulabat in tenebris, nec quid euenturum esse sciebat.
 Opus erat, vt Samuel futura sibi reuelaret nomine Dei
 loquentis. Agebatur eius negotium illo ignorante
 quid ageretur, nec sibi cauere poterat à negotio per-
 ambulante in tenebris. Nam defectus correctionis
 plerunque coniunctus est cum negotiatione. Quippe
 quòd ille qui non uult corrigi confugit ad negotiatio-
 nes, vt occultet errores suos, & euitet correctionem.
 Contra hos insurgit Dominus, qui non patitur in do-
 mo sua, in schola sua huiusmodi negotiationes. Mat-
 th: 21. Ingressus templum, vbi docere solitus, inuenit
 ibi vendentes, & ementes, & indignatus facto flagello
 de funiculis eiecit eos: ac in primis exarsit in alios, qui
 mensas numorum, & cathedras Columbarum expo-
 suerant. Auctores hìc mensas illas, & cathedras do-
 ctrinas sacras interpretantur. De Columbibus patet, quæ
 significant spiritum Sanctum, & cathedras sacrarum
 literarum indicant. Mensas Hugo Cardinalis intelli-
 git Sacras Scripturas. Vtrasq; euertit Dominus. Mensas
 Hugon. numulariorum, & Cathedras vendentium Columbas ait E-
 Card. uangelista, euertit, eodem verbo usus. Quare? ratio est
 nic. in promptu apud Ioannem cap. 2. Nolite, inquit, facere
 domum Patris mei, domum negotiationis. Prohibuit nego-
 tiari circa veritatem doctrinæ. Non est negotium do-
 ctrina. Euertit doctrinam, qui eam in negotium vertit.
 Præterea vsus est illo verbo Euangelium, vt indicaret
 negotium facessere Iudicibus, qui cum ijs habent su-
 per doctrina negotium. Columbarum dictant è Cathedris
 oracula spiritus Sancti. Audienda sunt hæc, & acci-
 pienda citra negotiationem. Idcirco quæstiones de
 veritate alienæ sunt ab Aula, & Palatis. Contrahen-
 dae

DE AMIC.IVVENVM, ET SENVM. 79

de ad Scholas, & templa. Vnde Christus *Eram*, inquit, ^{Matth.} *docens in Templo.* Disertè posuit *templum*, ut alios locos ^{14.} *excluderet profanos.* Quod exemplo præstitit coram *Pilato*, & *Herode.* Nam *Herodi* nihil respondit. *Pilato* quærenti *Quid est veritas?* Responsum non dedit. ^{Lucæ} *Cùm ipse, & veritas, & verbum esset,* noluit tamen ^{13.} *eam in Aula, & Palatio prædicare,* quòd erat locus alienus. ^{Ioan.} Absurdum igitur erit quæstiones ad veritatem, & ^{18.} *doctrinam spectantes, à Sacris locis ad alienos, & profanos euocare.* Ibi definiendæ sunt, vbi *Doctores, & Professores* sunt. Quemadmodum & *correctiones, & adhortationes* intra Ecclesiam fieri debent. *Dic Eccle-Matth.* *sic,* ait Christus, non *Aulæ, non Palatio, vbi negotian-* ^{13.} *dum, non docendum.* Illustre testimonium est illud *lib. 4. Reg. c. 4.* vbi inducitur *Propheta Elifeus* loquens ad *mulierem hospitem,* quæ domi ei suæ habitaculum præparauerat. *Ecce,* inquit, *sedulo ministrasti nobis, quid vis vt faciam tibi? Nunquid habes negotium, & vis vt* ^{2. Reg.} *loquar Regi, siue Principi Militiæ?* ^{4.} Distinxit *Propheta* inter *doctrinam, & negotium:* non obrulit operam suam ad *doctrinam, sed ad negotium,* quia *doctrina* nec ad *mulierem, nec ad Aulam* pertinebat. Remisit *negotia Regi, & Principi, doctrinam sibi & Sacris* reseruauit. Huiusmodi *negotiatio* facit, vt *Iuvenes errantes* contemnant *Senes emendantes,* nec se ab ijs argui, & *corripì* patiantur. *Deterreat illos consilium Sapientis.* ^{Leuit.} *Coram Cano capite consurge:* sed *hodie* non assurgitur ^{10.} *senibus, sed insurgitur in Senes;* adeo vt desideranda sit ^{Pler in} *Lacedæmonum Respublica,* in qua sola expediebat ^{Apoph.} *senescere, & in qua* ^{Cic. in} *Lysandro auctore affirmat Tullius* ^{Caton,} *honestissimum fuisse domicilium senectutis.*

CORONIS
PAR AMICORVM

Pirithous, & Theseus.

Candidatus apud nigros manes Pirithous :

Imo & Proserpine

Procus procacissimus.

Plutonis rivalis.

Amicum eò inuitauit Theseū monstrorū domitorē :

Sperans inuentum iri ab eo

Filum ad Stygios

Mæandros euoluendos.

Errauit vterque : nam Labyrinthi errores
consumpserant filum.

Deinde cum Cerbero, non cum Minotauro

Res futura.

Stricto ferro aggressus est vmbas, quæ aurea rami

Fatalis vmbra

Flectendæ.

Nam & inferi flecti nescii

Capiuntur auro.

Charon nauo fraudatus Cèrbero ingruētes tradidit :

Cerberus qui offa medicata erat

Sopiendus stultè gladio

Petitus.

Ergo irruit in Pirithoum triplici rictu ferox :

Dilaniauit.

Et offam ex eo fecit :

Et stropham cruentam lussit.

Theseus accurrit: quem bis seruauit, quòd amicum ceu

VIR-

Vmbra sequebatur.

In vmbRARUM loco vmbra profuit agere: extra Solē.

Manes ei dederunt manus.

Pirithoum trecentæ catenæ vinxerunt: nequid
audax vmbra moueret.

Theseum amicus Hercules liberavit. Et hoc datum
A Manibus aicitia

Illi qui parcere nesciunt, amicis pepercerunt. Adeo
Amicitia etiam apud inferos
Dominatur.

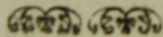
EPIGRAMMA.

VT sibi nata Iouis fieret Proserpina coniux,
Pirithous Stygios ausus adire lacus.

Thesea magnanimum Comitem ius fecit amici:
At diuersa tamen Sors vtriusque fuit.

Pirithoum centum vinctum tenuere catena:
Thesea aicitia liberat alma fides.

Cui ius non vnquam, non fas fuit, impius Orcus
Duxit aicitia ius violare nefas.

78.
LECTIO SEPTIMA

Ad textum Aristotelis cap. 4. lib. 8. Ethic.

De raritate Amicorum.

Ολίγοι γὰρ οἱ τοιοῦτοι. *Pauci enim tales amici. & Rursus lib. 9. cap. 10. Ουδέ γὰρ εὐδέχασθαι δοξέειν ἄν, πολλοῖς εἶναι Φίλον σφόδρα. Non enim videatur, natura ferre, ut quis sit multis valde amicus. Præterea τοῦτο δὲ πρὸς εἶνα. Hoc autem ad vnum fit.*

DOCUMENTVM VII.

Nis gemma symbolum vnitatis Amici, & pretij ob raritatem. Pauca amicorum Paria: in multis seculis. Duo sunt & iusti, & necessarij. Tertius Amicus. Tertius Cato. Non habendus nisi per miraculum, vti Raphael Tobia. Copia in amicis noxia. Angelus custos vnus. Typus amicitia: Danielis loco probatur. Confirmandus tum Sacris, tum profanis. Solatium, & remedium ab vno. non à multis Iobi exemplum confirmat. Ioannes Evangelista germanus Christi amicus. Ex duobus vnum conflare docent Angeli ad sepulchrum. Raros amicos esse cum Saul accurrens ad Samuelem mortuum tum Christus suscitans Lazarum significarunt. In Politicis plures Amici admittendi.

Qui ad Orientalem plagam vidit parturientem, concham, hianti ore Cœlum anhelantem, & Auroræ roridam lacrymam in apertum sinum accipientem, eaque grauidam sese claudentem, & in vtero gemmeum fætum formantem, & auido nisu v-
nionem

DE RARITATE AMICORVM. 79

nionem pretiosum parientem : is demum aspexit expressam amicitiae nascentis imaginem. Vnio quippe vnus, & figura rotunda excludens consortium, & tangens, & tactus in puncto, quo pungit socium, & semouet ne se alteri commisceat, & perdat raritatem : solitudine contentus, & peregrinitate ad pretium, quamuis non excludat alterum parem, diuersum tamen, & separatum, quod ex similitudine duplicat pretium, exclusa vnione cum sit vnio, vnus secum, seiunctus ab alio, vt sine altero naturam seruet, similitudinem desiderat, ex qua pretium augeatur. Plures tamen non expetit. Satis est enim vnus, & par, ne inter multos raritas pretiosa pereat. Itaque gemma est vnio, quae geminatur ex altero, sed gemit in pluribus, cum sit communis. Nec enim amicitia complures patitur : vnus ei amicus satis est, & alter altero contentus viuit, vt docet Aristoteles lib. 8 c. 7. & lib. 9. cap. 10. *Amicitia, inquit, est nimius amor, & hic ad vnum tantum naturaliter tendit.* Monstruosa est amicitia plurimorum. Duos exigat; quantum satis est, vt sit amor mutuus ex amatione, & redamatione conflatus. Itaque vnio symbolum est amici: vnus dimidium valet: duplex duplum. Duo amici iustus est numerus: idcirco par amicorum celebratur. Copia nocet amantibus. *Quid enim, inquit Ambrosius lib. 3. de officiis, c. 16. Est amicus nisi confors amoris: vt vnum velis fieri ex duobus cui te tanquam alteri committas?* in quem sensum laudat Augustinus illum versum Horatij

Arist.

Ambr.

Lib. 4.
Conf.
cap. 4.

Et serues animæ dimidium mea.

Amicus est alter ego, singularis non multiplex. Itaque duo constituunt iustum, & necessarium amicorum numerum, *Pauca, inquit Cicero, ex omnibus seculis nominantur paria amicorum.* Hercules, & Theseus; Orestes & Pylades; Damon & Pythias; Aeneas & Achaes; Ni-

In Legl.

tus

sus & Euryalus; Lælius & Scipio . Impari numero
 gaudent alia: Amicitia pari. Deus adorandus vnus na-
 tura trinus personis, quod adoratio inuoluit reueren-
 tiam. Amicus par amandus ob vnionem amoris . Hoc
 docuit sponsa diuina *Dilectus meus mihi, & ego illi*. Vnus
 vni. Locus indicat vnitatem: *Inter vbera mea commora-*
bitur. Ibi situm est cor. Vnum cor amicorum concor-
 dia. Hæc harmonia amicitiae fit ex animarum vnione,
 non corporum. Propterea Ionathas dilexit Dauidem,
 quasi animam suam. Eam sibi *Conglutinauit*, ne plures ad-
 mitteret. Tres vnâ coniuncti, Geryones sunt, monstra
 sunt. *Tricorporis vmbra forma*, teste Virgilio, Fabula est
 inter manes. Quod si Herylus habuit tres animas apud
 Virgilium *Horrendum dictum fuit*, vt idem canit. Foret
 amabile, si anima vna esset in duobus corporibus, uti
 ait Augustinus lib. 4. Confes. cap. 6. *Sensi animam meam,*
& animam amici fuisse vnâ in duobus corporibus. Herylus
 computatur in monstris. Feroniam quippe ferini in-
 genii matrem habuit. Peccatur in amicitiam cum
 tenditur numerus vltra duos. Tertius amicus præter
 naturam est, & miraculo tribuendus; imo & inter ady-
 nata reponendus . Sicuti Catones duo fuerunt inter
 ceteros memorabiles, & tertium excluderunt, quasi
 tertius esse non posset; vnde nata est paræmia *Tertius*
è Cælo cecidit Cato. Quasi adynatos esset, & supra natu-
 ram, ita & vltra duos amicos tendere natura non po-
 test. Tertius enim amicus miraculo haberi potest: ex-
 pectandus est de cælo, sicut tertius Cato. Iuuat hanc
 doctrinam exemplum Sacrae Scripturae. Comperimus
 in ea duos amicos veros, ac germanos, ii sunt Ionathas,
 & Dauid. Tertium, similem non inuenimus. Deside-
 ratur, vti tertius Cato. Opus est vt de Cælo veniat: nam
 terra tertium ferre non potest, cum duorum tantum
 ferax sit: quod quidem ita euenit . Tertius amicus
 è cælo

DE RARITATE AMICORVM. 81

è cœlo venit, nimirum Angelus Raphael, qui datus
 est Tobiaë amicus, & comes. Tertius est ultra Dauidem
 & Ionatham. Verùm non est homo de gente morta-
 li, sed Angelus de cœlo lapsus, miraculo, non natura.
 Tertius è Cœlo venit Angelus, nouus Cato, carus, &
 rarus: hic tantum reperitur in superis, vt par aliud
 amicitiaë instituat. Animaduerto, cum duo sunt ami-
 ci, iustum, & necessarium numerum esse. In taberna-
 culo duo Cherubini, duo in templo Salomonis. Sera-
 phini duo circa thronum Dei apud Isaiam; duo Ange-
 li ad Christi sepulchrum apud Lucam, & Ioannem.
 Duo in Ascensione Domini in Monte Oliueti, duo
 Sancti Prophetæ in Mōte Thabor pro gloria Transfi-
 gurationis. Vnus Angelus Custos, & quasi amicus ho-
 mini datus, non plures. Noto: cum Angeli Custodes
 inter se plures concurrerunt, inter se discordes fuisse,
 & secum pugnasse. Narratur Danielis. cap. 10. Duos
 Principes Angelos in Perside tempore captiuitatis v-
 num custodem populi Hebraici, alterum regni Persa-
 rum inter se concurrisse, & contendisse per dies vi-
 ginti vnum, & vnum alteri restitisse, *Restitit mibi*, ait
 Angelus Hebreorum, *viginti & vno diebus*. Et addit *Mi-*
chael venit in adiutorium meum. Vera ista pugna, & qui-
 dem pertinax fuit; vt interpretantur auctores. Causa
 autem extitit: quia Angelus Custos populi Hebraici
 volebat, vt Hebræi à captiuitate liberi redirent in Iu-
 deam. Angelus verò Persarum contrà optabat, vt ma-
 nerent in captiuitate ad vtilitatem Persarum, quia do-
 cebantur ab Hebræis legem Dei, & conuertebantur ex
 infidelitate ad Deum. Inde orta dissensio. Dum An-
 gelus Hebræorum populum suum custodiebat, & vnus
 erat cum illo concordia erat, quia vnus cum altero
 ambo pares Amicos agebant: cum autem Angelus iste
 custos cum altero Angelo, qui tertiam faciebat per-

DAN.
10.

L sonam

sonam concurrat, subito discordia extitit; vnde apparet amicitiam inter duos conseruari, cum pluribus minimè consistere. Dissentiunt quia amicitia numerus excreuit. Etenim ait Aristotelis lib. 9. ca. p. 10. *plurimum Amore capi nemo potest. Qui multos iactat amicos iacturam facit amicitia. Stellae tu multas in caelo reperias, & errantes, & fixas. At duo tantum luminaria inuenies, quae mutuo se foueant, & sibi occurrant, seque respiciant; nimirum Sol, et Luna, paradigma parum amicorum, qui rari, quod cari, quod germani. Vnus inter tot comites fidus Achates, idcirco Achates pretiosus à gemma dictus Achate. Hospes, inquit, Aristoteles notos plurimos habere potest, amicos non potest. Inter multos cognatos, & notos amissus fuit puer Iesus, qui sub cura Iosephi domi custoditus mansit: melius quippe custoditus vnus ab vno, quam à multis. Non minus pugnat cum amicitia solitudo, quam frequentia. Perditur quippe amor in copia, sicut in solitudine extinguitur. Cur Deus homini soli in Paradiso constituto vnā tantum sociam dedit Euam, non plures? Si illa solitudo non erat bona, praestabat multos homini comites dare, & solitudinem frequentia remouere. Minimè gentium. Nec enim illa turba afferret solatium, imo fastidium quod tolleret amicitiam. Vna satis erat socia, quae solaretur in solitudine, & leuaret molestiam. Non aufert solitudinem frequentia, sed amicitia. Quae maior, quam in vrbe Hierusalem frequentia, de qua Hieremias. *Quomodo, inquit, sedet sola Ciuitas plena populo?* Abundabat viris, carebat amicis, plena populo, amore vacua, nil faciebat ad solatium. Numero & multitudine abundant Dæmones. *Legio mihi nomen est quia multi sumus.* Est vbi noceat multitudo. Veritas melior est vna, quam multae. Deus enim veritas est, & vna, sicuti vna est fides: haec propria Dei, & prorsus diuina*

uina. Apud homines tamen in terris multæ sunt veritates, uti dicit scriptura: hæc multitudo veritatum nõ est perfectio veritatis, propterea dicitur. *Diminuta sunt veritates à filijs hominum*. At veritas quæ vna est, & indiuisibilis, ac æterna, nec minui, nec mutari potest. Manet integra, & inuiolabilis. Inter homines multiplicata & discerpta, & corrupta mendaciis, quia *Omnis homo mendax*. Sepelierunt veritatem per incuriam, & ob audientes Patri mendacii. Hinc mihi lux oborta, vt intelligam locum difficilem *Psalmi Veritas de terra orta est*. Quomodo nascitur è terra, quæ de cælo est, ac diuina? *Deus est veritas: & rursus Ego sum via, veritas, & vita; via ad Patrem, veritas à Patre, vita per Patrem*. Sanè Cælestis erat veritas, & diuina. In terram venit cõuersata est cum hominibus: ipsi terreni, eam deturparunt, & corruerunt fraudibus, dolis, mendaciis. Corruptam terra obruerunt; oportuit eam vnde extrahi, & suscitari: quando autem suscitata fuit, orta quodammodo fuit. Quo sensu intelligendus est locus, & quidem resurrectio natiuitas quædam est, secundum Paulum exponentem Vatem eundem, dum dicit in persona Christi. *Filius meus es tu, Ego hodie genui te*. Qui locus tripliciter exponitur: tum de generatione diuina: tum de natiuitate humana: tum de Resurrectione à Sepulcro, quemadmodum multi Auctores interpretantur. Accinit reliqua pars versus, *Et Iustitia de Cælo prospexit*. Nam Iustitia comes erat veritatis in terris, & dum veritas fuit, in terris fuit; postea corrupta veritate, in qua fundatur iustitia, abiit in Cælum, & inde hominum iniustitias prospexit ex veritatis defectu emergentes. Itaque multæ veritates vna dissipata manserunt apud homines, & earum multitudo officit, non prodest; prodesset, si vna esset. Redeo ad propositum. Copia amicorum nocet, non pro-

ficit, raritas & placet, & prodest. Exemplo sit *Moy-*
ses cum solus erat in monte, & tamquam amicus Dei
 Exod. solus cum solo loquebatur, splendidus, & felix erat,
 29.32. loquebatur quippe ad Deum, sicut amicus ad ami-
 34. cum. Cum autem ad Populum descendebat, & multi-
 tudini se dabat incurrebat in peccata Populi, quæ vin-
 dicare opus erat. Vnitas est propria amicorum. Alia
 Gen. 18 officia multitudinem admittunt. Amicitia eam ex-
 cludit. Multi Angeli venerunt ad visitandum Ab-
 raham, quando Tres vidit in Conualle Mambre. Mul-
 tos vidit Iacob sibi opitulantes, postquam venit ex
 Mesopotamia: exercitum quippe efficiebāt. *Castra Dei*
 Gen. 32 *sunt hæc.* Plures aspexit in scala ascendentes, & descen-
 Gen. 28 dentes extra officia priuatæ amicitia, quæ multitudi-
 nem exigunt, quale item fuit ministerium Angelo-
 rum, qui Christo in deserto seruiuerunt, *Et Ecce Angeli*
 Matth. *accedebant & ministrabant ei.* Verum ad muuus con-
 4. solandi amicè vnus Angelus mitti solitus, sicuti ad
 consolandam Ancillam Agar, & Tobiam custodien-
 Gen. 16 dum, & Daniele, & Socios liberandos: imo & ad
 Tob. 9 Christum cōfortandum vnus tantum Angelus missus
 Dan. 3 est in hortum à Patre. *Apparuit ei Angelus:* non Angeli
 Luc. 22 plures, quia agebat personam amici consolantis. Fa-
 Job. 2. cit huc historia Sancti Iobi, in qua legimus habuisse
 Job. ult. eum plures consolatores. Nocuit ea copia, nec illi re-
 ctè consolandi officio functi sunt, aberrauerunt à re-
 cta consolandi ratione. Diuerterunt enim ab officio
 ad munia aliena. Patet ex capite vltimo, vbi sic Deus.
Iratus est furor meus in te, & in duos amicos tuos, quia
 turbauerunt consolationem, & nescierunt amicum mi-
 serum, & calamitosum confortare, quemadmodum su-
 perius cum Ambrosio notauimus. Melius rem intel-
 Thren. lexit Ieremias, qui non quærebat plures consolatores,
 1. *sed vnum singularem, Non habens, inquit, consolatorem,*

NON

DE RARITATE AMIC. 85

Non dixit consolatores, & rursum. *Non est qui conso-*
letur eam ex omnibus charis eius, non dixit: non sunt
 chari, qui eam consolentur, sed non est ex tot charo-
 rum numero, qui eam consoletur. Vnus igitur ami-
 cus amico satis. Imo id obseruatum habeo, vbi erant
 tres vnum ex iis exclusum fuisse, & duos remansisse, vt
 iustus numerus amicorum esset. Sequebatur capite
 vltimo Euangelistæ Ioannis Petrus Iesum. Sequeba-
 tur item ipse Ioānes. Erant cum Christo præunte nō
 duo tantum, sed tres, obseruo Euangelistam eo in lo-
 co dixisse: *Petrus vidit illum discipulum, quem diligebat*
Iesus, sequentem. Quorsum hæc? videtur enim aliena
 sententia à narratione: quid sibi vult iste titulus dile-
 cti, & amici Iesu? quid opus erat illius meminisse? Vi-
 delicet, quia voluit Euangelista significare propieta-
 tem amicitia, quæ inter duos reperitur, & quia vidit
 Petrum tertium esse, declarauit non pertinere illum
 numerum ad amicitiam, quæ inter duos tantum exer-
 cebatur. Fecit ergo mentionem amoris erga se Chri-
 sti, ut doceret Petri vocationem ad aliud mysterium
 spectare, non verò ad amicitiam, quæ ad tertium non
 pertinebat, & ad duos tantum spectabat. In Monte
 Caluario Christus inter duos latrones erat crucifixus,
 ternarius numerus personarum erat, vnum tamen vo-
 cavit, & admisit tamquam amicum, quia binarius nu-
 merus amicitiam continebat. Huc pertinet quòd ait
 alio in loco Christus, *duo erunt, & vnus assumetur, & al-*
ter relinquetur, non assumuntur ambo, sed vnus, quia
 assumens, & assumptus duo amicitiam significabant, si
 autem assumerentur ambo, ex vno assumente, & duo-
 bus assumptis, ternarius conflaretur. Duorum nume-
 rus sacer est amicitia. Duo Angeli assistebant sepul-
 chro Domini: Magdalena vidit duos Angelos in Albis
 sedentes totidem viderunt mulieres apud Lucam, &
 &

Ioan.
vlt.

Luc. 23
Ioan.
19.

Luc. 17

Luc. 24
Ioan. 19

loy.
Dei
erat,
ami.
multi-
que vin-
Alia
tam ce-
um Ab-
re. Mul-
venit ex
Cætra dei
de delico-
munitati-
u Angeli
Iesu. Ipsi
uuis con-
sueti ad
catholice-
imo de ad
dus nullis
non Angeli
latis. Fe-
a habuisse
ner illi co-
erunt à ro-
ab-officio
sic Dea.
e, quia
micum mi-
nodum lo-
cam inter-
dilat oris
latorem,
Nca

& Ioannem: imo isti duo in vnum conuenerunt: Mattheus enim, & Marcus faciunt mentionem vnus Angeli, non duorum. Sic enim Matthæus cap. 28 *Angelus descendit, reuoluit lapidem sedebat super eum, & iterum* Math. *Respondens Angelus dixit*. Singularis erat. Et Marcus cap. 16. loquens de Mulieribus: *introeuntes in monumentum viderunt iuuenem sedentem*. Vnum non duos: Quos geminos viderant apud Lucam, & Ioannem, quasi in vnum conuersos viderunt apud Mattheum, & Marcum, ut significaretur amicitie proprietas, quæ ex duobus amicis vnum componit secundum prouerbum. *Amicus est alter ego*.

Equidem cum amicitie vim, & proprietatem considero, illud comperio, amicitiam inter multos stare non posse: quia cum amicus intimus esse debeat, quocum communicentur secreta cordis, & consilia mentis, vnus debet esse non plures, & Soleo in hanc rem trahere illud Hemistichium Vergilii

Ænei. 6

*Pauci quos æquus amat
Iuppiter.*

Rari enim in tempestate negotiorum fidi amici inveniuntur. Et rursus illud aliud carmen Virgilij assumo

Ænei. 1

Apparent rari nantes in gurgite vasto.

Falluntur qui putant pluribus amicis esse fidendum: Hoc docuit Alcibiades Atheniensis, qui cum audiret quosdam de multitudine amicorum gloriantes hoc fecit experimentum. Occulit in Angulo domus suæ Plutar-
ch. Cadauer occisi hominis sanguinolentum, & deduxit eò amicos singulos, rogans vt se à periculo liberarent, & Cadauere inde extracto amouerent discrimen. Facile esse vnum amicum sibi fidum in domum suam deducere, & ibi occultare, vt salutem amici consuleretur, Nemo tamen voluit Cadauer deferre, ne in se transferret

ret

ret periculum. Eo ille euentu narrato demonstrauit Atheniensibus raros esse amicos. Non possum hic omittere pulcherrimum factum Rachelis, quod continet egregium specimen amoris erga amicum, & vt appareat nihil in Sacris litteris deesse ad doctrinā. Igitur sustulit Idola Patris Labani Rachel filia vxor Iacob cum hic patriam repetebat. Vix dum discesserat domo, cum Labanus cōperto furto persecutus est Iacobum. Occupauit eum in via, expostulauit de ablati Idolis: omnino interfectorus Iacob, si eum furti reum comperisset. Rachel tamen a more coniugis suscepit in se periculum: occultauit Idola, & arte muliebri Labanum patrem fefellit, & furtum abscondit. Mira vis, & ars amicitiae. Quod Athenis inueniri nō potuit, diuersorium in Sacris litteris exhibuit, ac demonstrauit. Vera ratio amicitiae apparet in Sacris quae nulla est in profanis. Illud item paucitatis amicorum argumentum est: quod Christus Dominus amicum Lazarum à mortuis excitauit: cum eum amicum appellasset. *Lazarus amicus noster*. Vt eum sibi restitueret. Poterat alios è viuis amicos sibi comparare, maluit tamen vnum iam sibi antea notum, & charum reuocare à mortuis, vt doceret amicos raros esse: cum excitandus esset à mortuis vetus amicus propter penuriam viuorum. Simile documentum tradidit saul, qui cum Rex esset, & multis amicis crederetur abundare, in iis, quibus oppressus erat pugnae imminentis angustiis, recurrit ad Samuelem mortuum, vt ab illo amici officium ex geret, significans raritatem amicorum. Propterea notum iam sibi in vita amicum Samuelem, consuluit, praeterens eum aliis viuentibus, & comperit verum esse, maiorem fidem inesse in amico defuncto, quam in hominibus viuis. Inter Cineres quasi Phœnicem amore ardentem inuenit. Phœnix quippe

Gen. 31

Ioan.

12.

1. Reg.

25.

rarus

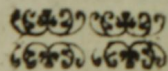
rarus amicus est *Rara avis in terris.* Ideo Achilles Phœnicem magistrum, & amicum sibi delegit, vt ipso nomine significaret raritatem.

Verùm obijcies Darium Persarum Regem multos amicos exoptasse, adeo vt cum Malogranatum teneret manu, & rogaretur quarum rerum tot numero habere vellet, quod essent illius Pomi grana? responderit, *Zopyrorum.* inquit, qui amicus regis arte mirabili, & miserabili Babylonem frustra à se obsessam occupauerat, & occupatam Regi Dario tradiderat. Scipium quippe multis vulneribus deformauit, eoque habitu ad hostes transfugit, quasi abalienatus à Rege, qui se tam crudeliter vulnerasset. Fefellit illud stratagemata Babylonios, ei se crediderunt, & ille Dario prodidit Ciuitatem. Desiderabat ergo Darius plures Zopyros sibi amicos, & quidem tot numero, quot in Malogranato grana numerabantur. Præterea Alexander amicorum copia abundauit: quorum præcipui Ephestion, Craterus, Perdicas, quare non sunt inepti amici plures, imo & interdum necessarii. Respondeo hoc genus amicitiae non pertinere ad amicitiam priuatam hominis cum homine, sed ad Ciuilem Regis, & Ducis, quæ alterius est rationis, hæc autem multos permittit, imo & exigit. Ecquis enim Rex, aut Dux gubernare Rempub. aut ducere exercitum sine multis, & Ciuibus, & militibus potest? Nec dubito quin Rex Dauid insignes illos qui numerantur lib. 2. Reg. cap. 24. Fortes familiares habuerit Lesbaam, Semma, Eleazar: Abisai, Banaiam, & alios triginta, quorum omnium Princeps fuit Ioab. Eiusmodi fuisse puto in exercitu Agamenonis Achillem, Aiace, Diomedem, Merionem, Antilochum; apud Adrastum Tydea, Amphiraum, Hippomedonta, Capaneum, Parthenopæum. Ciuilis militaris ista amicitia est, & non priuata, & familiaris.

DE AMIC. IUVENVM, ET SENVM. 89

miliaris. Hoc sensu Rex Darius tot Zopyros optabat, quot erant illa grana malogranati; imo retorquendo argumentum Alexandri, qui Craterum appellabat amicum Regis, cui alios similes habere poterat, quales erant Perdicas, & alii militares viri. At vnus Ephesihion intimus Alexandro erat, quem idcirco Alexandrum alterum nuncupabat. Vt Ionathas Princeps plures haberet sibi gratiosos, vnum tamen Dauidem singulari amore complexus est. Illud inuictum, & illustre documentum est, quod Christus multos, & Apostolos, & Discipulos familiares, imò & amicos, & habuit, & dixit, inter eos tamen Ioannem Euangelistam singulariter dilexit, adeo ut *Dilectus Domini* in Euangelio appelletur. Quotus quisque est enim, qui non abundet amicis, & ministris, quos amet, & quorum officiis & obsequiis vtatur? verum nemo est, quin ex tanta multitudine aliquem sibi amicum, & intimum eligat. Neque hoc latuit Aristotelem, qui lib. 9. c. 10. In Politica Societate multos amicos fore fateatur, negat autem hos amicos veros, ac germanos esse, propterea quod vehementer amare, & propter virtutem, non nisi in vnum quadrare potest *πολιτικῶς μὲν οὐκ πολλοῖς εἰνάι φίλον*. Politicè fit vt quis sit amicus multis, & rursus *δι' ἀρετὴν, καὶ δι' ἑαυτοῦς οὐκ ἔστι πρὸς πολλοῦς*.

Virtutis autem nomine, vt amet quis multos, & propter ipsos fieri non potest.

M CO.

CORONIS
PAR AMICORVM

Nifus, & Euryalus.

EPITAPHIVM.

Calent hic, Viator, cineres amicorum Nifi,
Et Euryali commilitonum.

Hi ardentis quondam Troiæ fauillæ
Exarserunt amore Patriæ
In Italia rediitæ.

Coniecerunt sese in præsens periculum ad arcendum
Imminens

Ab Rutulis hostibus incendium.

Ænei. 5 Nifus, qui olim Euryalum in stadio ad palmam
Compulerat,

Ad cupressum in acie impulit.

Ænei. 9 Accitum Æneam absentem pro ferendis suppetiis
Ab Ascanio volentes dimissi

Per media obsidentium Castrâ nocte cōcubia profecti
Ingentem stragem ediderunt.

Sed paulò post ab obuia turma equitum
Comprehensus Euryalus.

Niso euadente hostium Duci traditur.

Liber periculo Nifus comperto amici discrimine,
Retrò rediens

Conatus est eum eripere,
Vel vlcisci.

Cumque coniectis telis turbasset aciem, & duos
Cum

Confixisset,
 Nec extaret, cedium apertor,
 Dux stricto ferro in Euryalum
 Irruit.
 Non tulit hanc speciem Nifus: ingenti clamore
 Se prodidit,
 Et in se transtulit facinus.
 Sed frustra:
 Nam hostis Euryalum immerso in viscera ferro
 Extinxit.
 Impatiens doloris Nifus ulciscendi amici ergo
 In hostem ruens
 Et illum gaudio hausit,
 Et ab ipso mutuo vulnere transfixus
 Interijt.
 Moribundus super amici spirans cadauer se coniciens,
 Vt carentem vrna
 Corpore suo tegeret,
 Pie ac generose
 Occubuit.
 Euryalus amicum excepit velut tumulus, & per
 transfixum pectus
 In cor admisit, ceu ibi eum
 Sepelire vellet.
 Profluens amborum sanguis confluentem rubrum
 Formauit,
 Et indicauit fontem amoris.
 Spiritus diuerso ex ore in vnum halitum coierunt,
 Et duo Corpora vnam animam
 Exhalarunt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
 Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
 CFMAGL 1.7.366

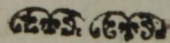
EPIGRAMMA:

Siste hospes, nostrumque calens venerare sepulchrum
 Hic duo amicorum. Corpora fida iacent.

Euryali, & Nisi: nobis capita abstulit hostis:
Vivus at, in gelidis ossibus haeret amor.

Bellica vita fuit: post fata quiescimus ambo:
Nos habet vna quies, queis erat vnus amor.

Nec nos destituit tumulatos gloria, quando
Versibus ornauit funera nostra Maro.

LE-

LECTIO OCTAVA.

De Amicitia firmitate.

Ad Textum Aristotelis cap. 3.

Κατὰ συμβεβηκός τε δὴ αἱ Φιλίαι αὐταὶ εἰσιν. Ex euentu
sunt amicitia. εὐδίαλιτοι δὴ αἱ τοιοῦται εἰσι, μὴ Δια-
μενόντων αὐτῶν ὁμοίων. Tales amicitia facile diri-
piuntur, cum his similes non permaneant.

DOCUMENTVM VIII.

Vgnat Amicitia cum Fortuna, & bonis
Fortuna. Amicitia non est aestimanda
utilitate: nec Amicis tanquam vestibus
vtendum. Ex Philippo Macedone. & Ci-
cerone probatur. Passio Christi denu-
datione vestium celebris. Quippe quae
Amoris opus. Amici constantes. Stella
fixa symbolum apud Deborah. Eua ex
costa formata, duro osse, non molli carne. Amicitia Pilati cum
Herode ex euentu diurna: non diuturna. Amicitia similis cen-
tro terrae ob immobilitatem, & centro maris, quia Sal est
symbolum amicitiae propter incorruptionem. Cor terrae, &
Cor maris in scriptura habentur. Non autem aeris, neque
ignis. Cur? Sponsa Cantisorum idea Amicitiae. An Amicus sit
amandus tanquam odio habendus aliquando? queritur. Contra
Amicitia quae vera esse desint vera nunquam fuit.

PAR AMICORVM

Phocion, Nicocles
Elogium, Epigramma.

Nihil

Nihil commune amicitiae, ac Fortunae. *Fortuna* fragilis è vitro: in rota volubilis. Numquam certa. Amicitia immortalis in centro cordis immobilis: *In con-* Ponderus non rota: *amor meus pondus meum* dixit Augusti-
fels, nus, etiam in incertis certa, & constans. Hinc paræmia Ennii apud Tullium in *Lælio* *amicus certus in re incerta cernitur*. *Fortuna* temerè agit, & omnia casu regit. Amicitia affectu ducitur, rationem sequitur, virtutem respicit. Similis Mercurio sapienti, qui marmori insistens, manet immobilis, in erecto firmus, in edito constans, qui arte & scientia ducitur

Vt sphaera Fortuna, cubo sic insidet Hermes:

Artibus hic, variis casibus illa praest.

Propterea virtus amicitiae in firmitate consistit. Res est animae immortalis, non corporis caduci. Improbare solitus erat Philippus Rex Macedo eos, qui amicis ceu vestibus vterentur, quae & sumuntur, & deponuntur, & subinde mutantur, & usu deteruntur, ac pereunt. Eodem iure Scipio apud Tullium in *Lælio* queritur *de amicitis puerorum quae saepe cum praetexta, & toga deponerentur*. Id multò antè docuit Ionathas amicitiae idea. Simul ac contraxit cum Davide amicitiam, spoliavit se vestibus ne videretur illius esse sententiae, quae amicos vestibus comparabat. Eo facto negavit mutaturum se animum, sicuti vestes mutabat. Nudum se professus amando, ut ex intimo corde amare significaret, testabatur amare se, & anima & persona, non amictu & specie; veritate inducta, fucò remoto. Ac, ut id constaret, ne corpore quidem amare voluit, quod est caducum & mortale, sed anima aeterna, & immortalis. Animam animae conglutinavit. *Dilexit Davidem quasi animam suam: ut esset amicus sibi, & ille amico pro anima, & vterque alterius animam tanquam*
 præ-

DE AMICITIA FIRMITATE. 95

prædem, & pignus haberet. Immortalitatem cogitabat: ideo vestes & corpus exclusit. Retinuit animam, & peritura vestimenta oppigneravit amicitia non peritura. Id circo Aristoteles in hoc capite vituperat amicitiam vtilitate, & iucunditate sola nixam, quod sit instabilis, & volubilis: & improbat amorem, qui vsum, & occasionem temporum expectat: negatque inter eos, qui amicitiam vtili, ac delectabili metiuntur veros esse amicos posse. In quo peccarunt insignes ^{Plut in vitis.} duo viri Lysander Lacedemonius, & Alcibiades Atheniensis, qui leges amoris vtilitatis cupidine violarunt, & patriæ suæ cum antea profuiissent, funesti demum, extiterunt. Temporariæ sunt huiusmodi amicitia, & vanæ; faci, & pigmenta. Pro varietate temporum mutantur. De his Proverb. 13. *Diuitia addunt amicos plurimos: pauper verò etiam ab amicis deseritur.* Et Ecclesiast. 6. *Est amicus secundum tempus suum: & non permanebit in die tribulationis:* similes videntur Chamæleontibus, qui aere, & vento pascuntur, intra colorem, nulla, re nullo succo, fructu nullo. Tradunt periti Astrologia inter stellas esse familiaritatem, & concordiam, & lucidam amicitiam: in Planetis discordiam, & dissensionem inueniri: nempe stellæ fixæ sunt, & immobiles Planetæ vagi, & errantes. Stellæ clauos imitantur, figuntur cælo, & figunt cælum: figentes, & fixæ: annunt, & innunt nictu amabili, & amorem testantur, motu tantum trepidationis admisso, quod timent ne amicitiam perdant, aut lædant. Propterea in illo Cantico Deboræ ponuntur Stellæ adiutrices populi Dei contra hostes, non verò Planetæ: quia Stellæ fixæ, ac fixæ perseverabant. Planetæ infidi, & volubiles vagabantur. Verbi sunt Cantici *stellæ manentes in ordine, & cursu* ^{Iudic. 5.} *suo contra Sifarâm pugnaverunt.* Nota. Manentes, constan-tes, perseverantes, inmatato cursu, seruato ordine amicus

amicis pugnantibus fulgentes suppetias attulerant ; prætermiſſis ſilentio Planeris, qui vagabantur, & erratico motu ferebantur inutiles ad auxilium .

Amicitia de repente facta, & temerè ſuſcepta citò deſinit: caret quippe certo & firmo fundamento. Quo ſenſu rectè dixit Ariſtoteles : *Amicitie que conſtant ex euentu malè coherent, & breui diſſoluuntur.* Idoneus locus eſt ad hoc probandum apud Lucam *Facti ſunt, inquit Euangelista, amici Herodes, & Pilatus in illa die.* Vulgaris ſenſus eſt: eo tempore, illo die paſſionis amicitiam inter ſe contraxiſſe, cùm antea eſſent inimici ad inuicem, quia nimirum Herodes obligatus urbanitati Pilati ob reum Galilæum ad ſe remiſſum depoſuit odium, & amorem erga Pilatum conceptū. Probo Senſum. Sed aliter non incongruè expeno locum. *In illa die*, id eſt pro illa tantum die *facti ſunt amici* reſpiciendo continuationem temporis, quaſi diceret breuis fuit illa amicitia: diurna, non diuturna, quia erat contracta ex occasione. Significauit hoc Euangelista animaduertens Herodem multo ante deſideraſſe videre Chriſtum cauſa iucunditatis capiendæ ex aſpectu miraculorum, quæ inaudierunt fieri ſolere à Chriſto. *Erat enim cupiens ex multo tempore videre illum, &c.* Igitur amicitia illa cauſa curioſitatis iucundæ ſuſcepta citò deſiit: vnius diei fuit *in illa die vna*, & contracta, & diſſoluta, depoſita ſpe miraculi. Fauet quòd nunquam poſtea legimus Pilatum, & Herodem amicitiam, vel retinuiſſe, vel coluiſſe: quod indicium eſſe poteſt, in illa ſolum die eos amicos fuiſſe, & amicitiam contraxiſſe diurnam, non diuturnam: ac hemerobiam, non æternam. Apage procul ab amicitia fortunam.

Furpe ſequi caſum, & Fortunæ cedere.

Canit Ouidius Lib. 2. de Ponto, Vitrea eſt, & fragilis,
& coniuncta cum caſu, Turpe igitur fortunam ſequi,
quam

quam sequitur casus, frangitur quippe, & in casum venit: quia dum frangitur ex casu rumpitur. Pulchrum & acutum quiddam inuenio in illis verbis Genesis secundo *Tulit Dominus vnam de costis eius, idest Adami, & edificauit Dominus costam in mulierem.* Quare de costa? In ^{Gen. 2.} Adamo maior pars caro erat, & charior oss. : Cur ergo non formatur mulier de carne, sed de osse? Eua mollis erat femina, & delicata; ex molli carne fieri, non ex dura costa debuit. Contrà: nã dabatur Adæ in sociam. *Non est bonum hominem esse solum, faciamus ei adiutorium.* Vt igitur firma socia, & amica esset ex costa formari debuit. Veruntamen Adam accepit vitam à Deo per inspirationē, & flatum: *Inspirauit in faciem eius spiraculum vitæ.* Accepit ergo vitam ad modum vitri, quod inspirando per flatum formatur. Ad significandam præstantiam amicitia. Vita vitrea fuit, amica ossea fuit. Longè nobilior vita; illa firma, & constans: hæc fragilis, & caduca: huic satis erat flatus: flatu quippe & cæpit, & flatu desinet. Exhalamus animam vitream per flatum: at vero amicitia solida, & fortis manet, ac perseuerat. Habet igitur Adamus vitam ex flatu verè bullam, quæ facile detumescit & soluitur. Habet sociam & amicam à costa solidam, & constantem. Duo hæc continentur in illis verbis Adami. *Hoc nunc* ^{Gen. 2.} *os ex ossibus meis, & caro de carne mea.* Duo erant in muliere & mollities sponsæ, & durities amicæ: refertur caro mollis ad sponsam: os durum ad amicam. Amor vxoris carni similis: amor amicitia ossi par. Præposuit autem Adam os carni. Prius enim dixit *os de osse,* quàm *caro de carne,* - plaris quippe estimabat amicitiam sociæ, quàm consortium uxoris. Hic locus rem continet firmæ, & perseuerantis amicitia. Pulch è quidem, & subtiliter Adamus inuestigauit. Venustè & acutè de eadem amicitia dicitur in Canticis Canticorum.

N Spon-

Sponsam, sponsam inquam illam Canticorum totam militarem, & bellicosam esse *Terribilis ut castrorum acies ordinata*; & iterum: *Quid videbis in Sulamite nisi choros castrorum?* Tribuitur ei collum similis turri Davidis, *quæ adificata est cum propugnaculis: mille clypei pendent ex ea: Omnis armatura fortium.* Assignatur umbilico *Crater tornatilis, naso turris Libani, capiti Mons Carmelus, statua assimilatur palmæ.* Ecquis non miretur hanc pulchritudinem? videtur enim longè à sponsa abhorrere: quæ venusta, blanda, bellula, delicata esse debet. Quomodo igitur dura, & ferrea, & militaris & bellicosa describitur? Nimirum ad amicitiam hæc sunt omnia referenda: hæc uti amica describitur, non uti vxor; eoq; patet istud Salomonis Epithalamium diuinum prorsus esse, nec rem lasciuam, sed diuinam continere. Significat quippe amorem cœlestem, & immortalem, inter Deum & animam Sanctam, quæ per amicitiam sponso diuino copulatur: propterea non est mollis, nec delicata, sed dura, firma, & armata. Sicuti amicitia excludit fortunam, ita etiã tecludit fortunas, idest ea bona quæ dicuntur bona fortunæ, nempe commoditates, & utilitates quarum rationem habere amicitia non debet. Res est mysterio plena, quòd in Christi passione, quæ amoris symbolum fuit omnia fuerunt nudata, & paupertatis plena: abiectis vestibus quibus fortunæ bona, copiarum facultates significantur. Documento omnes esse abigendas è loco amicitie Primùm occurrit adolescens nudus inuolutus sindone. Deinde introducit Pontifex scindens vestes: postea Christus nudus in Cruce, ubi etiam eo mortuo scinditur *Velum Templi in ævis partes*: pereunt opera omnia: vestes vastantur: omnia sunt discooperata, & nuda; quia vis amoris rumpebat vestimenta, & remouebat impedimenta amoris, quem Christi passio continebat.

In

DE AMIC. FIRMITATE. 99

Incepit à Sepulchro, & desit in sepulcro. Nam ille
 adolescens, qui passioni initium dedit quid aliud ligni-
 ficabat, quam cadauer sepultum? cū Sindone inuolu-
 tus esset, qua solent cadauera inuolui. Desit vero in
 sindone, qua Christus reclusus, & inuolutus sepultus est.
 Amicus non debet moueri vtilitatibus, sed mortuum
 ergo illas se gerere. Nusquam legimus Christum
 Lazarum appellasse Amicum, nisi cum ille mor-
 tuus erat. *Lazarus*, inquit, *amicus noster dormit*. Nam
 verus amicus moritur cōmoditatibus. Perspicuè do-
 cuit Spiritus sanctus proprium esse amicitiae vitæ vti-
 litates, & commoditates repudiare, ne propter illas su-
 scipiatur, & deponatur amicitia. Amici debent se a-
 mare, non spe habendi, sed affectu amandi, viui ad di-
 ligendum, mortui ad possidendum; vnde Iudas inimi-
 cus Christi, *possedit agrum iniquitatis, de mercede*, ut ait
 Petrus, quia amicus non erat, & illa possessio amicitiae
 labefactauit. Volubilis est amor, qui fortunam,
 & bona fortunæ sperat, & sequitur. Oportet enim
 eum & firmum, & austerum, non cupidum, nec auarum
 esse, qui non pendeat ab emolumentis & facultatibus,
 qui amor legitimus non est, sed adulterinus; qualem
 describit Ouidius secundo de Ponto, & Lucanus lib. 8.
 & Horatius primo Epist. 18. & Silius lib. 11. Satis est
 illud distichon Petronii Arb. tri.

ACT. I.

Cum Fortuna manet vultum seruatis amici,

PETRON.

Cum cecidit turpis veritis ora fuga.

Hanc doctrinam mihi video inuenire in eo loco
 lib. 2. Reg. c. 2. vbi ponitur Legatio Principis militiæ
 sauis, idest Abneris ad Dauidem electum Regem Iu-
 da in Hebron, eundem ad capiendam regnum Israel,
 inuitantis his verbis: *Cuius est terra? & faciamus amici-
 tias.* Quis tandem modus est iste loquendi? Præmittit
 mentionem terræ, *cuius est terra?* & subiungit, amicitiam,

3. Reg. 3-

N 2 tiam,

tiam, *faciamus amicitias*. Inquiro sensum moralem, & moueo difficultatem. Quid amicitiae cum terra? Rectè quidem Abner mysterium intellexit. Agebat de amicitia cum Dauide ineunda, videbatque oportere firmam eam, & constantem fore, non mobilem, & volubilem. Propterea intulit mentionem terrae, elementi firmi, & immobilis, quae significaret amicitiae, quam conciliare volebat, firmitatem: *faciamus*, inquit, *amicitias*, similes terrae, non aeris, non aquae, non ignis, quae ut sunt elementa superiora, non significant amicitiam, quod sint vaga, & mobilia; terra vero symbolum est idoneum amicitiae, quod non mouetur, sed immota semper stat, & firma consistit. Et quamquam terra sit ignobilior, id amicitia non curat, quae in amore firmitatem quaerit. Geminus mihi videtur huic lo-

Exod. 20. co ille alter Exodi. *Altare de terra facietis mihi*. Mirum! Cur de terra: non de auro, vel argento, quae Deum deceat, non autem terra, quae materia vilis est & brutra? Secus docere videtur moralis interpretatio, quia in Altari profiteamur fidem in Deum, cum amore, & caritate coniunctam. Congruit autem fidei, & caritati, materiae terrae, quia est firma, & constantis, qualis est natura fidei & caritatis. fides enim est certissima, & firmissima, & quae in Fide fundatur caritas. Nec obstat vilitas materiae, quia haec conducebat ad firmitatem, & constantiam in credendo, & in amando, nam si Altare esset ex auro, vel argento homines capti cupiditate diligerent pretium, & Deum negligerent, & fidem in perfidiam, caritatem in auaritiam verterent.

Magna mihi lux oboritur ex hac interpretatione, ad intelligendum abstrusum quoddam, & difficile Mysterium. Dignum est animaduersione, quod in Sacris litteris reperimus terram habere *Cor: In Corde terrae*,
Quid

DE AMIC. FIRMITATE. 101

Quid sibi vult, aut quomodo terræ congruit, elemen^{Matth.}
 to insensibili, *Cor* vitæ fons, & principium? Illud In^{12.}
 mentem venit. Per *Cor* significari amorem, qui vt fir-
 mus & constans sit in terra collocatur, vt inde firmi-
 tatem, & soliditatem accipiat; debet enim naturam
 terræ induere, vt sicut illa non mouetur, ita nec iste
 mutetur; non igitur, aut in aere, aut in igni *Cor* ami-
 citiæ constituatur, quia sunt elementa leuia, & mobi-
 lia, sed in terra, quæ est grauis, & immobilis. Verùm
 insurgit ex aduerso contra istam rationem quedam
 inuicta, vt apparet, obiectio; nam in sacris litteris
 etiam mare dicitur habere *Cor* nempe Psalmo 45. *Et*
transferentur montes in Cor maris, quod omnino pugnat
 cum priori sententia de firmitate, & immobilitate ter-
 ræ. Ecce enim mare, quod est vagum, & volubile ha-
 bet *Cor*, non igitur sola terra, nec propterea *Cor* ha-
 bet, quia est firma & immobilis. Sentio vim obiectio-
 nis, & respondeo alia ratione. Conuenire mari *Cor*, & hoc
 ad rem amicitie pertinere, vt sint duæ rationes pro-
 bantes perpetuitatem amicitie, quod sic explico. A-
 micitia est immobilis, & est æterna. Vt immobilis ha-
 bet *Cor* in terra, vt æterna, & incorruptibilis habet *Cor*
 in mari, quia mare est causa Salis, qui res facit incor-
 ruptibiles, vnde amicitia sal quidam est ad incorrup-
 tionem, & immortalitatem pertinens. Id superest
 probandum *Salem* esse amicitie symbolum. Constat Lib. 3.
 ex Pierio Valeriano in Hieroglyphicis, vbi ostendit sal
 esse symbolum amicitie, durationis gratia. *Corpora*,
enim, inquit, *Solidiora facit, & diutissime conseruat*: vnde
hospitibus ante alios cibos apponi solet, quo amicitie firmi-
tas, ac perseuerantia significatur. Non est ergo alienum
Cor à mari, imo congruit amicitie: vt eius perfectio
 duobus Cordibus compleatur. Corde terræ ad firmi-
 tatem, Corde maris ad diuturnitatem. Nec illud præ-
 termittit;

termittendum Aerem, & ignem non reperiri in Sacris litteris Cor habere; nusquam enim dicitur Cor aeris, vel Cor ignis, sicuti dicitur *Cor terra*, & *Cor maris*, quia amicitia non quadrat in Aerem, nec in ignem, quæ sunt elementa contraria amicitia. Aer quippe vagus, & volubilis negat constantiam, & firmitatem: ignis verò vorax, corrumpens, & consumens longè abhorret ab incorruptione, & diurnitate amicitia. Careant ergo corde duo elementa Aer, & Ignis, quia repugnant proprietatibus amicitia. Habeant vero *Cor Mare*, & *Terra*, quia conueniunt, & congruunt amicitia. Hinc patet responsio ad illam celebrem questionem. Vtrum amicus ita sit amandus, tanquam aliquo tempore odio habendus, atque adeò non omnino amico esse fidendum, propter mutabilitatem ingenii humani? Nonnulli, & quidem Sacri Auctores, inter quos est Sanctissimus Franciscus Xaverius, cuius hoc erat dictum familiare, affirmant illam sententiam, quam primùm omnium tradidit Bias vnus ex septem sapientibus. Mihi tamen placet contraria sententia, quam proponit, & commendat Cicero. Cicero in Lælio ore Scipionis. *Negabat, inquit Lælius, Scipio vllam vocem inimiciorum amicitia potuisse reperiri, quàm eius: qui dixisset ita amare oportere, vt aliquando esset ofusus, nec verò adduci se posse vt hoc quemadmodum putaretur, à Biante esse dist. n. crederet. Quoniam enim modo quisquam amicus eius esse poterit, cuius se putauit inimicum esse posse? Igitur homines illi sancti, qui contrariam tenere sententiam, de amicitia humana, quæ fragilis est, & utilitates, & incunditates sequitur, loquebantur; non autem de amicitia, quæ vere virtus est, & Spiritum sapit, & aeterna intuetur. Hæc enim firma, & constans, & immortalis est, & in charitate fundatur. De alia amicitia humana, & politica dixit*
 Iacobus

LUCENA
IN CIUS
VHA.

DE AMIC. FIRMITATE. 103

Jacobus cap. 4. *Amicitia huius mundi inimica est Deo.* Non autem loquimur de amicitia, quæ est virtus & placet Deo. quam probat Sacra scriptura Proverborum 17. *Omnino tempore diligit qui amicus est, & frater in angustiis comprobatur,* & cap. 27. *Amicum tuum, & amicum Patris tui ne dimiseris.* Et Eccl. 6. *Amicus si permanserit fixus erit tibi quasi coequalis, & in domesticis tuis fiducialiteraget, & ibid. Amicus fidelis protectio fortis: qui autem inuenit illum inuenit thesaurum.* Huic amico omnino fideandum, vt fructus ex eo amicitia capiat: in quam rem Sanctus Ambrosius lib. 3. de offic. c. ultimo. *Solacium huius vitæ, vt habeas cui pectus tuum aperias, cui arcana communices, cui secreta tui pectoris committas, ut colles tibi fidelem virum, qui in prosperis gratuletur tibi, in tristibus compatitur, in persecutionibus adhortetur:* quod etiam Tullius in Laelio affirmat. Iraque amicus, & habendus & retinendus. Quare mihi aridet magis illa communis sententia, quæ tribuitur Ambrosio *Amicitia que deesse potuit vera nunquam fuit:* quæ continet rem firmitatis & diuturnitatis; nam amicitia quæ defuit nitebatur propria utilitate: non autem fide, & veritate. Talis fuit amicitia Iudæ erga Christum; quod ei visus est idem mer Christus exprobare, cum amicū appellauit *Amice,* inquit, *ad quid venisti?* quomodo vocat amicum proditorem? vt significaret eum fuisse amicum temporarium cupidine pecuniæ, commoditatis, & honoris, atque adeo fictum & mutabilem: vade verus amicus nec fuit, nec esse potuit. Secus autem Ioannes Evangelista, quem diligebat Iesus, & à quo diligebatur vero am bre charitatis: hic constans fuit, & domi in fauoribus, & foris in persecutionibus. Nunquam deseruit Christum, & in gloria Montis Taboris, & in Horto, & in do no Caiphæ semper socius indiuisibilis, vsque ad crucem, vbi stetit immobilis, tenet ad plorandum tan-

Ambr.

Cicero.

Matth.
26.

104 DOCUMENTVM VIII.

Ioan.
21. tanquam cera, firmus ad perseverandum in cruciati-
bus, tanquam columna, eoque opinionem immorta-
litate acquisiuit: suspicabantur enim discipuli eum
non esse moriturum dicentes, quod discipulus ille non mo-
ritur. Nimirum virtute amicitiae, in qua ille constans
perseveravit. Videbatur Apostolis immortalis fu-
turus, qui nunquam amicitiam deseruerat. Et qui-
dem ita inualuit haec opinio, ut multi, nec ignobiles
auctores sibi persuadeant Ioannem mortem non
obiisse, sed adhuc viuere. Introiisse quidem in sepul-
chrum, sed damnum sepulchri non pertulisse: transla-
tum, vel in paradysum, vel in alium locum beatitatis,
ubi mortis expertus iucundissima vita perfruatur, ea ra-
tione, quod amicitiam perpetuam, & immobilem co-
luit, cuius praemium est immobilis beatitudo. Hoc
nomine meruit in Insula Pathmos mysteria beatitu-
dinis, & aeternae gloriae intueri. Non probo horum au-
ctorum sententiam. ut ea tamen quatenus conducit
ad ostendendam verae amicitiae firmitatem, & diutur-
nitatem.

Amicorum firmitas, & constantia apud peritos si-
gnificatur anchora, quae firmat, & sustentat nauem.
Amicus in procelloso mari, saeuente vento, fluctibus
intumescentibus, aduersa tempestate anchorae instar
firmus, & immobilis debet consistere, & amicum su-
stentare. In hanc rem conuerto illa carmina Hora-
tium ode 3. lib. 3. paulum immutato primo versu.

*Constantem amicum proposita in fide
Non ciuim ardor praua iubentium,
Non vultus instantis tyranni
Mente quatit solida, neque ausler
Dux inquieti turbidus Adriae,
Nec fulminantis magna Iouis manus:*

Si

DE AMICITIA FIRMITATE. 105

Si fractus illabatur Orbis

Impavidum ferient ruinae.

Tales: Theseus erga Pirithoum : Pylades erga Ore-
stem: Pythias erga Damonem: Nisus erga Euryalum :
Lycurgus erga Xenocratem : Xenocrates erga Plato-
nem: Eucritus erga Euephenum : Chærephon erga
Socratem : Aretæus erga Eudamidam : Blossius erga
Tiberium Gracchum : Lectorius erga Caium Grac-
chum : Terentius erga Brutum : Volumnius erga Lu-
cullum in profanis: in sacris Ionathas erga Dauidem,
extiterunt.

CORONIS
PAR AMICORVM

Phocion, & Nicocles
EPITAPHIVM.

Furuis

Manibus

S.

Inuentrices doctrinarum Athenę (quis crederet?)

Fabricatrices nunc calumniarum.

Par hoc Amicorum noxæ, & neci

Addixere.

Infantes vita: Sontes inuidia fecit.

Non alio vinctos nexu, quàm amicitix.

Ad poculum veneni obbibendum coacti,

Vt quasi conuiuantes obirent.

Soliti conuiuere didicerunt commori:

Hauerunt virus,

O

Ceu

Ceu haurirent vinum.
 Mors somnus futura.
 Obdormientes fatalem crapulam exhalarunt.
 Alter Nicocles
 Rogauit Phocionem prerogatiuam potus,
 Impotens doloris si Phocionem
 Præmorientem videret:
 Quòd bis sibi moriendum esset.
 Annuit Phocion, qui nihil amico viuens negauerat,
 Et qui viuendi gratiam
 Facere non poterat,
 Moriendi fecit
 Sciuit amor in morte seruare rationem officij.
 Ille decessit feliciùs:
 Hic constantiùs
 Quòd ferre potuit, aspectum morientis amici.
 Cui cum paruisset viuo
 Mortuo parentauit.
 Mors quæ separauit corpora, copulauit animos.
 Coniunctiores mortui,
 Quàm viui.
 Procul hinc rogi: suo cremantur igni.
 Ades dum Hospes;
 Adhuc cineres fumant,
 Nega hos esse ingratos.
Ambobus sit terra leuis.

EPIGRAMMA.

Compulsi Phocion, Nicoclesque haurire venenum,
Quos gens innocuos fecit iniqua reos.

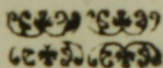
*Alter in alterius stupefactus funere, amici
Obliti propriam condolere vicem.*

*Mox Nicocles iuuenis petit à Phocione, bibendi
Ut sibi det primas, possit ut antè mori.*

*Cui Phocion: viuens tibi cùm nihil antè negarim:
Nec nunc in media morte negare queo.*

*Bis moriar: primum cùm tu moriere, secundùm
Cùm subeam mortem, dulcis amice, meam.*

*Hoc precor, ut potans mibi vas fatale propines:
Deque tua veniat mors mibi missa manu.*

LECTIO NONA.

De Amicitia Inter Reges, &
subiectos.*Ad locum Aristotelis cap. 5.*

Ἔοικε δὲ καὶ τὰς πόλεις συῦχειν ἡ Φιλία. Videtur etiam
Amicitia ciuitate continere, καὶ οἱ νομοθέται μᾶλλον
περὶ αὐτῆς σπουδάσειν, ἢ τὴν δικαιοσύνην. maiorique
quàm iustitia legum latoribus cura esse.

DOCUMENTVM IX.

Reges, & priuatos vt homines: &
Politicos, ut Principes amicos ha-
bent. Deus homines amat. Eos
Christus amicos vocat. Signum
Amicitia Eucharistia. Excellit
omnem Amorem. Alexandri, &
Ionatha frigēt præ illo. Principes
subiectorum Amici afferuntur:
Sacri, profani. Reges Pastores &
oues ad imperandum, & moriendum pro subditis. Codrus, &
Saul & David testantur. Christus Rex Regum Idea Pastoris,
& Ouis. Mactatus hostia, & omnia secum hominibus dona-
uit. Deus Marcionis à Tertulliano vituperatus. Eucharistia
à calumnia Auerrois defensa. Manus Regem liberatam præ-
stant. Artaxerxes laudatur. Sponsi manus tornatiles ex-
penduntur. Cur Christus non permisit frangi sibi crura, &
admisit vulnus in latere? Rex qui manus ligatas habeat ad
donandum in utilis: illic exemplo Zare, & Phares compro-
batur. Adducuntur alia venusta, & iucunda. Humana, Diuina.
CO.

CORONIS Par Amicorum
Pelopidas, Epaminondas.

P Rincipes, & habent personam, & agunt. Quà ho-
mines sunt personæ priuatæ: quæ Principes Rem-
publicam gerunt. Vtroq; modo ferunt amicitiam: al-
tero priuatam, & domesticam: altero publicam, & po-
liticam. Alexander exemplo esto; duos familiares ha-
buit Ephæstionem, & Craterum, de quibus dicere so-
litus erat. *Ephæstionem esse amicum Alexandri, Craterum
Regis.* Sacratius hoc usurpare possumus, sed cum reue-
rentia, & venia religiosa. Duos videtur supremus Rex
Christus amicos habuisse, Ioannem Euangelistam, &
Petrum: Ioannem personæ: Petrum supremi muneris
regendi Ecclesiæ. Legimus in profanis historijs Nesto-
rem Agamenonis familiarem fuisse. Zopyrum Darii.
In sacris Dauidem priuatum charum fuisse Ionathæ
Principi. Nec Deus summus rerum omnium Condi-
tor, & gubernator detrectauit amicos homines, à se
conditos, & seruos habere. Ore Christi *amici* appellan-
tur discipuli: *Vos autem dixi amicos, & iterum dico vobis
amici mei;* imo idem Dei filius *Habitu inuentus vt homo,*
vt amans hominem sibi amicum efficeret. ^{Philip.} Quique
adorari ab Angelis voluit, ab omnibus amari maluit.
Adorent eum omnes Angeli eius. Adorationem nobilio-
ribus: amationem ignobilioribus iniunxit. ^{Psal. 6.} Cum est
natus militiam attribuit Angelis. *Facta est cum Angelo*
multitudo militiæ caelestis. ^{Luc. 1} Pacem, quæ perinde est, ac
amicitia hominibus assignauit. *Pax hominibus bonæ vo-
luntatis.* Nec dedecet subiectorum amicitia Princi-
pem, quæ ab illius dignatione proficiscitur, & ex eius
benevolentia oritur. Itaque redit ad Principem ho-
nor. Nihil certè detraxit Alexandro effusa in Ephæ-
stionem charitas, cum illum adoranti tanquam Re-
gem

gem per errorem matri Darii , & postea erubescenti
dixit: *Non errasti mater, nam & hic Alexander est*. Est in
fabulis aliquid simile Christianæ veritati, quam fabu-
læ imitari aliquando voluerunt. Pyndaro tantum tri-
buit Apollo, vt eum diuini sui honoris (plane cōmen-
titii) participem efficeret, & in Aræ societatem vo-
caret, & ad cœnam sacram quotidie inuitaret. Nouo
quodam diuina prouidentia ita disponente ad Sacro-
sanctæ Eucharistiæ conuiuium, vel augurio, vel prelū-
dio; nam profana & aliena sacris nostris seruire fas est
seruato decoro. Hanc intimam Principis cum subdito
amicitiam Ionathas erga Dauidem exhibuit, *Congluti-*
nata est anima Ionatha anima Dauidis, arctissima sanè vnio
conglutinans animas. Sed maius fuit amoris specimen
Christi supremi Regis ad hominem in Eucharistia.

1. Reg.
18.

Ioan
6.

1. Reg.
18.

Galat.
3.

In me manet, inquit, *& ego in eo*, per communionem sa-
cro-sancti Corporis sui, quod cū deglutit homo
transformatur in Christum. Longe superat hæc deglu-
tio illam agglutinationem: hæc est opus ignis terreni,
illa cœlestis. Impar longe amicitia Ionathæ erga Da-
uidem. Christi Domini erga hominem. Ionathas ex-
poliauit se vestibus, vt vestiret Dauidem. Christus in-
duit hominem. *Et habitus inuentus, vt homo*, ipsemet fit
habitus hominis: *Christum induistis*, inquit Paulus. Pu-
deat sui fabulam; finxit Iouem amatorem, Amphy-
trionis formam sumpsisse, sed suam ei non contulisse.
Amator Christus formam suam cum amico permutat
in Eucharistia. Ille illudebat speciem. Hic inter
species elidit substantiam panis, & trans illam, quæ pe-
rit, ponit suam, & transformatur in hominem.

Et verò videamus Principum erga subditos amici-
tiam, ne dedignentur, amare, & amari. Alexander Ap-
pellelem pictorem in amicis habuit, eumque singulari
amore complexus est: ad illum ventitare, intrare offi-
cinam

DE AMIC. INTER' REG. ET SVBIECT. 111

cinam, artis instrumenta inspicere, cum pueris tabu-
 las radentibus, & colores terentibus colloqui, illum
 pingentem obseruare, ducentem lineamenta intueri,
 pigmenta adhibentem contemplari, umbras indu-
 centem attendere, vt discere velle videretur artem,
 qui præcepta bellandi dabat. Apelli tantum indulfit,
 vt amicam suam, quam deperibat, Campaspe[m] expe-
 renti Apelli fruendam dederit. In quo ipse seipsum vi-
 ctor totius orbis terrarum uicit, maiori gloria, quam
 cum orbem subegit. Non minorem sibi comparabat
 famam, cum donabat Amasiam, quam cum domabat
 Asiam. Seruiit amico humili augustius, quam cum
 imperauit Regibus Augustis. Visus est æmulari cuius
 anhelabat virtutem Achillem, qui Phæniciem Præ-
 ceptorem olim familiarem suum, ad se ab Agamem-
 none legatum missum adeo tractauit honorifice, vt in
 partem Regni acceperit. Existimans nihil demere de
 regno cum dimidium tradebat amico, qui sui dimi-
 dium erat. Imperabat melius vbi non erat, quod sui vi-
 cem amicus gerebat. Plus auctoritatis inerat in
 Achille per se regnante: plus in Phænice pro se impe-
 rante voluptatis. Phænix desit esse phænix cum Achil-
 les regem eum fecit. Phænix vnicus, effectus Achilles,
 amicitia exemplo singulari. Regum Phænix fatutus,
 & fælix, nisi Paris in templo per fraudem occidisset.
 Æquat amicitia regum Sceptris penicillos, & cala-
 mos. Subditos reges creat amore, non iure; citra in-
 iuriam; nec arma comparat, imo deponit; quod ius
 extorquet, amor elicit. Amicitia eductum carcere
 Iosephum secundum à Rege fecit. Quo paratu? An
 nul um rex Pharao tulit de manu sua, & dedit ei, vestiuitque
 eum stola byssina: collo torquem auream circumposuit: quasi
 dotaret, ac ditaret amicitiam, eamque sibi desponsa-
 ret, ceu parem. Tantùm currum ei non primum, sed

Homer.
 Lib 9
 Iliad.

Gen. 42

ut

centi
 Est in
 fabu-
 m tri-
 bmen-
 em vo-
 Nouo
 Sacro-
 ti propo-
 re tas et
 subditio
 Congru-
 iane vno
 specimen
 uulsa.
 nonem la-
 tu homo
 ex degre-
 sionem
 erga De-
 uitus ex-
 nitus in-
 lemet sit
 alia. Pro-
 Ampho-
 nualite.
 permu-
 sic met
 qua po-
 amici-
 uer A-
 gulari
 e effi-
 ca

Genef. 41. *vt ait Scriptura Secundum tribuit. Super Currum suum secundum, nempe in volubili, primas habebat, non secundas: currus secundus: erat quippe longius à volubilitate fortunæ, à qua erat remotior in secundo curru, quam in primo; nisi forte ad felicitatem velificanti vtendum erat curru, ceu nauigio secundo: hoc est secundis ventis afflato, vt secundissimè nauigaret. Idem prope accidi Danieli, tum à Nabuchodonosore instituto Principi super omnes prouincias Babylonis, tum à Balthasare eius filio, qui eum tertium fecit in regno suo. Minus aliquid accepit Daniel à regibus citò perituris: quorum Nabuchodonosor in feram transit humanitate deposita, amicitia interrupta: Balthasar minus habens inuentus, multum dare non poterat; itaque imminente iam fato non licuit per hoc amicitiaë eminere. Nullus tamen horum coronã dedit. Hoc fuit proprium Christi Regis Regum, qui habebat in capite suo diademata multa, vt ea inter suos dispertiret. Et quidem in circuitu throni Dei sedebant seniores vigintiquatuor, & in capitibus eorum coronæ aureæ, singulari prærogatiua amicitiaë, quæ amicos coronabat.*

Apoc. 19. 4. *Haëtenus de amicitia in priuatos Principum, nunc de Principum in Rempublicam amicitia superest agendum. Quod nobilius est, & utilius genus amicitiaë: Igitur regibus cum personam regiam induunt amor in subiectos innascitur, ijque in alteram naturam cum dignitate transeunt. Homerus Reges Pastores populorum dixit *πυμίνες τῶν λαῶν*. quid autem est pastore: dulcius, quid blandius, quid benignius erga oues? Quid rursus vigilantius, solertius, diligentius? Eas suscipit, regit, fouet, nutrit, potat, custodit, tuetur, dirigit, in viam reducit, & si opus est, succollat fatigatis, & humeris imponit, totum se ouibus impendit. Ei se Christus Rex comparauit. Pastor bonus nuncupatus. Qui*

velit

DE AMIC. INTER REG. ET SVBIECT. 113

velit populos in oues commutare pastorem agat, amet & curet gregem. Ideo David Rex optimus, quia prius Pastor ouium fuit, & oues paut, vt postea reget populos. Secus Saul Rex malus. Agasonem prius agebat, non durauit eius regnum: quia non erat pastor, sed durus agaso. Agebat asinas, que pulsan-
1. Reg. 16.
1. Reg. 2.
Res planè absurda Asinas quære-
re à muneribus Reipublicæ alienas. Itaque regnum illius traditum fuit pastori ouium. Is tamen debet esse pastor, vt ouis item sit, qui mactetur pro ouibus, quod accidit in profanis Regi Codro, de quo Horatius

Pro Patria non timidus mori.

Ode 19
1.3.

Huius sententiæ fuit in sacris Rex Saul, qui monitus à Samuele de morte imminente in cãpis Gelboe, certus mori cum hoste pugnavit. Cur non abstinit à fatali pugna, in qua sibi cum filiis moriendum erat? dixerat enim Propheta, *Tu & filij tui cras mecum eritis*. Nempe nouerat officium regis esse mori pro suo populo, quãdo enim Rex creatur destinatur pastor, & victima populi sui. Hoc insinuat locus ille Regum cap. 16. vbi Samuel missus à Deo ad eligendum Regem Dauidem exposuit Domino iustum timorem à Saule Rege, ne si de re certior factus esset, sibi noceret. Cui Deus *Dices*, inquit, *ad immolandum Domino veni*, si Samuel ibat ad eligendum Regem, quomodo dicere poterat *Veni ad immolandum?* Moraliter est hic locus, & ita potest intelligi. Regem creare perinde est, ac Regem immolari; quamuis enim pastor sit populi, oportet fieri ouem pro populo. Quam doctrinam Rex Regum, & Pastor pastorum apud Ioannem tradidit cap. 10. dum ait *Bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis*, ubi dixit, *Ego sum pastor bonus*, declarat ouem se esse mactandum pro suis ouibus. Idque animaduertit Glosa interlinealis his verbis, *Exprimit quid sit proprium boni pastoris*
P
vitam

1. Reg. 28.

Ioan. 10.

Glosa
Interl.
ibid.

vitam suam pro ouibus dare . Ita cecinerat propheta .

Isai. 53 *Tanquam ouis ad occisionem ductus est . Sic erat pastor , & ducebat oues , quomodo ductus est , nempe ut ouis ad Sacrificium . Addit Et sicut agnus non aperiens os suum , illo silentio professus ouem se esse , non clamantem , sed vocatam ad Aram . Animaduerto finem passionis Christi habuisse aquam pro complemento . Exiuit san-
Ioan. 19. *guis . & aqua :* ait Euangelista . Quare aqua fuit terminus passionis ? nimirum quia ea ad bonum humani generis tanquam ad finem ordinabatur : aqua enim in sacra Scriptura significat populos , pro quibus Christus moriebatur . Nouit hoc Caiphas cum prophetauit , quia
Ioan. 12. *oportet unum hominem mori pro populo , in quo continentur oues , pro quibus verus pastor Christus moriebatur .**

Regis officium est omnia , quæ habet , ac possidet habere in manibus , vt cum opus sit expendat in vsum populi . Hinc Rex ille Artaxerxes celeberrimus Longimanus fuit appellatus , quod longas habuit manus ad benefaciendum populis . In manibus ponebat virtutem , & magnificentiam regiam , eoque rex noscitur , quod eius bona ad omnes perueniebant . Longas itaque habuit manus ; sed Rex Regum Christus multo habuit longiores : qui non contentus longitudine manuum naturali , decreuit longissimas efficere manus in Cruce , vbi se regem professus est . Propterea extendit bracchia , expandit manus quas fines adduxerunt , & extenderunt , & protraxerunt ad clauorum foramina . Itaque violentia tortorum conduxit ad longitudinem manuum , vt Longimanus Rex diceretur , maiori iure quam Artaxerxes . Quem alia item ratione superauit , dum perforatas habuit manus , vt nihil retineret , sed omnia effunderet , & donaret . Paulo ante habetur ex Euangelista , *Omnia dedit ei Patet in manus .* Itaque

DE AMIC. INTER REG. ET SVBIECT. 115

que plenas manus habebat. At vt erant plenæ, eas Apostolorum pedibus supposuit, cum eorum pedes lauit, quasi diceret: Ecce manus meas Cæli & terræ diuitijs abundantes pedibus vestris suppono, vestro arbitrio omnes Patris mei thesauros relinquës. *Ille mihi subiecit omnia.* Ego vobis omnia subijcio. Quod alia ratione explicauit Sponsa illa diuina in Canticis. *Manus eius tornatiles aureæ plenæ hyacinthis.* Miram rem. Manus tam preciosæ, tamque liberales, & faciles ad donandum tornatę nobilitate aurea, & totæ ex auro, quod suo pondere manus versabat, & hyacinthos quibus abundabant effundebat. Quomodo tamen plenæ hyacinthis si eos tornatili motu donabat? Semperne plenæ? Sanè; perpetuus erat motus in manibus ex tornatili structura: nec vnquam à largiendo cessabant. Huc traho dictum Augustini alio in loco. *Potestas erat in manibus Christi ad multiplicandos hyacinthos, vt ad mutiplicandos panes.* Nam tornatiles manus ingenio suo perpetuum motum inuehunt. Quomodo enim, si semel tantum essent daturæ, & torno mobiles fierent, & tornatili viciscitudine mouerentur? Igitur vt semper donarent in perpetuo motu erant: quin & ipse motus pretiosus erat, quod aureus, non tardus propter pondus, imò leuis, quod ipsomet pondere vrgebantur manus tornatiles, quas grauitas auri ad largiendum inclinabat. Omnia sua Christus dedit, cum regis titulum in Cruce inclinato capite acceptauit. Totus effusus in dona dedit vestes militibus, Sanguinem Redemptis, matrem Ioanni, animam Patri, Paradisum latroni, Corpus sepulchro. Nunc capio rem mysterii plenam. Cur Christus tormentorum auidissimus non permisit, vt sibi crura frangerentur? antequam enim venirent milites ad ea frangenda mortuus fuit. Vitauit igitur illam percussione[m]. Rationem inquirō;

Ad Hebr. 2. Cant. 5

Aug. 11. 24.

Ioan. 19.

P 2 dixerat;

[*ibid.*] dixerat paulo ante *Sitio*. quod verbum nonnulli inter-
 pretes trahunt ad desiderium patiendi tormenta. Cur
 igitur illud tormenti genus non acceptauit? Grauis sa-
 nē causa interuenire debuit, omnino inuestiganda.
 Antequam eam profert̄ obseruo vulnus lateris Chri-
 sto inflictum in locum illius fractionis crurum succes-
 [*ibid.*] sisse, sic enim ait Sacer Textus. *Ad Iesum autem cum ue-*
nissent, vt viderent eum iam mortuum non fregerunt eius cru-
ra, sed vnus militum lancea latus eius aperuit; quæ verba
 significant loco fractionis latus fuisse apertum. Nunc
 aperio coniecturam. Fractura illa crurum manebat
 tota intra Christi corpus, nec se communicabat alijs,
 nec ex illa quidquam foras manabat. Propterea Chri-
 stus liberalissimus, & qui sua omnia alijs donabat, &
 effusissime donabat, noluit illud vulnus accipere quasi
 sterile reputaret, & conuertit illud in vulnus lateris ex
 quo effundendus erat sanguis, & aqua. Iuuat illud ver-
 bum, *aperuit*, vt apertum esset, & manifestum homini-
 bus vulnus illud, per quod exibat sanguis & aqua in
 remediū populorum qui per *aquam*, vt proxime dixi,
 significabantur. Elegit ergo patentem ianuam in pe-
 ctore aperto ad præstandam, & manifestandam libe-
 ralitatem, exclusit autem fracturam crurum occultā,
 & intra se manentem sine testimonio effusionis. Apa-
 ge hinc Deum illum Marcionis avarum, & sterilem,
 [*Cōtra*] de quo ait Tertullianus, ad Marcionem convincen-
 [*Marc.*] dum, *ne vnā quidem cicerculam donare potuisse*. Pudeat
 autem Auerroem suæ imprudentiæ, cum admiratus
 [*Auer.*] Sacramentum Eucharistiæ, negauit se adoraturum esse
 tanquam Deum eum, qui se manducandum dabat; im-
 prudenter sanē, imo quia se manducandum dedit ado-
 ran- *tes* *fr̄es* *cogitate* *mirabili* *eo* *modo* *donandi*, vt
 omnibus modis se daret. Et quidem congruenter; nam
 ille agnum se fecit victimam nostram. Agnus autem,
 &

DE AMIC. INTER REG. ET SVBIECT. 117

& mactatur, & manducatur. Vtramque igitur rationem impleuit Christus, & mactatus in Cruce, & manducatus in Sacramento. Auerroes probabat Deos fictos, & commentitios, qui deuorabant alios, qualis erat Saturnus, qui proprios filios manducabat. Stolidè sensit. Aliter nos docuit prudentissimus, & Sanctissimus Propheta Dauid cum dixit *māducauerunt, & adorauerunt*. Quasi ratio adorandi esset ratio manducandi, præposuit *adorauerunt*, vt causam innueret adorationis. Adorandus quippe est Deus, qui sic amauit homines, vt non dubitaret pro ipsis mactari, & ab ipsis manducari, modo tamen mirabili in sacrificio incruento, ne quid horroris in eo manducandi genere appareret.

Pl. 11.

Alius item locus satis difficilis ex prædictis facile à me intelligitur; nempe ille Iudicium cap. 9. vbi arbores de eligendo sibi rege deliberant. Veniunt ad oliuam dicentes: *Impera nobis*. Hac vero petitionem reiiciente veniunt ad ficum, quæ item postulata refutauit; Pergunt ire ad Vitem dicunt; *impera nobis*, sed illa repudiat petentes. Afferunt verò causam, *non possum deserere pinguedinem meam, dulcedinem meam, Vinum meum*, Non capio rationem. Offerre regnum est auferre bona regum? imo conferre bona regibus. Quare igitur contrà sentiunt, & dicunt non possum deserere, quasi si regnarent priuandæ fructibus suis essent? Iure tamen egerunt arbores: prudenter intellexerunt regum officium esse dare sua subiectis, non accipere subiectorū, Qui regnum datur is spoliare se debet proprijs bonis, & auferre à se omnia vt populis bene faciat. Nullū ius regnandi habet Rex inutilis ad donandum vt sit Princeps sanguine, & conditione, si careat liberalitate cadit regia potestate. Insignis locus est ad hoc probandum ille lib. Geneseos cap. 36. In vtero Thamar duo gemelli

gemelli continebantur Zara, & Phares de his ait Scri-
 ptura: *In ipsa effusione infantium vnus protulit manum, in*
 34. *qua obstetrix ligauit coccinum dicens: iste egredietur prior;*
 & addit; *illo retrahente manum egressus est alter.* Rem
 plane memorabilem! Quare Zara accepto coccino
 retraxit manum? Si illud erat signum imperandi? Ni-
 mirum sensit ligari sibi manum, seque inutilem ad re-
 gnum existimauit; sic ratiocinatus est. Princeps, qui
 manus ligatas habet ad donandum est ineptus ad re-
 gnandum. Itaque sponte rediit ad vterum ligatus vti
 erat coccinis, tanquam ligatus institis ad sepulturam,
 Puduit sui, tumulari voluit, ac sepeliri, & pro cuna-
 bulis habere sepulchrum maluit. Confirmat conie-
 cturam sequens euentus. *Egressus est alter, id est Pha-*
res, dixitque mulier: diuisa est maceria. Cur fecit mentio-
 nem diuisionis? nempe quia Phares liberus, & expeditus
 habuit manus ad diuidendum: in signum libe-
 ralitatis, cuius est diuidere, dispertire, distribuere bo-
 na. Hoc erat argumentum futuri regni, non habere
 manus ligatas, sed solutas, & liberas ad donandum.
 Hæc igitur causa fuit regressionis Zaræ in vterum, &
 egressionis Phares ex vtero ad imperandum. Oriens
 significatur per nomen Zara in Hebraica lingua: sed il-
 le Oriens in Occidentem transit propter ligamen ma-
 nus; successit ergo in locum & omen Orientis Phares
 diuisor, & distributor. Confirmo rem, quod est obser-
 uatu dignissima auctoritate S. Hieronymi. Sentit hæc
 Hiero- filum illud coccineum ligatum fuisse postea in manu
 nym. Phares, eiusque sententiam probat Hugo Cardinalis
 in hunc locum Genesis. Ex quo mysterium aperitur.
 Antequam nasceretur Rex non habuit ligatam ma-
 num, sed liberam & expeditam Phares, vt Rex nasce-
 retur; postquam autem est ortus liber, ac expeditis
 manibus, tunc accepit coccinum in signum primoge-
 nituræ

DE AMIC. INTER REG. ET SVBIECT. 119

nituræ, & imperii. Præcessit ergo natiuitas, & ius Regis ligamen manus, quod ante natiuitatem erat impedimento, & post natiuitatem signo, & ornamento. Ità in hunc locum Hugo Cardinalis. Hieronymus dicit super 3. Reg. 1. quod ligatum fuit filum in manu Phares. Sed potuit esse quod postquam vterque ortus est, tulit oblectrix coccineum de manu Zara, & ligauit in manu Phares, vt de similibus gemellis primogenitus distingui posset.

Infelix vitæ Zaræ illa purpurea vitta fuit, quæ eum ligauit; felicior exitit illa fascia, seu vitta purpurea diadematis Alexandri, quam ille sibi detractam Lysimacho vulnerato dedit, vt vulnus suum obligaret. Filium coccineum fuit insigne regium cum collocatum fuit in subdito: non vero quando mansit in Principe, nam in Principe ligabat propriam manum, in subdito fouebat, & obligabat vulnus. Felix item fuit illud subligaculum à Rege Angliæ collatum in alterius bonum, & in regium ornamentum translatum, quo Europæ Reges, ac Principes expetunt ornari, & insigniri, vnde manauit Ordo *Iarretæ*, Profana hæc sunt. Claudamus ratiocinationem, Sacro illo funiculo Iosue 2. vbi Rahab ad liberationem paternæ domus illum in fenestra ligauit, & voti compos effecta præmium accepit beneficii per funem collati in exploratores Hebræorum, quos illa mulier demissos per funem in fenestra appensum liberauit. Nobilia sunt ista ligamina, & salutaria, quia proueniunt à manu libera, & expedita ad benefaciendum, non autem à manu Principis ligata, quæ reddit inutilem ad vsum aliorum. Et quidem per vittas, & funiculos amoris officia, & amicitia beneficia significantur dicente Scriptura: *In funiculis Adam traham eos in vinculis charitatis.* Osee 11.

CORONIS PAR AMICORVM

Pelopidas, & Epaminondas.

Quibus ego vos præconiis efferam vincta spirante
Græca libertate miracula !

Ambo Thebarum columnæ, quibus nixa stetit
Labente reliqua Græcia .

Vos imminentis seruitutis iugum auertistis, &
Ambientium Tyrannorum
Cupiditatem eorundem sanguine
Extinxistis .

Optimi domi Ciues: felicissimi foris Imperatores :
Diuersis studiis
Eandem Patriam
Tuentes .

Vnus Epaminondas, & robore, & doctrina excellens;
Alter Pelopidas
Militari fortitudine
Præstans .

Alter otium litteratum negotiis miscuit :
Alter totus negotiosus
Otium vel eruditum
repudiavit .

Cum potentissimis Regibus suscepistis bellum,
Fortiter gessistis :
Ac feliciter pro voto patriæ
Confecistis .

Ad Leuctra ingenti prælio cum Lacedæmoniis
fortissimis Græcorum

Lu-

Luctati primi vinci eos posse

Docuistis .

Victricem urbem, & Regios gerentem spiritus,

Ad sordes lugubres,

Et tenebras miserabiles

Redegistis .

Profuistis Patriæ, tum inita inter vos amicitia,

tum collato

In hostes odio: summa summi Duces consensione

Bellastis .

Neuter inuidit alteri: vterque alterum sibi prætulit,

Vbi conduxit patriæ

Raro inter maximos, & pares Imperatores

Exemplo .

Dedistis duo duos Hercules Thebis, quæ tot seculis

Vrbi Græciæ

Vix vnum Herculem dederat:

Geminos Menæceos

Præstitistis .

Ad Pharsalum Pelopidas contra Pheræum prius:

Epaminondas postea

Ad Mantineam aduersus Agesilaum

Pugnantes occubulistis.

Et viui, & mortui victores extitistis: in ipsa

Victoria functi

Officio, & defuncti .

Mori potuistis, vinci non

Potulistis .

Victrices animas effudistis pro patria, quæ cum eas

In sinum accepisset

Vobiscum extingui voluit, quasi puderet sui

Si vobis extinctis viueret .

Amisit libertatem, quæ anima est Reipublicæ,

Esse deserunt Thebæ

Q

Cum

Cum vos esse desistis.
 Intra patriam cunabula: extra, Sepulturam habuistis.
 Illa vos ad sepulchrum insecuta est, elata,
 Appendix Cineris vestri.
 Vobiscum, & funera,
 Et funeranda.

EPIGRAMMA:

I Te pares animis Thebarum lumina, gestis
 Officiis, ausis, moribus, ite pares.

Perque gradus patriam labentem adducite, vestris
 Nixa humeris celsum tollet in astra caput.

Leuctra prior saeva Lacedaemonis arma repressit,
 Pharsalis edomuit colla superba Ducis.

Ad Mantineam cecidit Spartana iuventus,
 Quae renouare ferox bella parabat adhuc.

In medio cursu mors inuida sustulit ambos,
 Ne possent vinci, praestitit ante mori.

LECTIO DECIMA

Amicitia tuetur regna. Inimicitia
euertit.

Ad Textum Aristotelis.

Εἶχε δὲ καὶ τὰς πόλεις συνέχειν ἡ Φιλία,
Videtur Amicitia ciuitates continere.

DOCUMENTVM X.

*Imperij origo. Amica societas. Adam
nisi Eua condita non dominus. Amor
parat Regna. Paradigma Absalon.
Cur eius Cor tribus lanceis confixum?
Melchisedech Rex Salem ab excellen-
tia, & largitate. Annona instrumen-
tum Principis. Eius vilitas charos fa-
cit Reges. Plus momenti ad imperandum in Horreo, quam in
Armamentario. Inter frumentum, & coronam concordia.
Monstratur exemplis Isosethis, & Dauidis. Spurij Cassij, &
Melij, & Manlij. Imperatores, & Principes ab Aratro. Rei-
publice vtilitas scopus Regum. Ea populos morigeros efficit.
Alexandri exemplo suadetur & varijs sacra pagina locis, tum
veteris testamenti, tum noui. Cur in Arca Testamenti virga
Aaronis? Quid septem stella in manu Principis Celestis in
Apocalypsi? Pallium indicat Regnum, quod eo soneatur po-
pulus. Ponderantur varii loci sacri, & profani, de Pallijs,
de Iehu, de Abia, de Samuele, de Esculapio; de vestimentis
a turba proiectis in via in die Palmarum.*

Q 2 Om.

Omnia regni instrumenta continet, quæ à Græcis dicitur *Φιλανθρωπία*, siue amor hominum subiectorum, ab hoc amore tamquam à fonte initium traxit imperium. Docuit hoc Deus Gen. 1. & 2. Hoc paradigmate. Condidit primum Adam solum, sine consortio, sine societate, priuatum socia, & amica, & in hoc statu solitario inepto ad amicitiam adduxit ad eum omnia animalia, vt ea quorum futurus erat Dominus agnosceret, & nominibus propriis distingueret: *Vt videret, ait Textus, quid vocaret ea, idest animalia.* Non tamen ei tunc dominium tradidit, neque subiecta homini fecit: sed expectauit, dum Eux mentionem intulit, & tunc dixit, *Dominamini* Genes. 1. Mirabili certè ratione, nam cum in hoc capite nondum esset Eua condita, uti notat glossa Ordinaria hoc loco, quæ in secundo habetur, quia in 1. cap. mentio erat facienda dominii, anticipauit mentionem Eux, ne imperium Adamo Solitario assignaret. Itaque non dixit vni Adamo *Dominare*, sed ambobus *Dominamini*; documento: imperium amicitiae fructum esse. Imperauit, virtute societatis, & amoris; & quamquã locus ille primi capituli Genesis non contineret propriam formationem Eux, quæ ad secundum caput pertinebat, anticipauit mentionem socia & amica in ordine ad imperium conferendum, quemadmodum ait Lyra *dicitur per anticipationem vt indicaretur, opus esse amicitia, tamquam ratione dominii conferendi; nam vbi nomen erat dominii, præmittendum erat nomen amicitia.* Nouit hoc Absalom; qui cum affectaret Regnum nihil prius egit, quam conciliare beneuolentiam populi, vt narrat Scriptura 2. Reg. cap. 15. *Solicitabat, inquit, corda virorum israel, & omnia signa amicitia exhibebat.* Mane conlurgens stabat iuxta introitum

Glossa
ordin.

Lyra
ibid.

*aditum porta. Salutabat ingredientes, extendebat manus
 suas, & apprehendens osculabatur eos. Hac arte aditum ad
 regnum sibi parauit: Ideo in porta Ciuitatis, vt aperi-
 ret aditum ad regnandum, instrumenta ministrabat
 amor, obsequiis & officiis, salutationis, amplexus, os-
 sculi: his blanditiis, ut ait Hugo Cardinalis: breui inef-
 cauit populum, collegit exercitum, regnum affecta-
 uit. Credidit illud se adepturum, si corda hominum pos-
 sideret, quia virtus regnandi in corde est. Qui corda re-
 net, Sceptri iura occupat. Testatur ipse met Absalon.
 Quare hic a Ioabo Principe militiæ percussus in cor-
 de? Et quidem lanceis tribus Reg. 2. c. 28. Tulit ergo tres
 lanceas, & fixit eas in corde Absalon. Reliquum corpus
 intactum reliquit. Solum Cor transfixit. Apte quidem,
 & subtiliter: locum amoris, vbi erat omne ius regni
 affectati, percutiendo significauit: voluit punire cri-
 men vbi commissum fuerat. Amor peccauerat: Amor
 plectendus erat. Erat autem crimen furtum Corium.
 Sic enim Lectio Hebraea Furabatur corda virtutum Israel.
 Ad aufereandum omne ius imperii debuit Cor transfi-
 gi: eo quippe transfixo radix ambitionis tollebatur.
 Rex sine corde, & sine amore truncus est. Actum est
 de Principe cuius amor perit. Verum, cur tres lanceas
 sulis, & infixit in corde Absalon Ioab, & totidem ictibus
 Cor transfixit? nimirum, vt penitus amorem extingue-
 ret, & nulla scintilla remaneret. Amabatur tribus
 amoribus Absalonus, priuato amicitiae, beneuolentia
 populi, affectu militum. Omnes ab tulit prudens Ioa-
 bus: amorem priuatum vna lancea extinxit: beneuo-
 lentiam populi altera: affectum militum tertia. To-
 tum amorem exhaustit ictibus, & frigidum reliquit
 Cadauer, prorsus incapax imperandi, omni amoris
 igniculo destitutum. Obiter obserua, quanta sit vis
 amoris; tres vitas tribuebat Absaloni, qui tripliciter
 viuere.*

Hugo
Card.

1. Reg.
18.

viuebat, propter hos tres amores: nam Principum vita non tantum priuata est, sed etiã publica, & ab amore ducitur, & ad amorem refertur. Si enim Absalon vnã tantum vitam viueret, non posset eius Cor tres lanceas sustinere, vnum quippe Cor est incapax trium lancearum, & trium ictuum. Non poterat igitur Cor Absalon lancearum sylum ferre, neque tot ictus tollerare. Res erat mystica; significabat vitam Principis amore constare, eique tot vitas inesse, quot erant modi amandi. Quòd autem Amor ius regnandi secum ferat, patet ex alio loco eiusdem libri vbi dicitur, *Ere-*
xerat sibi titulum in valle regis, & appellatur manus Abs-
salon. Manus pertinet ad executionem: cor ad affectum. Quo igitur iure Absalon appellabat se regem, quasi factum, cum possessione manuum, si tantummodo corde, & affectu præsumberet, & affectabat regnum? videlicet quia existimauit nihil interesse inter cor, & manum, nam qui amorem possidebat regnum item occupabat, & veluti manu tenebat. Hoc sibi persuaserat Absalom Atheniensis, idest Alcibiades, formosissimus adolescens, & omnibus naturæ dotibus ornatissimus, qui iisdem artibus vsus ad vsurpandum imperium Græciæ, quod demum usurpauit amoris, & beneuolentiæ virtute.

Vna tamen insurgit obiectio, & quidem valida aduersus hanc doctrinam ducta ex Melchisedechi exemplo. Hic in Gen. cap. 14 *Rex Salem* dicitur: cuius tamen nulla erat cum aliquo societas, vel consortium, cum genealogia careret. *Sine patre, sine Matre, sine genealogia*, vt scribit Paulus ad Hebræos 7. vbi iterum Rex nominatur. Quis ergo Rex? Nouus homo, incognitus, nullis maioribus, vnde nasceretur; nullis facinoribus, vnde eligeretur: citra successionem, præter electionem Rex appellatur? Sane: etenim satis iuris ha-

habebat ad regnandum in manibus. Panem quippe, & vinum proferebat. *Proferens panem, & vinum*, eo titulo regnum promeruit, quod amicè largiebatur, & donabat. Ita regnum instituit, & intulit: annona parauit coronam, conuiuium conciliauit imperium: cùm præsertim illud munus panis, & vini Eucharistiã Sacramentum, & signum diuinæ cum homine amicitia figuraret. Accedit: interpretes hoc in loco tradere Melchisedechum Abrahamo, eiusque militibus liberale conuiuium præbuisse. Magnus Pompeius numquam populum Romanum tam propensum, & amicum habuit, quàm cum famem ab Vrbe expulit, magna vi frumenti ex Sicilia Romam aduecto: onerariis, quàm classibus gloriosior: frumentarius Ciuis superauit se ipsum clarissimum Imperatorem: victoriis magnus fait: cibariis maior, fame domita maximus. Id Massaniæ regnum confirmauit: non horror hostium, sed horreum frumenti populo Romano sapius apertum. Spicæ vicerunt spicula: grana pila: Aræ acies: annona coronas.

Plur. 1
Valer.
Max.

Nunc capio quid sibi voluerit insignis ille Dux, ac militia Principis Abner, cùm obtulit Regnum Israël Dauidi soli Tribui Iudæ, & Beniamini imperanti. Misit nuncios ad Dauid his verbis. *Cuius est terra, & mox faciamus amicitias*. Quorsum hæc? nimirum iis artibus parabatur regnum si *Terræ*, idest culturae, & annonæ meminisset; nempe futurum regem, qui terram excoleret: eo niti amicitiam. Amicum facit populum Princeps, qui terræ fructus curat, & communem vtilitatem tuetur; qui fructificat populo, huius est regnum. A Vomere ad sceptra iuritur. Ligò ligat regnum, & Ciuēs. A ratrum consiliat atros, & atroces animos, & amicos, & subactos reddit. Olim Imperatores ab Aratro ad Imperium conducti, gaudente terra

Plin.

Vo.

Comere laureato, triumphali aratore. A terra excussa ad frumentum ascendere debuit David ad Solij ornamentum. Quid? quod tritici, summa est cum Sceptro necessitudo? 2. Reg. 4. Cum pararetur Regnum Davidi Rechab. & Baana filii Remmon Beroth. x. qui id negotii susceperant Isboethum e medio tollere voluerunt: qui quod erat Saulis filius obstabat Davidi Regnum occupaturo. Igitur clam in eius domum ingressi inuenerunt Oliariam, quæ purgabat triticum dormientem. Hic vigilandum. Ecce in domo regia triticum: horreum, non armamentarium. Hoc erat iudicium palatii. Palatinum, & Aulicum est frumentum. Percussores arrepta occasione dormientem, Isboethum aggredi conantes occasione somni meridiani, assumunt spicas tritici, & illum ferro inuadunt. *Assumentes*, inquit Scriptura, *spicas tritici percusserunt eum.* 1. b. 2. Reg. cap. 4. Quorsum spicas præferentes facinus patrant? Quid spicis cum trucidatione Principis? nempe causam regiam agebant, quam spica significabant, nam ferebant spicas tritici de domo Isboethi Regis Iuuenis ad Domum David futuri regis, cui perinde erat deferre triticum, ac deferre sceptrum. Ille qui indormiebat tritico negligebat Regnum Somnus æternum ei somnum peperit. Regnum ad eum transit, qui vigilabat, ut prouideret. In domo tritici, quæ ordinatur ad sustentandum populum non habitat somnus & incuria; sed vigilia, & diligentia. Parricidium, siue Regicidium supplicium iustum fuit incuriæ Principis somnolenti. Itaque Isboethus neglectæ annæ panas luit. David verò diligentia, & custodia frumenti præmium tulit. Præterea grana tritici concordiam, & amicitiam significant, dum in eadem spica continentur & clauduntur. Quin ipse panis Symbolum est amicitia, quam teste Augustino

panis

panis Eucharisticus propter materiam, figurabat
 nempe panem qui ex multis granis in vnus coactim confici-
 tur. A panibus Ioseph ad solium euectus. In Bethlem
 domo panis natus est Christus, & ibi inuentus, & di-
 ctus à Magis *Rex Iudæorum*, & ipse prope bouē, & inter
 palcas natus instar frumenti: cuius ille se granum di-
 gnatus est appellare. Post illud conuiuium ad mare
 Tiberiadis multiplicatis panibus inuitatus est Regno
 à turbis: tam coniunctum est cum regno munus di-
 stribuendi panes. In quam rem magnopere obseruan-
 dum Christum in Cruce appellatum fuisse regem, &
 confirmatum ei titulum iudicis auctoritate *Quod scrip-*
si. scripsi. Christus autem in Cruce vbi Rex erat pa-
 nem representabat secundum prophetam *Mittamus*,
 inquit, *lignum in panem eius*, vocat panem ipsum Chri-
 sti Corpus, idcirco coniunctum cum Regio titulo.
 Quadrabat regnum in dominum, qui panem præsefe-
 rebat. Quinetiam in profanis regnum sequebatur an-
 nonam. Hoc sibi persuaserant Spurius Calsius, &
 Spurius Melius, & Marcus Manlius Romæ, qui Re-
 gnum affectarunt per gradus annonæ, quòd momen-
 tum Imperii in re frumentaria esse viderunt. Agraria
 lex plurimum Romana in Vrbe dominabatur, & va-
 rios Reipub. status induxit pro sui varietate. Optimi
 quique reges agricolarum amici extiterunt, iisque ve-
 hementer fauerunt, quòd senserant regias partes esse
 frumentis incumbere, & abundantiam panis procura-
 re. Illustris quidam Lusitaniæ Rex propterea *Arator*
 appellatus quòd aratrum diligebat, ac aratores ad co-
 lendos agros incitabat, & multis præmiis compelle-
 bat. Non absurdè igitur Cæsar Augustus, vt remun-
 raret Virgilium, panes augebat, & immeritò taxatus
 est à Virgilio, quasi pistoris filius esset: nec enim indi-
 gnum erat Imperatoria Maiestate panes pro merce-

Aug.
 ti 26.
 in loa.

Ioan.
 6.

Joan.
 19.
 Hier.
 11.

Domar.
 in eius
 vita,

R de

ita ad
 amen-
 vo no.
 Chasti
 uidne
 e volue-
 mli Ro-
 nam in
 tuncum
 ma rega
 hoc tot
 frumet-
 remen-
 ni mes-
 tudant.
 expleat
 etiam
 me Fro-
 a ipca b-
 domo li-
 aricis,
 me icp-
 etur Ro-
 Regnum
 In do-
 opulum
 dilige-
 auldu
 vterus
 mta &
 grana-
 cum a
 sic p-
 mto
 us

de assignare, & augere annonam. Augustum, munus illud decebat, & dignum Cæsare putabatur.

Qui reges gratiam populi comparare velint, eos oportet esse munificos, liberales, imo & felices, & fortunatos. Et quidem comperimus hanc veritatem duobus mysteriis inuolutam. Nascitur Christus in Præsepio, moritur in Caluario. Ad eum in præsepio positum accurrunt ex Oriente Reges, *Venimus adorare eum*. Ab eodem in Cruce posito reuertuntur, ac recedunt multi, qui aderant eius morti. *Reuertebantur*. Quare isti recedunt à Caluario, & illi accedunt ad Præsepium! Multæ, & graues causæ afferri possunt: agimus enim allegoricè, & moraliter. Liceat mihi per pios lectores vnam, & opinor, probabilem adducere. Ad Præsepium veniunt qui Stellam viderant in Cœlo radiantem, quæ ipsos ad Præsepium rectâ ducebat, aiunt enim Magi *Vidimus stellam eius in Oriente, & venimus*. Ecce causa veniendi: Stella in Oriente visa, erat igitur Rex simul cum Stella inuitante. Contrâ in Caluario erat Christus, & quidem Rex; sed in Occidente obscurato Sole, tenebroso Cœlo, lux non apparebat. In iis tenebris homines nulla comperta felicitate, quæ lumine significatur, relinquiebant locum, & reuertebantur. Tantum discriminis afferebat Stellæ præsentia, & absentia; homines quippe sequuntur fortunam, & felicitatem. Huc pertinet dictum illud celebre Herois Romani, *Plures, inquit, adorant Solem Orientem, quam Occidentem*. Redeo ad propositum. Christus habuit stellam in Oriente quando natus, in Occidente quando mortuus, inde ergo oriebatur ratio differentia, quod ad Præsepium homines veniebant, à Caluario recedebant. Iure Princeps ille Cœlestis similis filio hominis in altari inter aurea candelabra ostentabat manum septem stellis

Plut.
in vita
Syllæ.

Apoc.

stellis plenam. *Habebat in dextera septem stellas, ut scilicet adorantibus monstraret se felicitatibus abundare, quis homines sponte, & auidè sequuntur, quem admodum expertus est primùm Sylla, deinde Pompeius Romæ, qui dum felices fuerunt multos habuerunt sectatores, cum verò mutata fortuna infelices ceperunt fieri deserti sunt, præcipuè Pompeius, & in maximas calamitates deuoluti. Nec desunt in Sacris exempla, nam Dauid postquam eum persecutus est Absalon totum penè populum à se deficientem vidit. Melius tamen documentum capitur ex Petro. Positus in monte Thabor conspecta gloria transfigurati Christi, & gloriosa societate Principum Prophetarum Moyfi, & Eliæ exclamauit dicens, Bonum est nos hic esse: faciamus tria tabernacula. Cur quæso non dixit similia in mari quando iactabatur fluctibus, nimirum quia aliud erat tempus tempestatis, aliud locus felicitatis. Non erat adhuc Petrus perfectus: loquebatur humano more, & imbecillitate propria alios instruebat, nempe mortales amare gloriam abundantiam, & felicitatem. Nouit hoc Deus cum iussit poni in Arca Testamenti tabulas legis, & virgam frondeam Aaronis. Cur non imperauit mitti in Arcam virgam illam Moyfi qua patrauerat prodigia in terra Egypti? Nimirum, quia virga Aaronis, quæ fronderat significabat flores bonorum, & felicitatum, virga vero illa Moyfi supplicia, & calamitates. Cum igitur vellet Deus, ut Tabulæ floreret obseruãtia præceptorum, applicuit eis virgam floridam, & frondeam, non autem asperam & infecundam. Propterea in Sacro textu exprimitur, & virga Aaron quæ fronderat.*

Errant grauitè illi reges, qui terrere volunt subditos, non amare; beneuolentia capit, & trahit animos,

R 2 timor

timor auertit, & alienat; qui terret non proficit, proficit qui amat. Malus imperij custos est metus, nam qui timetur tyrannus est. Rectè Claudianus

4. Con-
sul. Ho.
nor.

Qui terret plus iste timet, fors ista tyrannis

Conuenit.

Plut.

in Apo-
phteg.

Alexander ille magnus documentum præbuit cum Eudemonico Philosopho formare tonitrus scienti, & iis adstantes exterrere solito, & dicenti. *Quin tu, inquit, Alexander tale quiddam non facis, ut maiestatem augeas. Cui seriò ac seuerè respōdit. Nolo meis esse formidini, sed beneuolentiæ. Digna tanto Rege vox prodesse volentis non obesse. Inutilis est ad regnandum asper, & rapax Princeps, cuius figuram prætulit ille Rhamnus, qui fuit inuitatus ad regnum ab arboribus postquam oliua, & ficus, & vitis oblatum regnum repudi-
Iud. 9.*

diarunt, acceptauit ille qui figurabat Abimelechum tyrannum: ad hunc scopum collimabat loatham cum apologum istum induxit: quare in exemplum tyranni Rhamnum traxit: nimirum quia Rhamnus planta est spinosa quæ accedentes pungit, & iusinuantes sese apprehendit, ac eorum vestes lacerat, & rumpit, tales sunt tyrāni ad perniciem populorum comparati. Iure Seneca. *Violenta nemo imperia continuit diu. Ipse*

Ibid. Abimeleclus experimento docuit breui à femina interemptus. Quod item accidit Alexandro Pheræo

Plut. in
Pelopi-
da.

Thessalorum tyranno, quem vxor Thebe interfici iussit. His annumerandus est Dionysius tyrannus, & ceteri, quorum exemplis historiae plenæ sunt. Amore parantur regna. Is ea donat, & seruat. Terror, & iniuria euertit, & dissipat. Mirum cogito, & libenter exprimo, & causam inquirō. Lib. 4. reg. vngitur in regem Iehu noua, & insolita cæremonia cap. 9. Erat vnctus in Regem à filio Prophetarum misso ab Elisæo. Ecce tibi populus, qui frequens aderat exiit se palliis suis, &

de-

AMIC. TVETVR REGNA, &c. 133

deponit in terra, & formato ex iis solio, sine Tribunali, imponunt Iehu super illud. *Vnusquisque, inquit Sacer Textus, tollens pallium suum posuerunt sub pedibus eius, & in similitudinem tribunalis, & cecinerunt tuba, & dixerunt: regnavit Iehu.* Rem prorsus abstrusam, quæ indiget luce. Afferat eam nobis locus Euangelicus apud Matthæum, & Lucam, qui narrant triumphantis Christi habitum ingredientis Hierosolymam in die palmarum. Ibi enim salutatur Christus Rex. *Ecce Rex tuus. Benedictus qui venit Rex.* Animaduerto simile quoddam factum interuenisse. Imposuerunt quippe proclitella vestimenta sua, & strauerunt vestimenta in vias. Comparemus vtrumque. Vestimenta substernuntur Christo, & eadem supponuntur Iehu, vtrique regi. Igitur ea cæremonia deponendi & subiiciendi vestes rem continet regiam. Videamus causam. Aliis aliud videbitur. Mihi placet eo cæremoniã istam spectare, vt populus expoliatus vestibus demonstrat se amatorem esse Regis, quatenus se denudans imitatur amorem, qui nudus pingi solet. Itaque testatur amorem erga suum regem, quem eligit amando ad amandum, id est ut ab eodem redametur. Rex autem assumendo vestes significat a se illis indutum iri subditos suos, & in eorum vsus vestes habiturum, nempe vt eos foueat, tegat, & ornet vestibus acceptis. Vestimenta quippe tegunt, & fouent, frigus expellunt, quod est proprium ignis, & amoris: quale officium omnino à Regibus populis præstari debet, qui Ciues suos tamquam filios vestire debent, ac fouere. Necessè est igitur, ut mutuo se amore prosequantur Reges, & subditi: propterea populus exhibebat, & donabat vestes, & Rex inuicem accipiebat, & redonabat; idque in vtroque euentu, & Christi, & Iehu figurabatur. Confirmatur hæc coniectura ex contrario factò prophetæ Ahia, qui 3. Reg.

Matt.
21.
Marc.
11.

IV. Scidit pallium suum nouum corā Ieroboamo. Sic enim Scriptura, *Factum est ut Ieroboam egrederetur, & inueniret eum Abias Propheta opertus pallio nouo & scidit in duodecim partes.* Quorsum hoc? ut significaret Roboamum filium Salomonis Regno Israelis esse priuandum, quod ad Ieroboamum presentem transferrandum erat. Ratio mysterij fuit vestibus adumbrari regnum: illud pallium nouum representare integrum regnum, quo potiebatur Roboamus, tūm Iudæ, tūm Israelis; quod pallium dum scindebatur monstrabat regnum auferri à Roboamo, nec enim vestis lacerata, & rupta apta erat ad populum regendum, vestiendum, & fouendum. Partes vero, quæ manebant transibant ad Ieroboamum, monendo ipsum, ut iis tanquam vestibus foueret, & protegeret subditos, quos accipiebat. Aliter etiam potest intelligi, ut declararet Ieroboamum deuenturum esse tyrannum, quia partes tantum vestium accipiebat, non autem integrum pallium, quæ non satis erant ad Ciues operiendos, & ornandos. Idcirco Deus cap. 6. Isaia ita sedebat in throno, ut vestes quæ ipsum induebant replerent totum templum, in quo erat solium collocatum, ut significaret regiam protectionem ad omnes populos esse extendendam. Sic enim intelligo illa verba: *Sedebat super solium excelsum, & eleuatum, & ea, quæ sub ipso erant replebant Templum, ut ad totum populum operiendum, & protegendum vestes effunderentur.* Hoc exemplum imitari reges debent vtendo pallio ad suos operiendos, & fouendos, quemadmodum reperimus in Sacra Scriptura 1. Reg. cap. 28. in quo narratur Samuel apparuisse Sauli amictus pallio. Princeps fuerat Samuel, & adhuc mortuus pallium retinebat, ac erudiebat Saulem Regem se consultantem: officij Regij munus esse pallium conseruare, quod ultra cineres beneuolentia, & beneficentia

AMIC. TVETVR REGNA; &c. 135

ſcientia Regum in ſubditos tenderetur. Tyrannidis
Dionyſij ſignum fuit auferre pallium aureum Cic. de
Diuin,
lapio, quo in templo erat opertus, quippe qui alios
ſpouat vt ſe veſtiat, is tyrannus eſt. A folio poſtea,
quod accidit Dionyſio, deturbandus.

CORONIS PAR AMICORVM

Scipio, & Lælius.

ELOGIVM.

Scipioni, & Lælio
Geminis ingenio indole, moribus: Prifci æui: ſeueris
Romæ alumnis:
Incorruptis, grauibus, caſtis,
Supra Cenſores integris,
Sine nauo.
Amicitia cultoribus Sanctæ, fidelis, firmæ;
Qui ſic amarunt
Vti ſemper amaturi:
Nunquam ofuri.
Præferentes ſeſe inuicem quoad cultum;
Minimè cedentes.
Quoad amorem.
Nunquam interrupto officio: nullo expectato
Beneficio:
Nullo prætermiſſo obſequio.
In diſpari fortuna pares: animis nunquam diſcordes,
Scipio belli fulmen:

Læ.

Lælius pacis lumen.
 Ille Paludatus, hic Togatus: diuersis muneribus,
 Iisdem virtutibus.
 Terribilis hostibus Scipio: Lælius amabilis Ciuibus.
 Maior natu Lælius.
 Minor Scipio:
 Sed maiora nactus.
 Hos tamen æquauit amicitia: Obiit prius Scipio
 Oppressus triumphorum mole.
 Superfuit Lælius, ne totus moreretur Scipio.
 Haud diù tamen superstes
 Lælius
 Repetente sui dimidium ab Lælio Scipione.
 Præstitit Lælio Scipio
 Gloria militari.
 Excelluit Scipioni Lælius, quòd nomen amicitia
 Nomen est Lælii
 Apud Ciceronem.

EPIGRAMMA.

Scipio par Lauro, par Lælius alter Olina:
 Ille sagi, doctus munera, & iste Toga.
 Nexus amicitia geminos coniunxit in vnum:
 Obsequiis Patriam iuuat vterque suis.
 Scipio pollebat virtute, at Lælius arte.
 Ense potens primus, mente secundus erat.
 Scipio plura tulit superato ex hoste trophæa:
 Legibus erudiit Lælius arma suis.
 Maior vter fuerit nolunt contendere, quando
 Numen amicitia fecit vtrumque parem.

LE-

LECTIO VNDECIMA.

Ad textum Aristotelis Cap. 2. Lib. 8.

Οἱ δ' ἐξ ἐναντίας. κεραμεῖς πάντας τοὺς
ποιούτους ἀλλήλοις Φασὶν εἶναι.

*Alij contrà dicunt hos tales, idest, Amicos
Figulos inter se omnes esse.*

DOCUMENTVM XI.

Invidia Amicitia aduersa. Angelorum in
Cælo prauorum peccatum. Fratres Io-
sephi inuidi. Ab icctu inuidi nemo euadit.
Saul exemplum. Nocet inuidia oppri-
mens dotes, & obscurans, vltra mortem
tendit, sepelit hominem ne luceat. Ia-
cobus supplantantis Esau, & demoniaci
habitantis in sepulchris apud Euangelistas, & draconis in
Apocalypsi è cælo deturbati exempla narrantur. Quæ sint
tenebra conculcantes in Dauide, quæ potestas tenebrarum
in Luca? Abiathar, & Sadoc Summi Sacerdotes ad doctrinam
adhibentur. Lazarus resuscitatus, quem Iudæi querebant in-
terficere rem inuidiæ continet. Cur sanguis Abelis de terra
clamabat, & sanguis Christi sudantis in terram cadebat? In-
uidus peruertit naturam. Videt vitia, & mala, non bona tene-
bras non lucem. Heli Pontifex Paradigma. Proprium inuidi
est ceteros inutiles & truncos existimare. Id Cæci historia
in Euangelio homines vti arbores ambulare videntis compro-
batur.

S Inuidia

Invitia Diaboli mors intrauit in orbem terrarum. Diabolum vitium non potuit non esse. Amicitia contrarium, cuius auctor Deus est: Bis inuidit Diabolus, & inuidia auctor fuit. Primum in Cælo cum intellectu Diuinæ Incarnationis mysterio inuidit homini, & amicitia, quam per Dei gratiam cum ipso Deo contraxerat, renunciauit. Secundum cum in Paradiso inspecto Dei in hominem fauore, & beneuolentia exarsit inuidia, & ipsum hominem rebellem Deo fieri procurauit. Noxium inuidia malum. Nocet amicitia. Si quis amico præstanti doctrinarum, & virtutum dotibus ceperit inuidere, amare desinet, & odisse incipiet. Eiusmodi traditur fuisse Aristoteles in Platonem, Crassus in Pompeium, Rufinus in Hieronimum. Fraternalis societas inuidia rupta. Hinc cædes Abelis innocentis.

Gen. 4. Hinc Iosephi venditio, quam oportet expèdere; quòd doctrinam contineat. Amabatur hic à Patre tenerius, tractabatur, humanius, ornabatur splendidius. *Diligebat*, inquit textus, *Iacob Ioseph super omnes filios suos*: 16. quitur. *Fecit ei tunicam polymitam*. Irritauit fratres prærogatiua. *Oderant eum, nec poterant ei pacificè loqui*. Extinxit amorem inuidia, excitauit odium. Qui? quòd somnia ei nocuerunt. Non debuerant fratres puero somniantem credere, imò ne extra somnium quidem loquenti. Pueritiæ dandum quidquid ille iactaret, siue in vigilia cogitatum, siue in somno fictum: hoc somniantis vanitati tribuendum. Ecquis enim somniis credat? Pilatus in re summi momenti nocturnæ visioni vxoris noluit credere dehorrantis à sententia in

27. Christum capitali ferenda quòd animaduertit in somnis illud accepisse: quamquam illa constanter affirmare per visum multa se passam, & timore computsam perere, ne Christus damnareretur, & somnium negaret

DE INVIDIA CONTRARIA AMIC. 139

garet esse, visionem quippe appellabat. Neglexit Pilatus. Existimauit nocturnum visum pro spectro habendum, & inane reputandum, quia is non torquebatur inuidia. At vero inuida illa fratrum cohors fidem habuit somnio Iosephi, ceu foret visio, & reuelatio. Nempe inuidia, quæ animos occupauerat, è somnio diuinationem fecit, & ratum illud habuit, quòd puero machinabatur interitum, *Ecce somniator venit, venite occidamus eum*. Inuidia patria expulit Themistoclem, & Ciceronem: vtrunque seruatores Ciuitatis. De Themistocle Plutarchus, de Cicerone ipsomet ad Atticum *Non me inimici sed inuidi perdiderunt*. Quod Catilina, quod Lentulus, quod Cethegus non potuerunt, amici inuidi opera Clodii patrauerunt. Inuidiæ vulnera sunt certissima, & mortifera. Nouerunt inuidi artes, viasque ferendi. Euadere nequit obnoxius inuidiæ. Saul antea Dauidis amicus, eique nomine priuato, & publico additus concepta in eum ex præclarè gestis inuidia tentauit de medio tollere. Contorsit in eum hastam ductus odio ex inuidia orto. Ita narrat Scriptura lib. 1. Reg. c. 18. *Tenebat Saul lanceam, & misit eam putans, quòd confingere passet Dauid cum pariete, & declinavit Dauid à facie eius secundo*. Rapit me illud secundo, & rursus illud aliud cum pariete. Quod attinet particulam *secundo* negotium mihi facessit: nam semel tantum iaculatus Saul hastam. Primus ille ictus erat, qui primò vitandus erat, non secundo: quomodo ergo dicit Scriptura *Declinavit Dauid secundo*? Latet quidam dignum animaduersione. Vnus quidem, & primus iactus & ictus erat, sed quia ex inuidia præparatus multi in eo iactus, & ictus continebantur, à quibus Dauidi cauendum erat, quia non semel tantum ab inuido Saule percutiendus erat, sed semel, & secundo. Persuasit sibi Dauid fugiendum esse bis ab vno ictu,

Genes.
37.

P'ur.
Cicero

S 2 quem

quem omnino alius, si aberraret à primo consecutu-
 rus erat. Simplex inuidia, duplex malum. Idcirco fugit
 secundò, præmeditata, & prouisa fuga secunda. Ean-
 dem rem continet particula *cum pariete*. Vulnus inuidi
 non tantum ferit personam, sed etiam locum, & di-
 gnitatem, in qua persona collocatur; nam ultra vulnus
 molitur infamiam eius cui inuidet. Propterea cona-
 batur, Saul inuidus Dauid cum pariete configere, quo
 nitebatur, cui adhærebat, vt eum mortuum deiiceret,
 & cum eo locus quoque deiiceretur, amissa vita, & di-
 gnitate. Declaratur hoc illo textu proximè adducto
 Genesis 37. de Iosepho. Resumo locum *Hæc*, inquit,
causa inuidia, & odij fomitem ministravit. Expendo vocem
Fomitem. Ea significat perpetuam ignis materiam,
 non igniculum, flammamue, quæ accenditur, & ex-
 tinguitur; sed fomitem alimentum ignis quod semper
 manet, qualis est inuidia, in qua sunt omnes artes, &
 instrumenta nocendi. Ita Fomes vbi semel concepit
 ignem, nunquam deponit, seruat semper, vt multo-
 ties prodeat, & pariat incendia, & prorsus hominem
 cui inuidetur, extinguat. Seminarium itaque malo-
 rum inuidia est. Hunc Fomitem retinuit Marius in
 Metellum, Sylla in Marium, Cæsar in Pompeium,
 donec patriam, & libertatem vel turbarunt, vel sustu-
 lerunt. Nec mirum in ea Vrbe quæ fundata fuit super
 inuidia fratrum, quorum alter Remus fundamenta
 inuidit Romulo, alter Romulus Remo consortium
 imperandi. Non respicit inuidia vllum, vel consanguini-
 tatis, vel amicitia vinculum. In ipso matris utero
 etiam geminos tangit inuidia, & antequam sint, inui-
 di sunt. Iacob & Esau specimen præbeant Genesis 25.
 vbi sic habetur. *Collidebantur in utero Rebecca paruuli*.
 Et rursus. *Ecce gemini in utero eius reperti sunt, qui prior*
egressus est rufus erat: alter egrediens plantam fratris tene-
bat manu. Ita vt exierint in lucem quasi luctatores, &
 ad

DE INVIDIA CONTRARIA AMIC. 141

aduersarii; sequebatur enim Iacob Esau tanquam eum
retrotrahere vellet, & supplantare, ac deicere. Nam
cur manu tenebat plantam? Nempe quia planta erat
fundamentum corporis, qua totus nititur truncus.
Conabatur ergo Iacob inuidia ductus deturbare fra-
trem, seque illi anteferre nondum natus, & nactus oc-
casionem nocendi. Nec desistit donec aliis artibus eri-
puit primogenituram. Inuidia docuit luctam, & ra-
paciem erudiuit manum, quæ cum porrigenda esset ad
iuuandum, detorta est ad nocendum. Luctator inge-
niosus. Solent hi apprehendere colluctantis pedem,
& percutere, & extollere, & corpus inuertere, ac
demum in præceps dare. Sic inuidia docuit luctari
cum fratre Iacobum. Sed hic adhibuit manum, vt ce-
lerius, & firmiter ageret. Alia vitia expectant tempus,
vt adolescant: inuidia anteuertit tempus, & peruertit
naturam. Fortè Iacob inuidus conabatur retro trahe-
re Esau, & rursus in vtero includere, & quasi penitus
sepelire; nam hoc est inuidiæ artificium, cum elicere
non potest, vt obtineat famam, & locum alterius cui
inuidet, auferre occasiones honoris, ac sepelire eum, qui
lucere poterat: quo nihilest molestius est, nec acerbius
homini splendido, & glorioso. Hoc significauit Chri-
stus cum dixit de lucerna accensa, *non ponant eam sub* ^{Matth.}
modio, sed super candelabrum, denotans summam in-
iuriam fieri luci, si detracto candelabro tenebris ob-
ruatur. Petamus exemplum ab inuidis famosis, nimi-
rum fratribus Ioseph. Cum eum vellet perdere lo-
quebantur: *Occidamus eum, & mittamus in Cisternam:* ^{Genes.}
mutato autem postea consilio miserunt eum viuum in ^{37,}
cisternam. Liceat mihi ita interpretari: existimarunt
perinde esse Iosephum iactabundum, & gloriosum, &
indutum veste polymita, insignem dotibus in cister-
nam deicere, ac occidere; ibi enim viuus inclusus pro
in.

interfecto habendus erat. Grauius est enim morte latere, & in tenebris versari. Confirmo rem alio loco pleno mysterii ex c. 8 Lucæ. Narrat ibi. *Occurrit vir quidam, qui habebat demonium, qui non manebat in domo, sed in monumentis.* Quid sibi vult hic mirabilis euentus? Diabolus claudit in sepulchro hominem, vt in sepulchro viuat, & commoretur? Videtur desipere: nam sepultura erat via ad salutem, inde enim oriebatur mortis memoria, quæ salutaris est: debuisset igitur potius diabolus hominem istum è sepulchro eicere, & expellere eò, vbi memoriam mortis non conseruaret, & voluptatibus indulgeret. Verùm astutus erat iste dæmon; significabat inuidiam, quales semper sunt dæmones erga homines. Tormentum parabat isti energumeno remouendo eum à luce, & sepeliendo viuum in tenebris, ne splenderet. Obseruandum autem hunc virum videri fuisse hominem magni momenti; capiebat enim integram legionem dæmonū, & Sansonis similis videbatur robore, ac fortitudine. Præterea pro duobus valebat: nam Matthæus, & Marcus dicunt fuisse duos, quem Lucas narrat fuisse vnū, ex quo deducitur eius præstantia; cum igitur insignis vir esset nulla poterat grauiori affici pœna, quàm si obrueretur tenebris, & interdicta sibi luce in tumulto delitesceret. Idcirco Arca illa testamenti quando voluit punire Dagon idolum Lib. 1. Reg. cap. 5. *Deiecit eum de loco suo. Ecce Dagon iacebat pronus in terra;* nec enim acerbius eum plectere poterat, quàm loco priuando suo. Idem suadet alter textus Apocalypsis, vbi Ioannes narrat Apostatas Angelos cum dracone de Cælo deturbatos esse: addit qui ppe post casum. *Neque locus inuentus est eorum amplius in Cælo.* Non erat satis eos præcipitare, nisi locus quoque eorum periret? Minime sanè, nam pro Angelis superbis, & gloriosis grauior

Matt.

8.

Marc.

5.

Apoc.

12.

DE INVIDIA CONTRARIA AMIC. 143

gravior pena erat priuari loco, & dignitate, quam deiici, & in præceptis dari. Itaque expressit eos amisisse & personas, & dignitates. Inferre tenebras viris virtute, & doctrina splendentibus summum iis dolorem affert. Hoc timebat Dauid cum dixit *Forſitan tenebræ* Pl. 118
conculcabunt me. Mirabilis timor, & mirabilius dictum, timere *conculcari à tenebris*, ſi tenebræ carent corpore, inanes ſunt, nihil ſunt, quomodo timentur, & quomodo conculcare quenkum poſſunt? Rectè tamen Propheta: timebat tenebras inuidorum, quæ ſunt priuationes lucis, iſtæ verò ſepeliunt hominem, & conculcant, nam qui ſepeliuntur conculcantur pedibus; iure igitur metuebat, ne in has tenebras incideret, quæ lucentem, & radiantem virtutibus in obſcuro ſepelirent. Legimus in Exodo tenebras tam ſpiſſas, vt manibus tangi poſſent, *Vt palpari queant*, legimus nunc in Dauid tenebras tam denſas vt tangant, & percutiant, & conculcent, & ſepeliant. Hæc eſt *potestas tenebrarum*, Exodi 10.
vt appellauit Chriſtus, quæ fraudant virtutes luce, ac ſplendore, caligine inuidiæ infuſa. Hæc oppreſſerunt inimici Iudæi Solem Chriſtum in mundo radiantem, vt indicant illa verba *quòd per inuidiam tradidiſſent eum.* Luc. 22.
Huc pertinent illæ tenebræ in morte Chriſti, quas Eccleſia videtur commemorare tenebris trium dierum in hebdomada Sancta, quæ ſignificant inuidiam Iudæorum, quæ Chriſto machinata eſt paſſionem, & mortem. Noto illud verbum *Tradidiſſent*, quod refert aliud verbum *trado*, *trado*, & *prodo*, & nomen *traditor*, & *proditor*, quod dicitur de Iuda, qui Chriſtum tradidit, & prodidit, ob inuidiam, & malignitatem, vt intelligamus illas tenebras Chriſto infuſas effectum fuiſſe traditoris Iudæ. Vnde in quibusdam locis Republicæ Chriſtianæ mos eſt candelas illas ardentes, quæ ſolent præſigi feria 4. 5. & 6. in triangulo ligneo Matt. 27.
ante

ante Altare extinguere manu quadam fæda, & nigra, quæ manus Iudæ appellatur. Documento: opera Iudæ Christum Solem extinctum fuisse. Rectè scriptura, *Ps. 86.* coniunxit tenebras, & mortem: *in tenebris, & umbra mortis*, perinde est enim priuare lumine gloriæ, & dignitatis, ac interficere. In hanc mentem expendo locum lib. 3. Reg. cap. 1. Abiathar Summus Sacerdos conspirauit cum Adonia; cōtra Regem Salomonem, cui regnum auferre volebant cum Ioab Principe exercitus, & ob id à Salomone priuatur Sacerdotio, & in eius locum eligitur Sadoc cap. 2. *Sacerdotem posuit Salomon Sadoc pro Abiathar.* Duo sunt ponderanda. Alterum cur Salomon non interfecit Abiathar? Alterum quis esset iste Abiathar, & ex vtraque ponderatione constat mysterium; Incipiamus ab hoc secundo. Abiathar erat vltimus, qui descendebat de Heli Summo Sacerdote, cuius meminit Scriptura 1. Reg. primis capitibus, & in eo impleta est propheta Domini. *Videbis emulum tuum in templo*, quod impletum fuit in Abiathar, quando priuatus fuit Sacerdotio lib. 3. Reg. cap. 2. Et in eius locum successit Sadoc, ex alia linea Sacerdotali, quæ subintravit in locum lineæ Heli in Abiathar defuncti. Retento Abiathar constat in eo fuisse impletum supplicium a Domino prædictum *Videbis emulum tuum in Templo*, non quia ipse visurus erat, sed eius postea Nepos Abiathar. Nunc ad primum. Hæc fuit causa Salomoni non interficiendi Abiathar; nimirum, quia satis ei visum est priuare eum loco suæ dignitatis, & in tenebras redigere, quæ pœnæ equipollebat morti, cum præsertim Abiathar representaret personam Heli, qui in Nepote puniendus erat. Erat autem Heli inuidus, vt infra videbimus, & idcirco digna eo crimine pœna, plectendus, nulla vero pœna grauior esse potest inuido, quàm deponi loco, & vide-

re

DE INVIDIA CONTRARIA AMIC. 145

re æmulum suum in eo positum, & ita impleta est
 diuina sententia Lib. primo Reg. cap. 2. Ad Heli Vide-
 bis æmulum tuum in Templo, ad supplicium inuidi homi-
 nis, qui cum velit alios in tenebras redigere, in te-
 nebras redigendus est, vt pœna talionis puniatur. Man-
 sit igitur Abiathar sepultus, & habitus pro mortuo,
 quando pr̄uatus fuit dignitate. Adde testimonium
 Euangelii ad hoc ipsum confirmandum. Transfigu-
 rato Christo in monte Thabor apparuerunt Moyses, &
 Heli as loquentes cum Iesu, & loquebantur de excessu, quem ^{Matt.}
 completurus erat in Hierusalem, idest de passione eius- ^{17.}
 dem. Quomodo loquuntur de passione quando glo-
 riosus radiabat Christus? Nimirum, quia videbant
 lucem illam transfigurationis mutandam esse in tene-
 bras passionis, pr̄uidebant fore, ut ille Sol obscura-
 retur, & illam caliginem excessum passionis appella-
 bant, eo nomine intellectam, quasi maior esset do-
 lor extincti luminis, quàm illatæ mortis. Et quidem,
 grauior est vis inuidiæ ad interficiendum, quàm sit
 violentia mortis. Ansam mihi dedit ita cogitandi
 Augustinus expendens locum Ioannis de resurrectione ^{Ioan.}
 Lazari, ubi ait: Iudæos cogitasse de interficiendo ^{12.}
 Lazaro, arguens eos de temeritate, ac impruden-
 tia, quòd conarentur occidere eum, quem Christus
 à mortuis suscitauerat. *O stulta, inquit, cogitatio, ò caca* ^{Tr. 50.}
sauitia! Dominus Christus, qui suscitare potuit mortuum, non
posset occisum? Quando Lazaro inferebatis necem, nunquid
auferebatis Domino potestatem? Verùm Iudæi inuidi cre-
debant maiorem esse violentiam in inuidia ad occi-
dendum, quàm in morte naturali. Vnde quanquam
scirent Christum suscitasse Lazarum à naturali mor-
te suspicabantur, non effecturum, vt suscitaret eum
à morte per inuidiam machinata; existimabant
quippe maiorem fore vim in fraudibus, & artibus in-
 T uidiæ

uid. & ad inferendam mortem. quàm in ipsa violentia
 mortis. Dicebant: Sinat nos Christus artibus inui-
 dia: vti ad occidendum Lazarum, & nos ei relinqui-
 mus facultatem eum suscitandi; difficilius ei erit cum
 potestate inuidiæ, quàm cum viribus mortis luctari.
 Stulta quidem cogitatio erat, ut ait Augustinus, sed
 tamen ad exprimendam malignitatem inuidiæ ac-
 commodata. Potentior est enim violentia inuidiæ
 interimentis, quàm mortis extinguentis. Lux mihi
 nunc oboritur ad penetranda illa verba Dei Genes. 4.
Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Quare
 clamabat de terra? quia scilicet Cain inuidus fratrem
 Abelē non solum interfecit, sed etiam sepeliuit, ultra
 mortem; hæc quippe perimit hominem, non sepelit.
 Ulterius tendit inuidia, perimit, & tumulat, subtus
 terram condens, & abscondens, ne quid appareat ho-
 minis. Quare statim additur: *Super terram, quæ aperuit
 os suum, & suscepit sanguinem Fratris tui de manu tua.* Ex
 quo apparet à Caino inuido Abelem innocentem,
 fuisse simul occisum, & tumulatum. Hic locus me-
 monet alterius Lucæ 22. ubi narrat Christum sudasse
 sanguinem: *Factus est sudor eius sicut guttæ sanguinis de-
 currentis in terram.* Quæro. Cur iste sanguis Christi
 guttatim defluens cadebat in terram? Videlicet vt
 occurreret sanguini Abelis clamanti de terra. Hic
 erumpebat per buccas apertas in terra foras, petens
 vindictam, Sanguis Christi contra per guttas quasi
 per buccas occurrebat petens misericordiam, & obtu-
 rabat ora clamantis Abelis. Nisi forte in rem nostram
 ille sanguis Christi volebat suscitare Abelem mortuū
 ex inuidia, adeò ut peculiariter excitandus foret Abel
 propter specialem crudelitatem inuidiæ. Christus in
 Cruce suo sanguine suscitauit mortuos aliquos viuos
 iuxta Textum Math. 27. *Multa corpora Sanctorum qui
 dor-*

DE INVIDIA CONTRARIA AMIC. 147

dormierant surrexerunt. Inter eos non erit absurdum existimare surrexisse Abelem. Hoc assumpto animad-
to, alios mortuos à Christo mortuo, effato semel in
Cruce sanguine fuscitatos fuisse, at verò Abelem
prius sanguine sudoris in horto, & postea sanguine in
Cruce effuso resuscitatum, itaut, & viuis, & mortuis
sanguinem suum impenderit resurrectioni Abelis,
quia hic passus fuerat mortem ab inuidiam, alii verò
à natura, quasi duplicata potestate opus esset ad supe-
randam inuidiæ violentiam.

Videntur hæc prodigia, & portenta Inuidiæ ultra
vires ordinarias vitiorum; nam alia vitia comuni
more procedant, & nocent; at verò inuidia extra
modum, cursumque naturæ agit, & operatur. Mirabi-
li ratione, & ultra naturam contendit; facit ea, quæ
natura facere non potest, vt noceat, vt officiat. Est
in signis ad probandum locus ille 1. Reg. cap. 1. vbi nar-
ratur de Heli Sacerdote, *Oculi eius caligauerunt, nec po-
terat videre lucernam Dei antequam extingueretur*. Hanc
lectionem (scio enim aliter quoque verti) retineo,
quæ vulgò in exemplaribus occurrit. Locus est difficilis;
quomodo enim fieri poterat, ut Heli non posset
videre lucernam accensam antequam extingueretur,
& postquam extinguebatur posset. Id enim verbum
Scripturæ videntur innuere: *Antequam extingueretur*,
quasi postquam esset extincta videri posset. Et quidem
phrasis hoc sonat, uti cum dicimus non possum veni-
re, antequam prandeam, significat post prandium pos-
se venire. Ita *non poterat videre lucernam antequam extin-
gueretur* significat, videre potuisse postquam erat ex-
tincta. Aliquid reconditum latet. Vidit hoc Glosa
Moralis, quæ litteram obscuram interpretando expo-
suit mysterium, & in hac lucerna intelligenda loquen-
do expressit, quod Heli figuravit. Referens igitur lo-

Glosa
Moral.

cum ad mores ita exposuit. Heli significabat inuidum, lucerna proximum splendidum, fulgentemque virtutibus, & dignum candelabro in Ecclesia Dei. Igitur Heli qui representabat inuidum, videre non poterat splendorem virtutum, sed tenebras, si quæ in eo essent vitiorum, & macularum. Audiamus Glossam: *In hoc Heli tenet figuram inuidi, qui non potest videre bonum proximi, qui lucet coram Deo, & hominibus per bonam famam, sed quando Diabolo procurante extinguatur per infamiam, tunc acutè videt.* Mirabilis sententia Glossæ. Ea est natura, & malignitas inuidi, vt peruertat obiectum visus, quod est lucidum, & coloratum, non autem tenebrosum, & obscurum, & tamen illa portento Diabolico lucem non videt, & videt tenebras. Similes erant his oculis Heli, illi alii alterius Cæci Euangelici, de quo Marcus cap. 8. qui sanatus à Christo, & factus videns, cum adhuc imbecilliter cerneret interrogatus *Aspiciens, ait, video homines velut arbores ambulantes*, idest, video homines, vt truncos arborum: nam si ambulabant carebant radicibus, alioquin quomodo ambularent? Tum, si carebant radicibus, carebant etiam frondibus, & fructibus, qui à radice procedunt. Sane. Videbat ergo in hominibus truncos, & pro hominibus stipes aspiciebat, ex natura inuidorum, quos representabat, qui alios truncos, & fungos, inutiles putant, & fingunt. Inuidum agebat ille Cæcus. Itaque necesse fuit & à vitio corporis, & animi liberari. Quare Christus. *Iterum imposuit manus super oculos eius, & capit videre, & restitutus est, itaut clarè videret omnia.* Deposuit vitium oculorum, & inuidiæ: videbat antea tenebrosa, vidit postea lucida, antea aspiciebat homines vt steriles, & truncos, postea aspexit vt arbores frondentes, & fructum afferentes.

CO.

CORONIS PAR AMICORVM

Marcus Tullius, & Pomp. Atticus.

Hos pares, non similes amor coniunxit : documento

Etiam discordante natura

Stare amicitiam posse.

Atticus priuata contentus vita domi se continuit .

Marcus Tullius

Totus Reipublicæ deditus

In Curia, in Foro, in acie

Versatus .

Atticus charus patriæ Ciuis, & intra Ciuem Filius:

Tullius vltra Ciuem

Patriæ pater, imo & mater :

Quòd Patriam summis

Doloribus

Parturiuit .

Extorris Atticus voluntarius concessit Athenas:

Tullius eò tum libens, tum exul compulsus,

Atticus silentio vitam egit nunquam candidatus:

Tullius ambitiosus clamores fecit,

Candidatus, & Atratus .

Atticus quietis cupidus nullas suscepit inimicitias .

Tullius graues

Cum potentissimis Ciuibus :

Simulates gessit .

Atticus semper in portu tranquillo, & aspectans mare :

Tullius semper in mari procelloso, & aspectans

Tran-

Tranquillum Portum :

Mirum: quòd Atticus è terra nauiganti Tullio leges
Dabat; & Tullius è Mari
Postulabat, & accipiebat.

Necessarios fecit amicitia, & affinitas. Duabus quippe
Anchoris Tullius
Consistere voluit, ut in portu
Tranquillus esset.

In litteris Attici Acū nauticam inueniebat Tullius:
Qua si vteretur
Eius lingua non incurreret
In Acum Fuluiæ.

Tullius partes Pompeji secutus spe seruandæ patriæ.
Atticus neutras secutus
Spe amissa recuperandæ
Patriæ.

Tullius iacturam sui cum patria fecit: perire maluit,
Quàm seruire.
Cum seruiente patria.

Atticus superesse voluit dum erat species patriæ.
Maluit pati.

Necessariam, & mollem seruitutem,
Quam seruiebat Patria.

Tullius nullum prætermisit officium erga amicum
Atticum. Et omnia
Præstitit Atticus erga Tullium,
Dum fuit Tullius.

Eo mortuo desiiit ab officio, contracta cum inimicis
Tullii affinitate.

Putauit sicuti vsque ad Aras,
Ita & vsque ad cineres seruandam
Fidem.

EPIGRAMMA:

Q Vos ligat vnanimes in fadera nexus amoris
Sunt duo Romana lumina bina Toga.

*Atticus, & Cicero: discordes indole, gestis,
Moribus, officiis, conditione, gradu.*

*Vinxit vtrunque fides tamen inuiolabilis, ambos
Cetera dissimiles fecit amore pares.*

*Egit amor quod dextra solet, cum tenditur Arcus.
Et magis astringit cornua longa manus.*

*Hoc magis ille ferit quod fit distantia maior.
Et qua longa fuit spicula chorda iuuat.*

*Sic cum dissimiles distantia reddit amantes
A longe positus fortior exit amor.*

LECTIO DVODECIMA.

Philautia Amicitia contraria.

Ad Textum Aristotelis eap. 2. lib. 8.

Τῷ δὲ φίλῳ Φασὶ δὲ ἐν βούλεσται τ' ἀγαθὰ ἑκείνου ἕνεκα.

Et cap. 8. lib. 9.

δοκεῖ δὲ ὁ μὲν φαῦλος ἑαυτοῦ χάριν πάντα πράττειν.

Videtur improbus omnia sua causa facere.

DOCUMENTVM XII.

*V*perbia ex Philautia nascitur. Luciferi primum peccatum. Amor sui, siue Luxuria spiritualis. Hinc appetentia equalitatis cum Deo ex Doctore Subtili. Superborum exempla. Ambitio insatiabilis. Moderatio contraria. Hæc in Seraphinis Isaie monstratur: illa in somnio Iosephi describitur totum cælum occupante. Quid Pes superbiæ apud Dauidem? Superbia euertit concordiam. Ventus qui angulos quatuor domus Iobi concussit id significauit. Scala Iacob recti regiminis extra superbiam argumentum. Ascenditur in ea & descenditur. Datur aliis locus: & qui ascendunt se demittunt. Ita Ioannis 1. Angeli ascendentes, & descendentes: Non ita 1. Reg. 28. Ab inferis solum ascenditur. Vidi Deos ascendentes. Scala maligna. Non descendentes. Ambitio detestanda multis sacris, & profanis locis ostenditur. Eius dignum supplicium, & contrariae moderationis præmium pulcherrimo testimonio Genesis c. 42. de Pincerna & Pistore Pharaonis declaratur.

Crauis

GRavis inimica constituta est amicitiae Philautia, id est amor sui ipsius. Nequit esse amicus, qui omnia sui ipsius causa facit, vnde hic amor rationi non est congruus, quem idcirco *Cacum* Horatius appellavit *Cacum amor sui*, & rursus *Stultum*, & *improbum* appellavit. Diuinitus Augustinus duas Ciuitates diuersas induxit, quas duo amores constituerunt; quarum *Terrenam amor sui vsque ad contemptum Dei*, *Calestem Amor Dei vsque ad contemptum sui fecerunt*. Itaque amor sui, contemptum Dei secum affert, ac proinde amicitiae, quae virtus est. Nascitur autem hic contemptus ex complacentia sui, nam homines sui ipsius amantes sibi placent, & in hoc amore est superbia, vt idem Augustinus dixit. *Superbi appellantur sibi placentes, in amore quippe sui est superbia*. Vnde Horatius proxime adductus ait. *Amor sui, & tollens vacuum plus nimiam gloriam verticem*. Proprium est enim Philautiae gloriae cupiditas, quae amicum aequalem non patitur. Hinc Superbi effecti, maiores quam pro humano habitu sese extimant, vt Alexander, qui Iouis filium se iactauit. Hinc Imperatores à Caesare Diuorum nomen sibi asciuerunt, de quo Statius

Primus iter nostris ostendit ad aethera Diuis,

Hac superbia elatus Domitianus *Dominus, & Deus* appellatus, idque edicto praecipit apud Martialem

Edictum Domini, Deique nostri.

Ante ipsum Caligula *Iouem se Latialem* dixit, & dextera fulminabat; Tridentem vti Neptunus gerebat, Lunam ad thalamum inuitabat, & cum plueret Ioui minabatur. Heliogabalus Leononino curru triumphans *Cybelem* sese dicebat, & cum Tigres iungeret curru *Bacchum* sese appellabat, ebrio turpior, & Bromio similior, Heliocaballus verius, quam Heliogabalus,

V. Quin

Ole 18
l. 1.
Lib. 1.
Sat. 3.
Lib 1.
& 15.
lib. de
Ciuir.
Dei.

Plur.

Sylu. 1

Mart.

Rader,

Capit.

Quin etiam barbaros reges Philautia corrupit. Sapor
 Alex. quippe Rex Persarum syderum se Principem, & Fratrem
 ab Al. Solis ac Luna esse iactabat. Illud mirum quod etiam
 Medicos homines sanos, & sanantes alios hæc pestis
 infecerit. Menecrates enim Iouem se appellabat, nec
 curationis mercedem aliam præter nomen Iouis sibi
 attributi ab ægrotis, pro recuperata valetudine exige-
 bat: quem iure reprehēdit Agesilaus Rex cū eius lit-
 Plut. teris, in quibus Iouem se appellabat respōdit *Rex Lacon*
Menecrati sanitatem. Huius philautiæ paradigma Lu-
 cifer extitit. Hic à Deo cōditus perfectus, circumfluēs
 gloria, ornatus dotibus, natura spiritus, dignitate ma-
 ximus, ordine supremus, captus amore sui diuinita-
 Isai. 14. tem affectauit. *Ero, inquit, similis Altissimo, nec simili-*
tudine contentus voluit esse solus: sedebo ait, in monte
testamenti, in lateribus Aquilonis, vtrumque latus am-
 Ezech. 28. *biebat, vt neutrum Deo relinqueret, & cum esset Prin-*
ceps ordinis Seraphici Cherub appellatur, Et Tu cherub,
vt amorem excluderet, & scientiam retineret, quæ
inflat, & in altum tollit, ille vero inflatus superbia de
 Isai. 14. *sola altitudine cogitabat. Super astra Dei exaltabo solium*
meum, appellabat suum, quasi proprius locus esset.
 Vnde hæc insolentia? nempe ex amore sui, qui fuit pri-
 mū Auctore Scoto peccatū, & nos probauimus 1. To.
 Collat. Collat. 5. Diff. 1. in 2. Scoti d. 6. q. 2. Hic a-
 mor fons, & origo fuit superbiæ, quem idem Scotus
 acutè spiritualementem luxuriam appellauit. Itaque Deus
 admittebat in throno Seraphinos, Lucifer omnes ex-
 cludebat. Legimus in Isaia *Deum super solium excelsum,*
 Isai. 6. *& eleuatum: Seraphim stabant super illud, quia Deus est*
vera charitas, & Seraphini veri amici. Cōmunis erat
locus, & dignitas vbi erat amor. Contrà nihil volebat
comune Philautia, siue amor sui. Propterea Lucifer
arrogantiæ suæ iustissimas penas dedit. Proprium est
 superbi

PHILAVCIA AMIC. CONTR. 155

superbi appetere omnia, optare sibi, & nihil alijs relinquere. Ambitio nunquam dixit sufficit, est instar iguis, consumit omnia, est instar vuluæ, quia cupido imperandi est similis libidini cocundi, vnde dicitur Prouerb. 30. *Os vuluæ*, Hoc est vitium diabolicum, velle, & dare vni omnia. *Hæc omnia tibi dabo*, dare omnia Matth. 4.
vni in Regno, in Republica malignum, & perniciosum. In hoc vanum, & nimium fuit somnium Ioseph, quia omnia illi attribuit, *Solem, & Lunam, & Stellas*, Genes. 37.
somniauit se ab omnibus adorari, integrum Cælum sibi per somnium rapiebat. Hoc irritauit fratres, quod nihil alijs relinquebat. Hinc oritur contemptus aliorum, qui semper cum superbia coniunctus est. Pf. 35.
Non veniat mihi pes superbiae canebat Dauid. Superbia habet pedem? tota est aerea, & turgida flatu volare vult, quomodo ergo pedem habet? nimirum ille pes non est ad incedendum, sed ad conculcandum; nunquam superbus extollitur sine cōtemptu & iniuria aliorum. Hoc accidit Aman, qui cum secundum à Rege esse Ester cap. 3.
se vidisset, elatus superbia de conculcando Mardochæo, & Hebræo populo cogitauit. Honores, quos prudentia distribuit superbus colligit, vt retineat. Notandum est discrimen inter Regem Iehu, & inter Regem Iesum; Iehu assumpsit omnia pallia, & vestimenta populi sui, & in solum conuertit. Iesus vero distribuit vestes suas per milites. 4. Reg. 9.
Diuiserunt sibi vestimenta mea. Hic fuit affectus Regis amici, ille vero effectus Regis inimici. At Christus acceptauerat vestimenta, quæ turba in die Palmarum sibi contulit. Verum quidem est, acceptauit, non arripuit, & postea restituit donando sua, ne videretur retinere aliena. Matth. 27.
Dedit in Cruce vestes, vt satisfaceret acceptis, quorum tamen possessionem non habuit, sed solum vsu, cum suarum possessionem militibus dedisset.

V 3 Re.

Refrenanda ambitio est exemplo duorum Seraphim, qui apud Isaiam cum sex alas haberent contrahebant quatuor, & duas tantum ad volandum extendebant

Isai. 6. *Duabus volabant*, cum possent omnibus; alii superbi omnes expanderent, & totum aerem inuitarent, isti modestè in folio se gerebant, vt locum aliis relinquerent ad volandum. Ad honores meritis potius quam volatu eundum. Lentè, & paulatim non festinanter,

Genes. 28. & tumultuariè. Illi Angeli, quos vidit Iacob in scala per gradus ascendebant. Si habebant alas, quare non volabant? vt ostenderent se non ambitiosè honores vsurpare, sed suis meritis obtinere, contra morem superbiorum. Qua item ratione Princeps ille Cælestis Apoc. 1. plenus dignitate, & gloriosus habebat *pedes similis aurichalco*, lentos & ponderosos, eoque significabat non volasse, nec inuolasse dignitatem more superbiorum, qui flatu suo tanquam typho turbant, & concitant Rempublicam ad occupandos, & vsurpandos honores, ob idque turbines, & tempestates inter Cines excitant, & charitatem, & amicitiam dissipant, & sublata concordia statum euertunt. Idoneus est locus ad hoc probandum in cap. 1. lib. Iob. *Ventus inquit vehemens irruit à regione deserti, & concussit quatuor angulos domus, quæ corruens oppressit, &c.* Hic ventus typhus erat superbiæ, ideo à regione deserti, hoc est à solitudine, quæ est contraria societati, & amicitia, & typhus superbiæ; superbus quippe solus, & singularis esse vult, quia putat se sibi satis esse, nullo indigere, omnia in se vno esse posita arbitratur. Hic ergo ventus concussit quatuor angulos domus, vbi confluent lateres parietum, qui sunt vniones, & iunctura illorum. Quare iste ventus pulsatur, & percutit angulos? Æquius erat quater latera parietum, quæ intermediant inter angulos, vbi structura simplex est.

PHILAVTIA AMIC. CONTR. 157

ac diffunditur ; quippe quòd faciliùs laberentur, & vento minus resisterent. Non igitur debuit ille typhus angulos appetere, nec pulsare, qui firmiores erant, coniunctiores, & vnitiores, quos non poterat venti vehementia commouere, cum ad eos allisus in partes frangeretur. Verum ars illa superbix, & astus fuit, nouerat ibi esse feriendum, vbi erat locus vnionis, & coniunctionis quales erant anguli, nam iis ruentibus tota fabrica diruenda erat, & labefactanda: quod sibi superbus proposuerat. Parietes simplices reparari facillè poterant, & domus instaurari, quæ prostratis angulis non posset reedificari.

Vorago est superbus: ingenti hiatu honores anhelat, vt deuoret. Vnum Cete deglutiuit unum hominem: isti deglutiunt omnes Balenas honorum, nec satiantur, nihil pro aliis reseruant; tanquam hydro-pici hauriunt dignitates, & plures desiderant; non distribuunt, non diuidunt per alios, depascuntur omnia instar ignis, qui nunquam dicit *sufficit*. Totum panem Reipublicæ pro aliis distribuendum arripiunt, & ni hil aliis largiuntur, non dicunt *panem nostrum quotidianum*, sed panem meum, quia proprium faciunt, non comunè. Dixit Propheta *Paruuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis*. Ac de eo queritur: nos dicimus *paruuli petierunt panem, & non erat panis pro eis*. Maiori calamitate, nam alii abundabant panibus, carebant frangentibus; hi carent panibus, quia frangentes sibi sumunt, & omnes consumunt. Deuissent ammaduere qui gubernant, Christum Dominum in sua mensa Eucharistica dedisse, & fregisse panem, *Fregit, & dedit*, distribuendo per omnes; imo & Calicem tradidit discipulis illis verbis: *Accipite, & diuidite inter vos*, vt omnes participes fierent, nemo priuaretur. Propterea Dux ille Cælestis in Apoc. habebat in capite suo

Thren.

4.

Matt.

26.

Luc.

22.

Dia.

Apoc. 19. cap. 6. diademata multa, ut ea inter suos distribueret. Videmus
 eum eum alibi vna corona contentum. Data est ei co-
 rona, quod argumentum est alias pro aliis esse Coro-
 nas; & patet ex cap. 4. vbi seniores sedebant coronati
 ante tronum. Et in capitibus eorum corone aurea. Superbi
 cupiunt ascendere, nunquam solent descendere, ele-
 uantur, extolluntur, semper in altum nituntur, vbi
 semel apprehendunt dignitatem, nunquam eam di-
 mittunt, semper in ascensu. Hoc tamen non est pro-
 prium Angelorum, qui ascendunt, & descendunt. Pa-
 tet in Scala Iacob, & in alia Ioannis 1. quæ me mo-
 net scalæ cuiusdam tertiæ lib. 1. Reg. cap. 28. Confe-
 ramus hasce tres scalas comperimus aliquid, & iu-
 cundum, & vtile, & mirabile, pro doctrina gubernan-
 tium Respublicas, & Comunitates. In prima Scala
 Iacob, Angeli Dei erant *ascendentes, & descendentes per*
eam. De secunda apud Ioan. cap. 1. dicitur *Angelos Dei*
ascendentes, & descendentes super filium hominis. Tertia
 Scala lib. 1. Reg. abstrusior est, nempe illa per quam
 vidit Mulier Pythonissa *Samuelem* venientem ad
 Saulem; ait enim *Deos vidi ascendentes de terra*, Magnū
 est mysterium *Scalarum*. In prima, & secunda, quæ
 erant Angelorum, ponuntur Angeli ascendentes, &
 descendentes. In tertia scala, quæ erat Manium po-
 nuntur ascendentes solū, non vero descendentes.
 Quare? quia nimirum illæ Scalæ priores veniebant à
 Cælo, tertia verò ab Inferis veniebat; igitur Scala vbi
 ascenditur, & descenditur cælestis est hominum simi-
 lium Angelis, qui angelice gubernant; ascendunt qui-
 dem ad dignitates, & rursus descendunt ad officia pri-
 uata subditorum, dando locum aliis vt etiam ascen-
 dant: at vero scala tertia quæ venit ab Inferis habet
 solos ascendentes, qui nunquam descendunt, & sem-
 per occupant alta, nunquam redeunt ad ordinem
 sub-

PHILAVTIA AMIC. CONTR. 159

subditorum : hoc non est proprium Angelorum , sed
 Manium , & Immanium , qui manibus suis arripiunt
 omnes dignitates , & retinent , semper ascendentes ;
 nunquam descendentes , negantes aliis locum ascen-
 dendi . Præclaro documento modestiæ Angelorum ,
 & Superbiæ inferorum . Hoc sonat illa particula *Deos*
vidi ascendentes . Vnus tantum Deus est , non Dii : super-
 bi tamen Deos quosdam se putant esse . Oderunt quip-
 pe Deum , quemadmodum fecit Lucifer præ super-
 bia ; unde David *Superbia eorum qui te oderunt ascendit* Pl. 73.
semper . Coniunxit superbiam cum Dei odio , deo ex
 cupiditate ascendendi , & semper ascendenti , uti in
 hac scala *Vidi deos ascenden-tes* . Illa tamen Diæ vani sunt ,
 Idola sunt , atque adeo simulacra Dæmonum , ac pro-
 inde volunt ab aliis coli , & adorari , appetunt propriam
 gloriam , & basilicè incedunt , & magnificè se circum-
 spiciunt ; amant adulationes , assentationes . Talis
 erat Maximinus Imperator apud Capitolinum , qui Capit.
 osculari pedes suos Ciues , & Senatores cogebat . Scio-
 stris Rex Ægypti Regibus in Cuetu pro equis uteba-
 tur . In sacris exemplam habemus in Herode , qui cum
 ad populum loqueretur plausus amabat audientis po-
 puli , vsque ad enormem adulationem ; ambiebat , &
 terebat illas voces populi clamantis *voces Dei , & non* Astor.
hominis , Christus verbum Patris cum esset Deus & ha- 12.
 bitu , & voce est inuentus *vt homo* . Herodes miser ho-
 mo volebat audire Deus supra hominem . Deo in E-
 uangelio Ioannis loquente tonitrua visa sunt audiri ;
Tonitruum factum est . Herode diceate eius verba tam-
 quam oracula accipiebantur , *voces Dei & non hominis* . Ioan.
 Superbia tantum sibi arrogat vt super Elementa co- 12.
 netur ascendere . Xerxes procellosum Mare , quasi sibi
 rebellaret , frenare voluit , vinculis constringere , &
 flagellis verberari iussit , quasi seruum veller in pote-
 statem

- statem redigere. Cyrus Gangem fluium in trecentum sexaginta riuos deduxit, vt eum penitus exiccaret. Alii perfoderunt montes, & terris maria commiserunt. Magnus Pompeius tumore inflatus illud iactauit: *si Italiam pede pulsaret armatos milites erupturos.*
- Quin & Iulianus Apostata telum contorsit in aera, & Cælum laceffuit. Gigantes terre filii bellum superis indixerunt, montes montibus imposuerunt, vt per eos tanquam per gradus ad Cælum peruenirent, auctu temerario, & infano. Iam inde ab initio turris illa Babel superbiæ signum fuit, quam homines arrogantia stolidi ad Cælum vsque perducere conabantur. Verum hos flatus: hos tumores: hos ventos: hos turbines memoria cineris in quem redigendi sunt dissipat, & euertit. Quadrat huc illud Virgillii Distichon.
- Hos motus animorum, atque ad certamina tanta,
Pulueris exigui iactu compressa quiescent.*
- Hac recordatione Adamus superbiæ typho inflatus detumuit *Puluis es, & in Puluerem reuerteris.* Hac voce triumphatores Romani curra sublimes, ne superbi-
rent salubriter monebantur. *Hominem te esse memento.*
- Illo Christus vsus est freno ad compescendam impudentem Phariseorum insolentiam, & retundendam in accusanda adultera audaciam *Digito scribebat in terra.* Non est opus quærere: an, & quid Christus scripserit, satis quippe est credere mouisse puluerem, eoque moto, memoriam mortis excitasse. Idem fortasse agebat homo ille veniens de Castris Saul *pulvere conspersus caput.* Quorsum hic Nuncius hoc habitu ad Dauidem venit, si nunciata ei Saulis morte futurum Regnum annunciabat? Cui inquit Dauid *oportebat dare mercedem pro nuncio?* Si ergo ille fausta precatum veniebat Dauidi. Cur puluerem super caput coniecit? *Caput locus est coronæ, & ille Coronam nunciabat.*
- Tem-

PHILAVTIA AMIC. CONTR. 161

Temperanda erat lætitia Dauidis de felici nuncio illo
 comspectu pulueris, quem videbat in capite nuntian-
 tis . Transferebat de capite nuncii puluerem in pro-
 prium caput, & ubi corona futura erat, ibi fore pulue-
 rem considerabat, & mortis memoria ingruenti cupi-
 ditati moderabatur. Est quippe impotens sui superbia
 nisi refrenetur , negligit leges, iura perturbat, vti in
 Cæsare, qui regnandi gratia violandum ius esse iactabat .
 Homines moderati , & iusti illa vox est ad Deum *In*
manibus tuis tempora mea. Illam inuertit superbus . In-
 manibus meis tempora tua . Nulla quippe habita ra-
 tione temporum ambiunt sceptrā, & coronas. Adhuc
 in ventre matris Iacob cum Esau super Principatu lu-
 ctabatur, & Phares diuisa vētris maceria imperium af-
 fectabat. Sed hæc præproperea ambitio , & planè præ-
 postera temeritatis suæ penas merito luit . Pondere-
 mus hanc in rem duo somnia mystica , quæ habentur
 Genes. cap. 40. Duo Eunuchi in carcere constituti di-
 uersa somniarunt. Alter præpositus pincernarum , ita
 somnium suum exposuit . *Videbam coram me vitem in*
qua erant tres propagines, crescere paulatim in gemmas . &
post flores vuas maturescere , & Calicem Pharaonis in ma-
nu mea: tuli ergo vuas & expressi in Calicem quem tenebam ,
& tradidi poculum Pharaoni. Alterius vero, qui erat Ma-
 gister pistorum aliud somnium fuit . *Quod tria canistra*
farina haberem super caput meum , & in vno canistro , quod
erat excelsius portare me omnes cibos, qui sunt arte pistior,
ausque comedere ex eo. Hæc sunt somnia. Nunc expen-
 diamus eorum diuersitatem. Illud primum , erat pro-
 prium hominis moderati: secundum hominis superbi.
 Patet quia in primo somnio gradatim proceditur ,
 nempe à trunco vitis ad propagines, ab his ad gēmas,
 & flores, à floribus ad vuas , ab uuis ad vinum , à vino
 ad potum, omnia suo ordine , suisque spatjis proce-
 dunt :

Succ.
 Gen.
 25.
 Gen.
 38.

X dunt :

dunt: ex pectantur articuli temporum . In secundo autem somnio aliter res habet; nam citra ordinem, & moram temporis tria Canistra apparent cum panibus, & omni genere cibi artis pistorie, ita ut subito confecti, idoneique ad manducandum inueniantur . Omnia fiunt simul, nulla temporum differentia, neque feritur granum, neque metitur, neque molitur, neque coquitur, sed statim panes confecti apparent . Hoc est symbolum superbi, & honorum auidi eos occupantis, & vsurpantis. Hinc capitur documentum; ille primus moderatus, & modestus capit fructum suæ temperantiæ, & fruatur dignitate ut inquit Scriptura, *Recordabitur Pharo ministerii tui, & restituet te in gradum pristinum.* Alter vero immoderatus, & superbus, qui omnia arripiebat, & inuolabat nullo discrimine, nulla mora, nulla patientia ornamenta dignitatum, cadit loco suo, & miserrime perit, ut habetur in Textu. *Auferet Pharo caput tuum, ac suspendet te;* dedit hic pænas suæ præproperæ ambitionis . Primus tulit fructum suæ modestiæ: secundus luit supplicium suæ insolentiæ, & temeritatis. Hac ratione Christus occurrit ambitioni filiorum Zebedæi petentium cathedras, tum memoria mortis obiecta, tum mentione præmii instituta .

Vtrumque continent illa verba Potestis bibere Calicem, quem ego bibiturus sum, & rursum Calicem quidem meum bibetis, Calix symbolum erat mortis, ut inquit Hieronymus. Et idem Calix meritum erat. Mortis commemoratio deterrebat ab ambitione, mentio præmii inuitabat ad meritum . Certè Christus ipse, quod regnum sibi debebatur iure diuino, & naturali, meritis deputare voluit. *Oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam.*

Matt.
20.

Hier.
hic.

Luc.
24.

CO.

263
CORONIS
PAR AMICORVM

Brutus Cassius

ELOGIVM.

Vltimi Romanorum . In his postquam in Pompeio
Animam egit

Spirabat, & sperabat Respublica.

Felices, si vti sustulerunt tyrannum, sustulissent
Tyrannidem .

Fides, & amor laudandus :

Prudentia desideranda . Vna die Heroes :

Idibus Martijs . Cæterum

Libertatem ad Kalendas Græcas reiecerunt .

Animo virili, puerili consilio vsi : Cæsarem

Occiderunt . Antonio

Pestilenti Ciuī pepercerunt .

Auctore tyrannidis extincto eius acta integrā
Reliquerunt .

Seruire viuo noluerunt, & mortuo

Parere coacti sunt

Cæsaris cruentarunt vestem . Strictis pugionibus

Sanguine manantibus

Excitarunt lacrymas Ciuium

Sibi fatales .

Isdem pugionibus in sua immersis viscera

Pænas occiso

Cæsari dederunt .

Renouato ciuili bello Asiam commouerunt, cum
 Europam deberent,
 Quæ bellax, & constans
 Pompeij partes, iam non Magni secuti in Philippis
 debellati:
 Vidit ibi Roma aliquid Pharsalia luctuosius.
 Coluerunt fidem: spem abiecerunt. Et cum de mutua
 morte.
 Pepigissent, ex compacto se occiderunt.
 Nihil animo, & fide differt Marcus Brutus,
 A Lucio Bruto,
 Nimirum prudentia, & fortuna.
 Lucius tyrannum, & tyrannidem sustulit
 Eiectis Tarquiniis,
 Brutus vnus contentus tyranni cæde
 Retinuit amicos tyranni.
 Verùm excusat Marcum quod in Ciues effeminatos
 Incidit,
 Lucius in robustos: ille liberam nactus est patriam:
 Hic seruam inuenit.
 Tantum in temporibus momenti est, & moribus:
 Hi corrumpunt
 Consilia, & mutant fortunam.
 Non poterat Roma ruere, dum stabat virtute nixa:
 Non potuit stare cum oppressa vitis
 In præceptis ibat.
 Illud constans vbi sunt Bruti, & Cassij cineres,
 Ibi Romæ spirantis libertatis
 Vestigia inueniri.
 Romana libertas Brutos, & Auctores, & funeratores
 Habuit.
 Cum Brutis nata est, & sepulta.

EPIGRAMMA.

Brutus, & Cassius.

HI duo sunt veteris pars optima, & vltima Roma,
Proxima quos cineri Romula terra dedit.

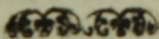
*Cassius, & Brutus. Magni post fata, rudentem
Armata patriam sustinere manu.*

*Spe tamen amissa ruit Vrbs, eademque ruina
Oppressos geminos compulit ire Duces.*

*Maius Pharsalico scelus heu? videre Philippi,
Cum cecidit propria Ductor vterque manu.*

*Illo libertas Romana intercidit ictu,
Qua spirabat adhuc, postea nulla fuit.*

*Seruitium est vbi Roma fuit: post fata duorum
Qui valeat liber viuere nullus erit.*

LECTIO DECIMATER TIA, Et Vltima.

De malo solitudinis sine Amicis.

Ad Textum Aristotelis cap. 6.

μονόταις μὲν γὰρ εἶναι φίλοις ἤκιστα προσήκει.
Solitarios non conuenit amicos esse.

DOCUMENTVM XIII.

Solitudinē tormentum Amantium esse, & fabula, & historia profana & sacra docent. Ambrosii, Augustini, Bernardi, de eo testimonia. Thesei descendentis cum Pirithoo ad inferos, & Didonis cum morte luctantis exempla penduntur. Præstat mori, quàm ab amico separari. Saul apud Samuelem: Enoch cum Deo ambulans: Elias raptus ad cælum: Agar domo pulsa probant. Ferendam potius mortem, quàm separationem ab amico, Orpheus, & Atticus demonstrarunt. Cur Dauid mortem Absalonis planxit, Cur Christus interfecto Baptista secessit in desertum? An filia Isphte fuerit immolata? An ei solitudo pro morte fuit, quod perinde sit separari, ac immolari? Ex Nicolao Lyra. Quare Ioannes Euangelista B. Mariae Virg. à Christo fuerit commendatus? Quorsum Elias dixit Eliseo: Si videris me quando tollat à te, erit tibi quod petisti? Duplex passio Christi ex duplici tormento derelictionis à Patre, & separationis Animæ à corpore; ad id verba.

Euan-

*Euangelistæ ponderantur, & Crux Regis Hai secundum Ori-
genem, & glossam Ordinariam in duplici patibulo ponderatur.
Solitudo Beatæ Mariæ Virginis post mortem Filij summa
fuisse multis argumentis ostenditur.*

CVM Amicus sit alter ego, qui ab amico seiūgitur,
à semetipso separatur. Hinc constat quanta sit
acerbitas doloris ex amico amisso. Doctæ fabulæ rem
continent, & docent, cùm inducunt Deos amicorum
mortem plorantes; idque sæpe in Homero occurrit. In Illi-
de.
Apud Virgilium Hercules deorū fortissimus, & plane Æn. 1
ferreus Pallantem moriturū deplorat, & Diana trista Æn. 1
tur de futura cæde Camillæ. Heroes quoque collacry-
mari morientibus amicis soliti, Achilles amisso Patro-
clo indoluit. Æneas mortuo Miseno illacrymatus
est: Afcanius Niso & Euryalo lacrymas impendit. Ale-
xander Ephæstionem luxit. Iuuat sacras litteras con-
sulere. Iacob dolet de Iosephi prodicione. David Io-
nathæ Epicedium canit, Tobias cum Anna Vxore filii 4. Reg.
vlt.
absentiam prosequitur lacrymis: & Vir ille sanctissi- Tob. 4
& 10.
mus, qui iacturam oculorum patienter tulerat, agrè
fert moram absentis filii. Quid? quod Sancti Patres
funebres orationes in amicorum morte habuerunt, &
insignes doloris significationes præbuerunt. Nazian-
zenus erga Basillium, Ambrosius erga satyrum fra-
trem, Bernardus erga Malachiam amicum, & Gerar- de obi-
tu Sa-
171.
dum fratrem. Affero illud Ambrosii. *in amico omnes vi-
ta suauitates, cuncta solatia, cuncta ornamenta amittuntur.*
& ibi verba illa Dauidis; *potum dabis in lacrymis, in men-
suram exaggerat, & extendit ultra mensuram; quod do-
lor mensura contineri non possit.* Cicero fatetur se Cic ad
Brutū.
Hortensio amico amisso *opinionem omnium maiorem animo
expisse dolorem.* Constat hunc intemperanter mortuæ
Tulliolæ filia indoluiffe, adeo vt non contētus solatiis
aliorum

aliorum ipse sibi consolationem composuerit. Acutissimus est dolor de amissione amici. Propterea Augustinus mortalium acutissimus ueementius doluit, & altius dolorē exaggerauit. Expendamus aliqua uerba. lib. 3. Confess. cap. 4. ubi narrat mortem amici carissimi; *Suauis*, inquit, *mibi super omnes suauitates uita mea*. Et iterum. *Solus fletus erat dulcis mihi, & successerat amico in delicijs animi mei; & cap. 6 quò magis illum amabam, hoc magis mortem, qua mihi eum abstulerat tanquam atrocissimam inimicam oderam, & timebam, & eam repente consumpturam omnes homines putabam, quia illum potuit. Et rursum. Mirabar ceteros mortales uiuere, quia ille, quem quasi non moriturum dilexeram mortuus erat, & me magis, quia ille alter eram, uiuere illo mortuo mirabar. Insuper ideo mihi horror erat uita, quia nolebam dimidijs uiuere, & ideo fortè mori metuebam, ne totus ille moreretur, quem multum amauebam.*

Mirari desino. Cur Theseus Pirithoum comitari ad inferos uoluit, unde reuocare gradum, ac redire non poterat? Verùm, quòd nouerat si eò amicus concederet solitarium se esse mansurum, ac præ dolore moriturum maluit eum comitari, ac illi commori, quàm solus desiderio contabescere. Ad Manes ergo lubens abiit, quòd perinde duxit manere, atque ad Manes abire. Imò grauius erat separari ab amico, quam cum amico perire. Non satis fuit Iacob lugere filium suum Ioseph amissum, quin etiam desiderauit mori, & mortuū comitari, idque eius filij affirmarunt: *Morietur*, inquit, *& deducent famuli tui canos eius cum dolore ad inferos*, Multò magis luctatur anima in recessu amici, quàm in suo à corpore discessu. Arctius quippe adhæret amico, quàm corpori. Illa Dido apud Virgilium lib. 4. documento sit. Ineubuerat gladio, lethale sibi vulnus inflixerat, mori cupiebat, & aditum ad mortem

DE MALO SOLITVDINIS, &c. 169

tem satis amplum in pectore aperuerat, quo magnæ animæ exitum daret: eò vergebat intentione mentis, contentione coropris: sudabat, spumabat, gemebat, suspirabat, nec tamen emittere spiritum poterat. Necessè fuit Iunonem è superis miserescere, & Irim demittere, vt reciso fatali capillo animam auelleret, & anhelantem iuuaret ad efflandam penitus animam, iam gutturi adhærentem.

Que luctantem animam, nexosque resolveret artus

Donec concepto Proserpine voto, & reddito crine.

Æu. 4.

Dilapsus calor, atque in uentos vita recessit.

Causâ inquirenti illud occurrit: multas alias feminas apud eundem poetam præter difficultatem interijisse: Caietam, Camillam, Amatam, & hanc Reginam, & strangulatam. Quare sola Dido tanto molimine defuncta? Nempe quia moriebatur ex amici desiderio amici Æneæ recedentis: inde difficultas, & cruciatus. Non erat mors de more humano, sed de amore inhumano. Acerbius vulnus erat, & violētius. Mors nō erat debitum naturæ, sed delictū amoris; erat separatio ab amico absente, nō à corpore præsentem. Propterea cruciatus grauior, luctatio pertinacior, obitus difficilior.

Præstat mori, quàm separari. Id sibi persuasit Saul li. 1. Reg. c. 28. Prædixerat ei samuel cladem exercitus, & propriam mortem. Cur tamen propterea Saul non abstinuit à prælio, vt mortē vitaret? Quia nimirū Propheta dixerat *Cras tu, & filij tui mecum eritis*. Præposuit itaque societatem amicitia Samuelis, & filiorum, quibus cum commoriendum erat, propriæ vitæ. Maluit cum illis perire, quàm superesse, quòd grauior futura erat ipsamet morte separatio. Vox illa *Mecum* omnem, & timorem, & merorem penitus absterfit. Modò simus, inquit, post mortem coniuncti, non recuso mori. Notat S. Ambrosius orat. in obitu Satyræ

1. Reg. 18.

Ambr.

Y Fratr̃is

Eratis neminem fleuisse in discessu Enoch cum
 transtulit illum Deus. Iustum fanè videbatur condo-
 lere homini de repente sublato ex oculis, erepto è
 confortio viuentium, quemadmodum, in descessu A-
 micorum siue morientium, siue recedentium fieri so-
 let. Quomodo ergo *Raptum Enoch*, inquit Ambrosius,
Nemo defleuit? Causa, significatur eo in textu Sacrae
 Scripturae. Genes. 5. ubi sic habetur. *Et ambulauit Enoch*
cum Deo. Non recessit solus: comitem habuit ipsum
 Deum ambulantiem, & amicè, vt assolet inter familia-
 res, colloquentem; separatio illa non erat, sed transla-
 tio, mutata societate non sublata. Propterea non erat
 lugendus Enoch: imò ei ab omnibus gratulandum.

O quam diuersus ab Elia! Hoc recedente, & in Cæ-
 lum abeunte doluit vehementer Eliseus 4. Reg. 2. *Ap-
 2. prehendit vestimenta sua, & scidit in duas partes.* Quod erat
 signum maximi doloris, quia nemo apparuit qui co-
 mitaretur Eliam. Erat quidem *Currus igneus*, &c. Qui
 ignes? qui vtrumque & Magistrum, & discipulum se-
 pararunt. *Diuiserunt vtrumque.* Fuit separatio ab Ami-
 co, non autem vlla cum alio amico coniunctio. Eli-
 seo dolendum cum præsertim ille aspectus igneus, &
 strepitus concitati currus, animos terreret, & contur-
 baret. Ita vt ille in cælum raptus quiddam simile in-
 cendio propter ignium copiã contineret, & cruciatus
 quandam speciem præferret: qualem amici in Ami-
 rum separatione experiuntur. Nullum excogitari po-
 test atrocius tormentum, quàm auulsio à notis, &
 charis, & familiaritas intercisa; est quippe similis
 morti. Patet exemplo Sacrae Sripturae. Irata in Aga-
 rem Ancillam Sara, cum eam semel eiecisset domo
 Genes. 16. iterum cum de illa iniustius, & grauius vlcisci
 21. se vellet domo expelli curauit. *Eiice ancillam;* Mirum
 quiddam hoc est, mulierem vindictæ, vti ferme sunt
 omnes

omnes, auidam eo contentam fuisse supplicio. At vidit Sara acerbis esse nullum posse, grauius illud morte putauit, & probauit euentus; nam Agar vix dum eiecta cum Ismaele filio. semel ac priuatam se domestica consuetudine, & ad solitudinem redactam sensit, doloris impotens, spe abiecta, consternata est, & morti deuota filium deseruit siti enectum, adeò vt non viderit vicinum puteum præ desperatione, & ipsa siti, ac padore moritura, seque & filium præficarum more defleuit. Nihil inter exilium, & separationem ab amicis, & domesticis interesse duxit, ac nisi Angelus adfuerisset, & recreasset, planè cum filio periisset.

Haud obscurum huiusce doloris paradigma extitit Orpheus, qui a missam Eurydicem ad Inferos persecutus maluit illis se cruciatibus addicere, quàm ea carere, & solitarii vitam trahere. Solatium citharæ sibi relictum inane sensit, ac eius fidibus fidicularum tormentum expertus eam secum ad Inferos duxit. & Virg. 4. Georg. no Manes exiuit, ac exicitis cantu lugubri significauit, quid ipse mali pateretur. Contristasse visus est umbras. Impetrauit reditum, certus manere inter manes nisi reduxisset, leuiores ducēs inferorum pœnas, quàm merorem ex absentia Eurydicis conceptam; & quamquam per incogitantiam voti compos non fuerit, En. 6. documento fuit, nihil grauius sibi accidere potuisse, quàm amicæ familiaris desiderium. Narrant quippe eum deinceps vitam gemendo traxisse, nocte dieque Eurydices amissæ nomen ingeminantem; donec contabuit, & in furorem versus à Bacchantibus fuit extinctus, ac demum ad Elysios campos deductus desiderium canendo leniuit.

Est aliquid in historiis accommodatum. De Attico singulari Ciceronis amico; traditur Cicerone mortuo, quem vnicè dilexerat luctui perpetuo se deuoniss,

se, quod eius se consuetudine priuatum sensit, quem in delicijs habebat, & quamquam postea Augusti amicitiam comparasset, & affinitatem cum Agrippa, à quo multa solatia in dies accipiebat, desiderio victus deploratiùs agebat, & suam anxius vicem dolori indulgens minime quiescebat, presertim amissa spe Reipublice, quam florente Cicerone felicem viderat. Tandem morti se deuouit, & genus illud mortis elegit, quo amicitiae pretium significaret. Inedia se conficiens, quò doceret perinde esse carere amico, ac cibo ad usum vitae necessario: ali quippe animum amicitia, vt alitur corpus cibo: hoc subtracto petire corpus, illo amisso vitā finiri corporis morbo animi egritudine simili. Amici absentia est inedia animi, qua conficitur dum abstinere cogitur ab amici consuetudine, qua vti cibo reficiebatur.

Anteposuit Regno Dauid societatem Rebellis filii, doluit mori eum, qui sibi regnum eripere parabat, ingemiscens *Absalon fili mi, fili mi Absalon* impotens desiderii, quod ferre non poterat, cum posset dura fuga mala, dura belli tolerare. Maius momentum est in ponderatione sequenti. Occidit Herodes Ioannem Baptistam, quem Christus *Amicum Sponsi* appellauit, id est ipsiusmet Christi; vbi hoc Christus accepit continuo secessit in desertum locum, & addit Euangelista *seorsum*, hoc est, in interiorem Solitudinem. Docuit Christus absente amico, in solitudinem redigiamicum alterum, & talem solitudinem, vt ex desiderio duplicetur. Significauit item, quàm sibi charus esset Baptistam, vt propter eius mortem recedendum sibi esse ab hominum consuetudine existimaret. Aliter etiam intelligi potest locus. Ioannes Baptista interfectus fuerat causa veritatis. *Veritas est Christus. Ego sum veritas.* igitur propter Christum occisus. Quid tum? voluit
Chri.

1. Reg.
18.

M^{atth}

4.

Marc. 6

Ioan.

14.

DE MALO SOLITVDINIS, &c. 173

Christus respondere in amore Baptista, & par pari reddere eundo in solitudinem, quasi solitudo speciem quamdam mortis haberet, vt eo genere doloris Baptista mortem quodammodo compensaret. Tu, inquit, pro me mortem subiisti, ego pro te in solitudinem recedo, quæ mors quædam ciuilis est. Haud temerè dico: Pati solitudinem est ferre mortem. Hoc me docet insignis locus lib. Iud. cap. 11. Victor Iephte reuertens in domum suam inuenit filiam vnigenitam, sibi de victoria gratulantem, rem miram, & miserandam. Vouerat quippe ante victoriam, oblaturum se esse Domino, quicumq; primum sibi occurrisset. itaque tenebatur voto filiam Sacrificare. *Qua visa scidit vestimenta sua*, quod vidisset immolandam a se esse filiam. Omitto quæstiones, quæ hoc in loco excitantur ab interpretibus, nimirum, vtrum illud votum fuerit iustum, an iniustum? implendum ne, an negligendum? de quo doctè, & fusè Abulensis. Sumo id quod rem continet. Immolauit ne filiam Pater? Abulensis affirmat, & textus videtur indicare, illis verbis ad finem capituli *Reuersa est ad Patrem suum. & fecit ei sicut vouerat*: quæ significant immolatam fuisse, secundum votum à Patre nuncupatum. Verùm Nicolaus de Lyra negat fuisse immolatam; quod ne nouum, & insolens videatur sic exponit. Filiam Iephte fuisse redactam in solitudinem, & consecratam Deo, solitariam remansisse, & hanc solitudinem, & pro morte fuisse, & ita votum impletum, non de morte naturali, sed de morte ciuili *Potest dici*, inquit Lyra, quod filia Iephte non fuit sacrificata Domino per mortem corporalem, sed potius per ciuilem, seù spiritualem, eo modo quo religiosi dicuntur mundo mortui, in quantum à mundanis actibus sunt segregati; & idem fusius eo loco prosequitur: vnde constat solitudinem summam esse acerbiteriam,

Abul.
hic.

Iud. c.
11.

Lyra
hic.

& pro

& pro morte reputari. Hinc lux oboritur ad alium locum de Ioanne Euangelista illustrandum, vt ille succedat Baptiste proxime adducto. Quare Christus Dominus in Cruce Ioannem matri suæ commendauit?

Ioan.

19.

Mulier ecce filius tuus tradens ei Ioannem in filium? nimirum, vt Ioanni compensaret officium pietatis sibi exhibitum in morte sua noluit, vt solitarius remaneret, nam in eo statu relictus pro mortuo putaretur. Quandoquidem, inquit, tu Ioannes mihi assistis morienti, volo te à solitudine tanquam à morte liberare, assigno tibi matrem, in cuius societate viuas ne in solitudine moriari. Intolerabilis quippe est dolor desiderii ex absente amico. Eius discedentis aspectus mors est; ultra mortem est. Adeste qui legitis. 4. Reg. cap. 2. ab ituro in superos Elia, & homines relicturo, sensit discipulus familiaris Elifeus, quid moliretur: nec se passus est ab Elia dum in terris erat auelli. Comitatus igitur magistrum transmissio Iordane, venit simul ad locum, vnde Elias recessurus, & ascensurus erat. Hortantique Elia, vt aliquid extrema illa recessus hora peteret *Postula quod vis tibi faciam*. Elifeus fidenter respondit. *Obsecro ut fiat in me spiritus tuus duplex;* id est vt duplicaretur in se simplex spiritus Elia. Sic enim accipio, & sic sonat responsio Elia *rem difficilem postulasti*. Notemus hic responsum Magistri absentis. *Si videris me quando tollar à te erit tibi sicut vis. si autem non videris non erit*. Quorsum ista conditio. Si videris? & quomodo cōnectitur cum effectu petitionis? Responsio in promptu est. Sciebat Elias propheta, qui corda nouerat, quantus esset dolor conceptus ex discessu chari amici, eoque praeuidebat ita turbatum, & cruciatum iri discipulum, vt vix compos sui prae dolore esse posset. Quare iudicauit non habituram effectum petitionem, quod ille non valeret conditionem implere.

re,

re, ac proinde iustam fore causam denegandi quod petierat. Quod si forte accideret, vt Eliseus tantum haberet fortitudinis, vt posset ferre illum dolorem, & firmis oculis videre amicum discedentem, omnino iudicandum esse dignum, qui postulata obtineret. Satis enim meriti fore in eo, si tantum cruciatum toletaret. Tanti erat absentem amicum, & ad se recedentem videre, vt nouum, & inauditum martyrium pati Eliseus videretur. supra mortales iturus erat Elias & ultra mortem passurus erat Eliseus desertus, & afflictus. Duplici anima ad ferendum desiderium indigebat. Iure itaque *Fiat*, inquit, *mibi spiritus tuus duplex, vt premium meritò responderet*. Rectè igitur illi Anachoretæ, qui in deserto solitariam agebant vitam pro mortuis reputari poterant, qualis Paulus, Antonius, Hilarion, Honaphrius, Maria Magdalena, Maria Ægyptiaca, qui potius cęlesti more vivebant, quàm mortali, interdum sine victu, sine veste, sine vilo tecto, cum Angelis, quasi extra mundum conuersantes, solitaria quippe vita mors est potius dicenda, quàm vita.

Liceat hic aliquid afferre altius, & diuinius. Antequam pateretur Christus Dominus, ac Seruator noster, iam iam discessurus suos consolari volens de sua absentia contristandos, Corpus suum, & Sanguinem præbuit, ne perirent desiderio. Propterea fortasse dixit. *Desiderio desiderauit*, vt fontem dolendi ostenderet. Luc. 22 Hoc eis prouiso necessario remedio, quod solatium vocauit Doct̃r Angelicus, & quoddam singulare amuletum doloris futurum: nec enim vitam conseruare possent nisi eo cibo alerentur, in quo erat præsens Seruator ipse recessurus. Tantis erat illius tristitiæ morbus, vt tanta medicina indigeret; nec enim aliæ ægrotudo interueniebat, cui remedium præstandum esset,

esset, nisi mæstitia de absentia Saluatoris. Opus erat igitur de sua contristatis absentia præsentiam sui Corporis relinquere. Hoc idem genus tristitiæ ipsemet Christus expertus est cum dixit: *Tristis est anima mea usque ad mortem*, quæ mæstitia de discessu extremo erat. Idque confirmat ille modus loquendi apud Lucam: *Auulsus est ab eis*, utitur verbo violento *Auelli*, ceu a suis quos, amabat separandus. Similis arboris, quæ radicitus auellitur. Ita cum auellitur gemit, & ille gemebat, cum separabatur ex tristitia, & mærore, *Cæpit contristari, & mæstus esse*. Quin ipsemet Dominus testatus est dolorem solitudinis se pati in Cruce cum dixit: *Torcular calcaui solus, & degentibus non est vir mecum*. Quasi solitudinem illam in tormentis numeraret.

Maius tamen mysterium reperio in alio loco ad probandum solitudinem aliam mortem esse. Obseruo Christum priusquam moreretur clamasse *Consummatum est*. Quomodo, & quorsum? Passio Christi consummata fuit in morte, ac per mortem, non ante. Igitur expectanda mors erat ad consummationem. Non ergo debuit dici ante mortem *Consummatum est*. Animaduerte, quæso, lector, antecedentia. Inuenies Christum prius exclamasse, & quidem voce magna. *Deus meus, Deus meus ut quid dereliquisti me?* Dolens se à Patre amantissimo, & amicissimo fuisse desertum, atque adeo solum derelictum. Hic est virtus mysterii, quæ rem exaggerat, & difficultatem tollit. Perinde erat derelinqui à Patre amantissimo, ac mori; ac proinde passionem consummari. Liceat ita dicere. Anticipauit mortem illa separatio, & aliud mortis genus inuenit, quia vim mortis habuit illa derelictio, quæ ante discessum animæ à corpore a micum ab amico separabat. Nec temerè dictum. Hoc enim significauit Illa

VOX

vox magna, de qua Matthæus *Clamauit Iesus voce magna dicens, Eli Eli lamafabaſani, hoc est, Deus meus, Deus meus vt quid dereliquiſti me?* Vt eadem quodammodo vox clamantis eſſet, qua teſtatus eſt ſe derelictum, de qua Euangelista dixit *expiraſſe*. De qua item ſcripſit Marcus cap. 15. *Ieſus autem emiſſa voce magna expirauit.* Non expreſſit *uocem magnam* Marcus, nec Ioannes: cum enim narraſſet de voce *Conſummatum eſt*, ſubticuit illam extremam uocem *In manus tuas commendo Spiritum meum*: quam expreſſit Lucas, & ſubiungit Ioannes uoci *Conſummatum eſt*: *inclinato capite tradidit ſpiritum*: ad innuendum eandem uocem *Conſummatum eſt*, vtranque uocem, & derelicti, & morientis continuiſſe. Hanc vnā poſuit, duas reliquas ſubticuit, quòd ſatis erat dicere conſumari Paſſionem tormento derelictionis, vt conſtaret per mortem mox ſecuturam *conſumari*. Trahenda huc eſt, & piè applicanda illa celebris Senecæ ſententia. *Qui ſunt*, inquit, *in ſolitudinē mortem ſuam anteaſſerunt*. Moriuntur antequam moriantur, eorum mors mortem aliam ſequitur. Dupliciter moriuntur dolore ſolitudinis, & uolentia mortis.

Confirmatur hic ſenſus mirabili illo loco Iofue 8. ſecundum interpretationem Origenis, & gloſſæ Ordinarie, ubi enim ſcriptura ponit *Regē urbis Hai ſuspendit in patibulo* Origenes & Gloſſa dicunt *ſuspendit eum in duplici patibulo*. Mira nouitas. Quomodo enim hoc fieri potuit? nam in duabus Crucibus vnū corpus non poteſt affigi, nec ſuspendi. Cape igitur myſticè: duo patibula erant, ideſt due paſſiones, ſiue due mortes, vna ex deſiderio, & ſolitudine propter dolorem, altera ex ſeparatione animę à corpore per mortis uolentiam. Figurauit Rex ille Hai Chriſtum Dominum Crucifixum in duplici patibulo, ſiue in duplici Cruce.

Z Vna

Vna Crux erat derelictionis, & solitudinis: altera Crux erat separationis animæ à corpore, & solue difficultatem, & mysterium agnosce.

Hoc tormentum solitudinis maximum fuit in Beata Virgine Maria in illo triduo post Christi mortem, cuius propterea Commemoratio in Ecclesiis Hispaniæ fieri solet: in qua primis ponderandum locum habere illud Hieremiæ. *Quomodo sedet sola?* & comparandum aliud *Quomodo Lucæ 1. Quomodo fiet istud?* Opponendo vnum alteri; Quomodo fiet in mysterio Incarnationis, alteri quomodo sedet in mysterio Passionis? nam in Incarnatione Virgo sensit summum bonum coniunctionis cum Deo, quando fuit facta Mater Dei, & audiuit *Dominus tecum*. In mysterio autem Passionis sensit dolorem summum, quando mortuo Christo separata est à filio, vnde appellata fuit *Mulier*, non Mater, quia illo triduo cum Christus compositus ex anima, & corpore per mortem non extraret, vti erat homo, nec etiam eius Mater constare poterat, cum filius non superesset, cuius Mater esse posset; hæc autē fuit maxima solitudo sine filio esse, & ad solitudinem mulieris redigi. Præterea fuit solitudo animæ, quia anima Beatæ Virginis per amorem transiit in Christi corpus, quando latus eius fuit vulneratum, vt nimirum exciperet, & animaret illud vulnus, quod Christi anima, quæ separata erat à corpore animare non poterat, nec dolorem sentire, quem Beata Virgo sensit pro filio, vti ponderant Pij Contemplatores cum Bernardo, idque prophetavit Simeon cum dixit: *Serm. de pass. Tuam ipsius animã pertrāsuit gladius*, id est ferrum, quod Christi latus transtiberant, itaque anima Virginis *Luc. 2. supple* ut dolorem Christi mortui. Accessit alius dolor in illa solitudine, significatus illis verbis eiusdem Simeonis: *Vt reuelentur ex multis cordibus cogitationes; videlicet*

delicet quia omnes dubitationes illorum, qui dubitabant de futura resurrectione Christi, Sanctissima Virgo in se suscepit, vt eos in fide confirmaret, est enim proprium solitudinis multa, & tristitia cogitare. Prætereà quando Christi Corpus mortuum collocatum fuit in gremio, & in brachijs eiusdē Virginis noua solitudo apparuit, facta est enim Virgo veluti sepulchrū filij, sentiens tamen, & dolens, non vt sepulchrum lapideum, & insensibile; & quidem tunc fuit ipsamet Virgo vera solitudo, quia sepulera in scriptura *solitudines* appellantur, uti apud Iob, *Qui ædificant sibi solitudines*, hac ratione Beata Virgo solitudinem sibi ædificauit, cum se viuam sepulturam filij constituit. *Ædificauit olim Deus mulierem ex corpore Adami*, nunc *verò ædificauit corpus mulieris in sepulturam corporis Christi*. Tandem sepulto in monumento Christo mansit Beata Virgo in domo sua solitaria indulgens lacrymis in tenebris, & umbra mortis, vt mortua magis videretur, quàm viuā. Hæc sint satis pro solitudine Virginis argumenta.

F I N I S.

Z 2 CO.

CORONIS
PAR AMICORVM

Virgilius Horatius.

ELOGIVM.

Et vos diuerfos genio, discordes indole,
Dispares moribus:

Alterum castum, alterum obscænum,
Alterum lippum, alterum crudum,
Alterum Platonicum, alterum Epicureum
Arctum amicitiaë vinculum
Copulauit.

Tanti fuit harmonia Poetica, vt 'quamuis
Et in hac discreparent,
Ex imparibus versuum generibus
Parem animorum concentum
Effecerit.

Virgilius Tuba sonorus: Horatius Lyra argutus,
Ille Homero

Par:

Hic Pyndaro similis:
Virgilius maiestate heroica plenus:
Horatius Lyrica venustate
Aptus.

Nihil detraxit Virgilio cruditas stomachi ad
Concoctam grauitatem carminis,
Nihil lippitudo oculorum Horatio
Ad acutam perspicaciam.

Vir:

181

Virgilius Parthenius, & sobrius, placuit Musis sobriis,
Et puris.
Placuisse Horatium lasciuum, & ebrium
Mirandum.
Virgilius heroica tuba contentus, parma spreta,
Palmam tulit.
Horatius ultra lyram, parmam inseruit.
Sed ea non bene relicta refugit
Ad Lyram.
Diuersis studijs eisdem conciliarunt amicos,
Et quidem Principes.
Orpheus traxit truncos, Amphion lapides:
Virgilius, & Horatius Augustos, & Mæcenates:
Vterq; Athenas vidit, quæ admiratæ utrumq; siluere.
Mirum
Quòd duo Itali Athenas magis Atticas reddidere.
Prærogatiua Virgilii, quòd Theocritum in Bucolicis:
Hesiodum
In Georgicis:
Homerum in sua Æneide expressit;
Et Iliada, & Odysseam
In vno, & eodem poemate
Conclufit.
Horatij, quòd Pyndaricis modis permulfit aures,
Et satyricis verbis
Correxerunt mores.
Ambo se mutuò dilexerunt. Ardentius
amauit Horatius
Qui Virgilium animæ dimidium suæ
Appellauit:
Et rectè docuit in amicitia maius, & melius
Esse dimidium
Quàm totum.

EPI.

EPIGRAMMA:

Vos quoque vinxit amor, numeris qui verba ligastis,
Vestris se fidibus iunxit amica fides.

Chordarum pulsus concordia corda sequuntur:
Certus amicitia constat utrinque sonus.

Nec tuba grandiloquo resonans clangore Maronis
Turbavit Flacci fila minuta lyrae.

Iuncta venustati maiestas consonat: ambae
Conciliant grata federa fida vice.

Carmine Virgilio concedit Flaccus, amore
Non cedit: species maior amantis inest.

Cum se Virgilij sit fassus amore teneri,
Dimidiumque anima dixerit esse sua.

AN:

Reuocatio Lectoris.

Post elogium Bruti, & Cassij, rogatus à quibusdam studiosis, vt disertius causam exponerem, cur primus Brutus Tyrannum, & tyrannidem extinxerit, secus vltimus Brutus? hoc Epigramma composui.

Brutus vterque ferox exegit ab Vrbe Tyrannos,
Non tamen eripuit Brutus vterque iugum.

*Libera facta fuit primo sub vindice Roma,
Libertas alio vindice nulla fuit.*

*Incidit in Romam, cum libera, Lucius Urbem,
Cum procul à vitijs, impatiensque iugi.*

*Mersam delicijs incurrit Marcus in Urbem,
Cum fuerat vitij, seruitijque capax.*

*Si culpare velit quisquam te hoc nomine Brute,
Hoc tu responso dilue Marce notam.*

*Casare cur caso permansit in Vrbe Tyrannis?
Seruæ Urbis vitium, non mea culpa fuit.*

AN-

ANTILOQVIVM.

S Vbiectam versionem dudum apud me pressam, & sepositam retinueram, expectans si qua se offerret occasio euulgandi. Rescivit hoc Illustrissima Domina Elena Lucretia Cornara Piscopia nobilissima virgo, ac eruditissima; Phoenix ingeniosa, Veneta Siren, Pallas Togata, nostri æui litteratum miraculum, ac vti pietatis, & elegantiae studiosa indagatrix, venata demum est opus, & excitata studio legendi petiit à me exemplum, quod cum avidè legisset, multis me rogauit, vt vellem huic libello inferere ad pios Fidelium sensus excitandos: confirmavitque sibi mirè placere, & non parū eius lectione affici ad cælestis amoris igniculos, & concipiendos, & nutriendos. Habet apud me istius virginis nutus, pondus Imperii: propter eximias, quibus est prædita, & pietatis, & doctrinae dotes. Quas admirari soleo, cum calleat linguas septem, & septē artium liberalium peritia excellat, & sacrarum litterarū, Theologiaeque; notitia, veluti extra orbem scientiarum emineat atque adeo ei optanti, & hortanti non potui, non morē gerere. Tenes causam edendi hoc opusculum, de quo ego illud Augustini mei dictum vsurpem lib. 2. Retract. c. 6. *Excitat humanum intellectum, & affectum, & quod me attinet hoc in me egit cum scriberetur, & agit cum legitur. Quid de illo sentiant alij, ipsi viderint, multis tamen fratribus illud multū placuisse & placere scio.* Atque, vt non essent alii, satis mihi esset præstantis pietate, & doctrina virginis iudicium & commendatio quæ quārum sit miraculum nouit Respublica literaria, quæ illam summis laudibus celebrat. Adeo vt ipsæ Academicæ insignes, eam sibi vel ablentem cooptarint. sperandumque sit, vt hæc noua, & inelyta Romæ ab Augustissima Regina Suetiæ instituta eandem officiosè inuitet, vt eius luminibus illustretur.

LA.

LAMENTATIONES
 HIEREMIÆ
 ELEGIS REDDITÆ

Feria V. in Cœna Domini.

LAMENTATIO I.

A L E P H.

Quomodo sedet sola Ciuitas plena populo, facta
 est quasi Vidua Domina Gentium; Princeps
 Prouinciarum facta est sub Tributo.

V E R S I O.

Quomodo sola sedet Solymaã Vrbs instar Eremitæ?
 Cum Populi plenis ferueat vnda vijs.

*illa Caput mundi gentes dominata per omnes
 Ceu Vidua in sola fletque, gemitque domo.*

*Quaque dabat leges Regnis, & Regibus, illa
 Cogitur accepto ferre tributa iugo.*

Aa

BETH,

BETH.

Plorans ploravit in nocte: Et lacrymæ eius in
maxillis eius; non est qui confoletur
eam ex omnibus caris eius: omnes
Amici eius spreverunt eam,
& facta sunt ei inimici.

V E R S I O.

F *Leuit, & in tenebris nimium testata dolorem est,
Indulfit lacrymis cum sine teste suis.*

*Nec plorasse satis; cupit & plorasse videri:
Exstat adhuc madidis pendula gutta genis.*

*Illius ex charis flenti nemo assidet, illam
Attoniti in tantis deseruere malis.*

*Si quis amicus erat, post vulnera versus in hostem est:
Spernitur, inque alto puluere spreta iacet.*

GHI-

GHIMEL.

Migravit Iudas propter afflictionem, & multitudinem
seruitutis: Habitavit inter gentes; Nec inuenit re-
quiem; omnes persecutores eius apprehenderunt
eam inter angustias.

VERSIO.

Ille etiam Regni decus, & caput Urbis Iudas,
Cogitur externos exul adire lares.
Maluit ignotis seruitum gentibus ire,
Ferre quam Patriæ vincula ferre suæ.
Nec tamen ille iugum excussit, mutauit; ibique
Nulla quies: aucto pondere creuit onus.
Arripiens tempus positam premit hostis in arcto,
Impellitque graui dum ruit illa manu.

DALETH.

Vix Sion lugent, eo quod non sunt qui veniant ad so-
lemnitatem: Omnes portæ eius destructæ: Sacerdo-
tes eius gementes: Virgines eius squallidæ,
& ipsa oppressa amaritudine.

VERSIO.

Quin etiam tectis suis est dolor: ipsa Sionis
Saxa gemunt; lacrymis immauere viæ.
Causa subest, quod festa vacant solennia pompa:
Quod nulli tangant limina sacra pedes.
Destructis Urbis tota patet malè peruia portis,
Polluat ut sacros turba profana locos.
Mæstæ Sacerdotum fleunt agmina: veste puellæ
Virgineam maculant sordidiore decus.
Ipsa Sion tanti sub pondere victa doloris,
Corruit, & casu pene sepulta suo est.

Aa 2 HE.

H E.

Facti sunt hostes eius in capite. Inimici eius locupletati sunt, quia Dominus locutus est super eam propter multitudinem iniquitatum eius; paruuli eius ducti sunt in captiuitatem ante faciem Tribulantis.

V E R S I O.

IN caput incumbens hostis dominatur in Arce:
Direptaque graues possidet Urbis opes.

Scilicet infensus quibus est obnoxia culpis
Increpat ex alto crimina multa Deus.

Turba insons trahitur puerorum vincula catenis:
Vix capiunt teneras ferrea vincula manus.

Hos agit à tergo ferus hostis, & vrget euntes;
Semita purpureo tincta colore rubet.

Hierusalem, Hierusalem Conuertere ad Dominum Deum tuum.

Hierusalem Vrbs, ò Hierusalem ne sperne vocantem:
Conuerte ad Dominum lumina, corque tuum.

LA

LAMENTATIO II.

V A V.

Et egressus est à filia sion omnis decor eius: facti sunt
Principes eius velut arietes non inuenientes
Pasqua: & abierunt absque fortitudine
ante faciem subsequens.

V E R S I O.

A Misit speciem pulcherrima nata Sionis,
Nullaque nativi signa decoris habet.
Principibus stupor altus inest: gregis instar aberrant,
Pasqua quem solito destituere cibo.
Imbelles vicere illos sine viribus; hostes
Victos ceu timidas pone sequuntur oves.

Z A I N.

Recordata est Ierusalem dierum afflictionis suæ, &
præuaricationis omnium desiderabilium suorum,
quæ habuerat à diebus antiquis, cum caderet
populus in manu hostili, & non esset
auxiliator: viderunt eam hostes,
& deriserunt Sabbata eius.

V E R S I O.

H Ierusalem memorat quos pertulit ante dolores,
Cum miseros duxit mesta, gemensque dies,
Et recolit mendax quam spes optata fefellit
Quæ blandita animo finxerat ante suo!
Cum caderet populus crudeli oppressus ab hoste,
Nec foret optatam qui sibi ferret opem.
Inspexere oculis illam indignantibus hostes
Ridentes legis Sabbata sancta sua.

HETH.

H E T H.

Peccatum peccauit Hierusalem, propterea instabilis
facta est: Omnes qui glorificauerunt eam spre-
uerunt illam, quia viderunt ignominiam
eius: ipsa autem gemens conuersa
est retrorsum.

V E R S I O.

Hierusalem peccatum ingens peccauit, & villo,
Propterea haud potuit sistere firma loco.
Respexere illam quibus ante fuisse honori,
Turpem ignominia cum reperere notis.
Ipsa gemens, pertasa sui, conuersa retrorsum est:
Attonita nimius sustulit ora pudor.

I H E T.

Sordes eius in pedibus eius, nec recordata est finis sui:
deposita est vehementer non habens consolato-
rem: Vide Domine afflictionem meam,
quoniam erectus est inimicus.
Hierusalem Hierusalem, &c.

V E R S I O.

Fada lues corpus vexauit, & obruit artus:
Sordibus harentes obstupere pedes.
Nec finis memor illa sui: vehementer ad ima
Præcipitat: tanti est nulla medela mali.
Aspice quanta Deus me pena afflixerit! hostis
Fit tumidus, nostris erigiturque malis.

LA:

LAMENTATIO III.

I O D.

Manum suam misit hostis ad omnia desiderabilia
 eius : quia vidit gentes ingressas Sanctua-
 rium suum, de quibus præceperas ne
 intrarent in Ecclesiam tuam .

V E R S I O .

Quæque olli fuerant pretiosa, optandaque votis
 Cuncta hostes avida præripere manu.
 Viderat heu ! gentes templi penetrasse profanas,
 Intima, & arcanos contemnerasse locos.
 Gentes, quas olim vetuisti lege severa
 Limina polluto tangere prima pede .

C A P H.

Omnes populus eius gemens, & quærens panem : de-
 derunt pretiosa quæque pro cibo ad refocillan-
 dam animam : Vide Domine, & considera,
 quoniam facta sum vilis .

V E R S I O .

Illius est nemo populi quin ingemat . Errat,
 Atque omni panem querit arte suum .
 Et quacunque sibi fuerant pretiosa dederunt
 Pro iusto, miseris sit vigor unde cibo .
 In me verte oculos Domine ò, perpende cadentis
 Exitium : iaceam quomodo vilis ego !

L A-

L A M E C H.

O, vos omnes qui transitis per viam attendite, & vide-
 dete si est dolor sicut dolor meus: quoniam vin-
 demiauit me, vt locutus est Domi-
 nus in die iræ furoris sui.

V E R S I O.

Vos precor ò quicumque via transitis ad urbem
 Mærorem attendite mente meum.
 Dicite num similis dolor extitit vllus? an vlli
 Par vniquam fuerit plaga relata mea?
 Abstulit heu! nostros domini vindemia fructus,
 Ne mea post maneant funera reliquia.
 Hæc, memini, fuerat dominus mihi fata minatus
 Cum grauis irati forma furentis erat.

M E M.

De excelso misit ignem in ossibus meis, & erudiuit
 me expandit rete pedibus meis: conuertit me
 retrorsum: posuit me desolatam tota die
 mærore confectam.

V E R S I O.

Misit in ossa suas mea celsus ab athere flammæ
 Essent iustitia qua documenta mea.
 Seque mihi opponens obiecit retia plantis,
 Desertaque retro compulsi ire via.
 Implicitam laqueis, desolatamque reliquit,
 Lugentem casus nocte, dieque meos.

NVN.

N V N.

Vigilauit iugum iniquitatum mearum, in manu eius
 conuolutę sunt, & impositę collo meo: infirmata
 est virtus mea: dedit me Dominus in manu,
 de qua non potero surgere.
 Hierusalem &c.

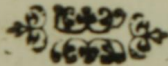
V E R S I O.

Formauere iugum vigilans mihi crimina, moles
 Urget, & in pęnas excubat illa meas.

Nempe Dei glomerata manu voluntur in orbes,
 Implicita, & collo vincula facta meo.

Infirmata iacet mea magna, & cognita virtus,
 In duras Dominus fecit abire manus.

Ha me precipitem post vulnera tanta dederunt.
 Surgendi à casu spes mihi nulla subest.

Bb

Feria

Feria sexta in Parasceue.

LAMENTATIO IV.

H E T H.

Cogitavit Dominus dissipare murum filia Sion: tendit funiculum suum: & non auertit manum suam a perditione: luxitque antimurale, & murus pariter dissipatus est.

V E R S I O.

Vertere constituit Dominus natę alta Sionis
Mania: funiculum cepit & inde suum,

*Mensurę vt penitus muri foret æqua ruina.
Nullaque labentis pars superesse queat.*

*Noluit a capto impulsu desistere: donec
A fundamentis machina tota ruit.*

*Conscia venturi muri pars preuia casus
Luxit: & in lacrymas tota soluta cadit.*

*Vt cecidit: murum par impetus impulit: ambo
Vt pariter steterant, sic cecidere simul.*

T E T H.

T E T H.

Defixæ sunt in terra portæ eius , perdidit & contriuit
 veſtes eius: Regem eius, & Principes eius in
 gentibus : non eſt lex: & Prophetæ eius
 non inuenerunt viſionem à
 Domino .

V E R S I O.

Infixit terra caſus violentia portas,
 Contriti veſtes, ruptaque clauſtra labant.
 Diſperſit Regem, Procereſque in gentibus: Ara
 Euerſa eſt: periit lex, periire ſacra.
 Quin ventura ipſos ſolitos prædicere vates
 Viſa reuelantis deſtituere Dei.

I O D.

Sederunt in terra: conticuerunt Senes filiæ Sion:
 conſperſerunt cinere capita ſua, accincti
 ſunt cilicijs: abiecerunt in terram ca-
 pita ſua Virgines Hieruſalem.

V E R S I O.

Sederunt in terra humiles quos nata Sionis
 Extulerat, triſtes & taquere ſenes.
 Vidimus hirsutis indutos corpora ſaccis
 In canos cineres compoſuiſſe ſuos.
 Virginea in terram capita abiecere puella
 Ceu teneri flores imbre grauante caput.

C A P H.

Defecerunt præ lacrymis oculi mei, conturbata sunt
viscera mea: effusum est in terra iecur meum
super contritione filiaë populi mei,
cùm deficeret paruulus & lactens,
in plateis oppidi.

V E R S I O.

Defecere oculi plorando, auulsa natarunt
Lumina: ceu medio naufraga facta mari.
Conturbata dolent mea viscera: rupta patefcunt:
Allifere solo cum crepuere, iecur.
Sic affecit eam nata pia cura gementis:
I licet, huic tanti causa doloris erat.
Viderat heu! teneros velli sibi ab vberc natos,
Et passim pressos morte iacere vjs.

LAMENTATIO V.

L A M E D.

Matribus suis dixerunt: vbi est triticum, & vinum?
cùm deficerent quasi vulnerati in plateis
Ciuitatis: cùm exhalarent animas suas
in sinu matrum suarum.

V E R S I O.

Quisque puer stimulante fame clamare coactus
Panis vbi est Mater, sunt vbi vna mibi?
Nempe inter matrumque manus, ac vbera cogit
Exhalare animas hinc sitis, inde fames.
Defecere omnes post vulnera multa relictii:
Stabant in medijs corpora strata vjs.

M E M.

M E M.

Cui comparabo te; vel cui assimilabo te filia Hierusalem? cui exæquabo te, & consolabor te Virgo filia Sion? magna est enim velut mare contritio tua; quis medebitur tui?

V E R S I O.

Cui conferre queam Solyma te ò Filia? cuius
 Aut pœnis pœnas assimilare tuas?
 Quis tantos ò nata Sion est passa dolores?
 Nulla aliena tibi pœna lenamen erit.
 Crescit in immensum mevor tuus, & maris instat
 Funditur: in reliquos flumina parua fluunt.
 Quis poterit tantos pœnarum auertere fluctus?
 Quis plagis medicas his adhibere manus?

N V N.

Prophetae tui viderunt tibi falsa, & stulta, nec aperiebant iniquitatem tuam, ut te ad penitentiam prouocarent: viderunt autem tibi assumptiones falsas, & eiectiones.

V E R S I O.

Viderunt portenta tui mendacia Vates,
 Mendacesque oculis imposuere tuis.
 Te tua adulantes celabant crimina: quando
 Debuerant lacrymas elicuisse tuas.
 Hostibus eiectis, summum te ad culmen ituram
 Cantabant; mendax fabula utrumque fuit.

Sa-

LAMENTATIONES

S A M E C H.

Plauserunt super te manibus omnes transeuntes per
viam: sibilauerunt, & mouerunt caput suum su-
per filiam Hierusalem: Hæccine est Vrbs,
dicentes, perfecti decoris, gaudium vni-
uersæ terræ! Hierusalem, &c.

V E R S I O.

Q Vicunque hanc triuere viam risere iacentem:
Testantur plausa gaudia falsa manus.
Nec satis: irrisor tibi sibilat ore petulco,
Quassat & hostili subdolis arte caput.
Hæccine formosa est Vrbs illa! hæc Orbis amores?
Ad crepitum digiti, more iocantis, ait.

LAMENTATIO VI.

A L E P H.

Ego Vir videns paupertatem meam in virga
indignationis eius.

V E R S I O.

Pauper ego, doctusque pati mala pauperis, urget
Hoc opus irrationis ferrea Virga Dei.

A L E P H.

Me minauit, & adduxit in tenebras, & non
in lucem.

V E R S I O.

Ille instar me duxit ovis: clausitque tenebris,
Nec potui infusa nocte videre diem.

ALEPH.

A L E P H.

Tantum in me vertit, & conuertit manum
suam tota die.

V E R S I O.

*In me iram vertitque grauem, dextramque rubentem
Conuertit: sensit fulmina missa caput.*

B E T H.

Vetustam fecit pellem meam, & carnem meam:
contriuit ossa mea.

V E R S I O.

*Feruida ab igne caro, cutis arida, & osstaque pellis
Ossa minuta suis dissiluerunt locis.*

B E T H.

Edificauit in gyro meo, & circumdedit me
felle, & labore.

V E R S I O.

*Constituit duro cinctum me includere vello:
Felle fuit hinc septum, murus & inde labor.*

B E T H.

In tenebris collocauit me, quasi mortuos
sempiternos.

V E R S I O.

*Inmersam tenebris oppressit mole sepulcri
Vnde resurgendi spes mihi nulla foret.*

G H I M E L.

Circumædificauit aduersum me, vt non egrediar:
aggrauauit compedem meam.

VER.

LAMENTATIONES

V E R S I O.

*Nes foret effugium septis me inclusit iniquis,
Addita compedibus sunt noua vincla meis.*

G H I M E L.

Sed & cum clamauro, & rogauero, exclusit
orationem meam.

V E R S I O.

*Id grauius, quòd me clamantem, & multa rogantem
Reppulit, & surda respuit aure preces.*

G H I M E L.

Conclufit vias meas lapidibus quadris: semitas
meas subuertit.
Hierusalem, &c.

V E R S I O.

*Iamque omnis præclusa mihi via marmore secto est.
Heu! misero nullum semita signat iter.*

Sabbato Sancto.

LAMENTATIO VII.

H E T H.

Misericordiæ Domini quia non sumus consumpti:
quia non de fecerunt miserationes eius.

V E R S I O.

*Hisce malis tamen est pietas laudanda Tonantis,
Reliquias passus quòd superesse mei est.
Non adeò miseros procul aspicit ille: propinquat
Cladibus, enumerat nostra vulnera pius.*

HETH.

H E T H.

Noui diluculo: multa est fides tua.

V E R S I O.

*Noui equidem prima cum luce Aurora ruberet;
Magna Sion misera spes tibi, magna fides.*

H E T H.

Pars mea dominus dixit anima mea: propterea
expectabo eum.

V E R S I O.

*Vox anima fuit illa mea: expectare salutem
Me liceat: fiet pars mea quippe Deus.*

T E T H.

Bonus est Dominus sperantibus in eum; animæ
quærenti illum.

V E R S I O.

*Præstat opem Dominus de se sperantibus: ipsi
Suspiranti animæ semper adesse solet.*

T E T H.

Bonum est præstolari cum silentio
salutare Dei.

V E R S I O.

*Qui tacet expectans cælestia dona salutis,
In se sensa Dei corde loquentis habet.*

C c TETH.

T E T H.

Bonum est viro cum portauerit iugum ab
adolescentia sua .

V E R S I O .

*Vtile erit præcepta Dei seruare volenti
A teneris Domini sustinuisse iugum .*

I O D.

Sedebit solitarius, & tacebit, quia leuauit super se.

V E R S I O .

*Secum habitans, solus viuet, tacitusque sedebit,
Seque super scandens it, propiorque Deo .*

I O D.

Ponet in puluere os suum, si fortè sit spes .

V E R S I O .

*Corruet in terram, vultumque in puluere ponet:
Fortasse a: tollet spe meliore caput .*

I O D.

Dabit percutienti se maxillam: saturabitur opprobrijs:
Hierusalem, &c.

V E R S I O .

*Percutienti aliam maxillam exponet, eritque
Obrutus heu! plagis, & satur opprobrijs .*

LAMENTATIO VIII.

A L E P H.

Quomodo obscuratum est aurum? mutatus est
color optimus: dispersi sunt lapides San-
ctuarii in capite omnium platearum.

V E R S I O.

Quomodo luce caret rutilum, quod fulserat aurum?
Immoriturque genis viuidus ille color?

*Fincta prius dispersa iacent sacra marmora Templi,
Qua diuisa suis ingemere locis.*

*Stare in principijs platearum erecta videbis,
Et monstrare Urbis, tristia signa, vias.*

B E T H.

Filij Sion inclyti, & amicti auro primo: quomo-
do reputati sunt in vasa testea opus
manuum figuli?

V E R S I O.

Inclyta progenies, soboles generosa Sionis,
Aurea quos vestis picta tegebat acu.

*Quomodo nunc vili reuoluti in puluere sordent?
Ceu despecta luti testea vasa forent.*

*Quos figulus currente rota confinxerat, idem
Fecerat vt, facili fregit & illa manu.*

G H I M E L

Sed & lamia nudauerunt mammam: lactauerunt
catulos suos: filia populi mei crudelis, quasi
struthio in deserto.

V E R S I O.

Quin lamia pulchro simulantes ore puellas
Vbera per passos exposuere sinus.

Decepere omnes, & fraude hausere cruorem,
Lactantes catulos sanguinis imbre suos.

Exin seua Sion ceu struthio sauit eremo:
Decipit heu! natos dilaceratque suos.

D A L E T H.

Adhaesit lingua lactentis ad palatum eius infanti;
paruuli petierunt panem, & non erat
qui frangeret eis.

V E R S I O.

Lactentis siccis lingua arida faucibus haeret:
Lactem necat matrum deficiente sitis.

Confectique fame panem petiere puelli:
Sed prope qui posset frangere nullus erat.

Scilicet, aut casus mors sustulit atra parentes,
Aut fuga ad externos compulit ire lares.

H E.

Qui vescebantur voluptuosè interierunt in vijs :
qui nutriebantur in croceis amplexati
sunt stercora .

V E R S I O .

Fercula quos, lautaque dapes, & larga iuuabant
Pocula delicia destituere sua .
Soli, inopes, nummis vacui, victuque carentes
Consumpti medijs interiere vijs .
Quos crocus, & byssus, murex, aurumque tegebat
Pannose immundos incoluere locos .

V A V .

Et maior effecta est iniquitas filia: populi mei peccato
Sodomorum, quæ subuersa est in momen-
to, & non ceperunt in ea manus .
Hierusalem, &c.

V E R S I O .

Commisit grauius, quàm Sodoma nata Sionis
Crimen, & infandum vicit iniqua scelus .
Momento perijt, subitoseque exarsit in ignes
Illa: diu, & varijs interit ista modis .
Illam non gladius, non dextera perdidit hosti s
Hac nullæ hostiles abstinuere manus .

O R A T I O

ORATIO HIEREMIÆ

Prophetae.

Recordare Domine quid acciderit nobis:
intuere, & respice opprobrium
nostrum.

*Flecte oculos Domine: & nostri reminiscere casus:
Aspice nos, quanto simus in opprobrio.*

Hæreditas nostra versa est ad alienos: domus
nostræ ad extraneos,

*Iura, & opes nostras alienus possidet hæres:
Occupat & nostras gens peregrina domos.*

Pupilli facti sumus absque patre: matres
nostræ quasi viduæ.

*Nos uti pupillos mors fecit acerba parentum:
Sunt vacuis matres seu viduæ in domibus.*

Aquam nostram pecunia bibimus: ligna nostra
pretio comparauimus.

*Ipsa in potum emitur nostris de fontibus unda:
Nostraque dant nobis vendita ligna focum.*

CICERO

Ces.

Cervicibus nostris minabamur : lassis non
dabamur requies .

*Plura minabamur collo iam pondera onusto :
Quippe novum lassos excipiebat onus .*

*Ægypto dedimus manum , & Assyriis , vt
saturaremur pane .*

*Ægypti , Assyrię iuga sumpsimus aspera gentis :
Pelleret vt panis copia parva famem .*

Patres nostri peccauerunt , & non sunt : & nos
iniquitates eorum portauimus .

*Peccauere Patres nostri : mors abstulit illos :
Nos illis patimur debita supplicia .*

Se rui' dominati sunt nostri ; non fuit qui redime-
ret de manu eorum .

*Nostri iugo infami seruorum colla grauantur ,
Nec libertatis spesue , modusue manet .*

In animabus nostris afferebamus panem nobis :
à facie gladii in deserto .

*Heu ! proprio nobis constabat sanguine panis :
Desertis gladij sœua rapina locis .*

Pellis

Pellis nostra quasi clibanus exusta est à facie
tempestatum famis.

*Clibanus vt, pellis sic ossibus hæret adusta ;
Ignea tempestatas ceu foret ille famis .*

Mulieres in sion humiliauerunt, & Virgines
in ciuitatibus Iuda.

*Strata Sione iacet muliebris turba : per Vrbes
Iuda Virginei procubuerunt chori .*

Hierusalem, Hierusalem conuertere ad Do-
minum Deum tuum.

*Hierusalem, Vrbs à Hierusalem, ne sperne vocantem !
Conuerte ad Dominum lumina, corque tuum .*

Et

Et hanc versionem debet pius Lector Illustrissimo &
 Reuerendissimo D. Abbati, & Archipresbytero
 Aloysio Gradenigo Bibliophylaci S. Marci Viro
 Eruditissimo, & ornatissimo, qui Isocratis, & De-
 mosthenis profanam eloquentiam, & Nazianzeni,
 & Chrystostomi sacram facundiam omnigenę do-
 ctrinę studiis excultam in Latium inuexit, ac prop-
 terea dignus apparuit, qui eiusdem Illustrissimę
 Helenę Heroinę sapientissimę Præceptor
 eligeretur.

**Psalmus 50. Dauidis Pœnitentia-
 lium potissimus ad Ele-
 giam redactus.**

Miserere mei Deus secundum magnam miseri-
 cordiam tuam.

Ergo mei miserere Deus, miserere gementis:
Affer opem magna quâ pietate soles.

Et secundum multitudinem miserationum tuarum
 dele iniquitatem meam.

*Et quoniam multus parcendo, & multus amando es:
 Ex animo dele crimina multa meo.*

Amplius laua me ab iniquitate mea, & à peccato
 meo munda me.

*Sordida sanguineo mea crimina fontè lauato,
 Et cum sepe laues amplius inde laua.*

*Nec lauasse satis, maculas absterge relictas,
 Et superesse vllas ne patiare notas.*

Dd

Quo-

Quoniam iniquitatem meam ego cognosco, & peccatum meum contra me est semper.

*Flens ego cognoui mea crimina: semper oberrant
Ante oculos, statuunt me memorata reum.*

Tibi soli peccaui, & malum coram te feci, vt iustificeris in sermonibus tuis, & vincas cum iudicaris.

*Peccaui tibi soli, & coram te mala feci,
Ausus ego sum oculos contemnerare tuos.*

*Et quoniam sunt qui tecum contendere certant
Iudicio, & facti querere iura tui:*

*Parce pius; iustusque feri: tua iura tuere,
Victor Iudicis vt videre tuis.*

Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea.

*Ecce ego primam contactus origine culpa,
Quem tulit infecto mater iniqua sinu.*

Ecce enim veritatem dilexisti: incerta, & occultis sapientiae tuae manifestasti mihi.

*At veri tu Numen, amans mihi nosse dedisti
Quae sunt thesauris abdita sensa tuis.*

Asperges

Asperges me Hyssopo, & mundabor, lauabis me,
& super niuem dealbabor.

*Hyssopo aspersum me munda, iterumque lauabis.
Ut videar supra candidus ire niues.*

Auditui meo dabis gaudium, & lætitiã, &
exultabunt ossa humiliata.

*Auribus inde meis caelestia gaudia, & ossa
Exsurgent putri semisepulta siccã.*

Auerte faciem tuam à peccatis meis, & omnes
iniquitates meas dele.

*A culpis auerte meis tua lumina mitis,
Atque anima dele crimina cuncta mea.*

Cor mundum crea in me Deus, & spiritum
rectum innoua in visceribus meis.

*Cor mundum Deus alme crea: rectusque nouetur
A te visceribus spiritus ille meis.*

Ne proijcias me à facie tua, & spiritum sanctum
tuum ne auferas a me.

*A facie me, quaeso, tua ne proijce: mecum
Desinat ab! nunquam spiritus esse tuus.*

Redde mihi lætitiã salutaris tui, & spiritum
principali confirmã me.

D d 2 Reddo

*Redde precor spectata tui mihi gaudia Christi,
Flamine constituar Principe firmus ego.*

*Docebo iniquos vias tuas, & impij ad te
conuertentur.*

*Doctus ego veniam de te sperare dolendo,
Erudiam reliquos crimina flere sua.*

*Libera me de sanguinibus Deus Deus salutis mee,
& exultabit lingua mea iustitiam tuam.*

*Eripe sanguinea rabidis me motibus ira:
Ne me precipitem cogat in arma furor.*

*Eripe me rursum lasciui e fomitis astu,
Quo calet incenso sanguine dira lues.*

*Tunc tibi iusta canam gemini pro munere Domini
Carmina, iustitia ductus amore tua.*

*Domine labia mea aperies, & os meum an-
nunciabit laudem tuam.*

*Os aperi tu Christe meum: tu labra reclude:
Decantet laudes vt mea lingua tuas.*

*Quoniam si voluisses sacrificium dedissem vtique:
holocaustis non delectaberis.*

*Nam si casa quidem tibi victima nostra placeret,
Ante aras caderet victima multa tuas.*

*Sacra tibi, quorum superest pars magna, placebunt:
Nam tibi, quæ pereunt, non holocausta placent.*

*Sacrificium Deo spiritus contribulatus: cor
contritum, & humiliatum Deus
non despicias.*

*Spiritus omnigena vexatus sorte laborum,
Afflictusque malis hostia digna Deo est.*

*Cor tu humile, afflictumque nimis, pressumque dolore
Haud equidem temnes, despiciasque Deus.*

*Benigne fac Domine in bona voluntate tua Sion,
ut ædificentur muri Ierusalem.*

*Perge tuum fundare Sion, animoque volenti
Ædifica Solymæ mania Sancta tua.*

*Tunc acceptabis sacrificium iustitiæ, oblationes,
& holocausta, tunc imponet super altare
tuam vitulos.*

*Iustitia demùm tibi Victimæ massa placebit,
Admittes aris tunc Holocausta tuis.*

*Sanguine virgineo vitulorum altare rubebit;
Allicient oculos candida liba tuos.*

ANF

ANIMADVERGIO.

Nil a me frequentius, & vehementius postulatum, quam ut Indicem librorum meorum texerē, quod nemo hactenus, & si nonnulli tentarint, accurate præstitit. A quo ego tamen semper abstinui, quod nomen Indicis horreo, assuetus libros à capite ad calcem perpetuos legere, & solitus

improbare eos, qui Indices, & Elenchos, Concordantias & id genus opera excogitarunt. Verum, quòd nuper Illustrissimus Dominus Antonius Magliabechus Serenissimi Magni Ducis Hetrurix Bibliophylax vir litteratissimus, & mihi omni officiorum genere coniunctissimus, cui omnes authorum fibræ, ac medullæ notæ sunt, quibus ille se totum legendo insinuat, & omnium sensa colligit, & in numero habet, adè ut ipse ex iis viuat, & rursus ipsi in eo viuant, & quocunque se ferat bibliothecas circumferat memoria sua felici, & prodigiosa animatas; id à me repetitis litteris petierit, non potui non efficere, quod flagitabat. Itaque quod alii potentibus imperiis extorquere non potuerunt, ille mollibus precibus, tanta est mea in eum benevolentia, impetrauit.

ELEN-

625

E L E N C H V S
L I B R O R V M
P A T R I S F R A N C I S C I
à S. Augustino Macedo in
lucem editorum .

Notato tempore, designato loco .

Q Vos in Societate scripsit, descripsit Pater Philip-
pus Alegambe eiusdem Societatis, qui Madriti
P. Macedum nouit in Regia illa, tum primùm in-
stituta, Academia docentem, in sua Bibliotheca,
his verbis .

Franciscus de Macedo natione Lusitanus, patria
Conimbricensis in Societatem venit annum agens
XIV. etatis, in ea Rhetoricam complures annos, Phi-
losophiam vno, Chronologiã aliquot subinde docuit:
vir planè eruditus, & in pangendis Carminibus feli-
cissimus, ac vnz vberimã. Edidit .

Theses Rhetoricas omni eruditione refertas, quas
Madridii publicè proposuit his titulis .

Thesaurus eruditionis pro Sole Zodiacum percur-
rente .

Parnassi nemus Poeticis arboribus confitum .

Viridarium eloquentiæ Rhetoricis floribus distin-
ctum .

Scripsit

Scriptis præterea .

Apotheosim S. Francisci Xauerij Lyrico carmine
lib. 3.

Apotheosim S. Elisabethæ Reginae Lusitaniæ lib. I.
Lyricorum .

Epitomen Chronologiæ ab Orbe condito ad Chri-
stum natum .

Artem Poeticam iusto volumine .

Elegias 7. in mortem P. Francisci de Mendoza, quæ
extant in Mausoleo eidem Patri erecto ad calcem Vi-
ridarij ipsius .

Hispanicè verò scripsit, atque edidit .

Vitam Domini D. Ludouici de [Ataide] Pro regie
Indiæ Madridii .

Reliqua quæ edidit recensere poterunt ij ad quos
transiuit . Hactenus Philippus .

Hæc tu mi lector sic ordinabis .

Apotheosim S. Francisci Xauerij Epico Carmine
Olisipone ann. 1621.

Apotheosim S. Elisabethæ Reginae Lusitaniæ Epi-
co Carmine Conimbricæ anno 1624.

Theses Rhetoricas proximè nominatas in vnum
volumen coniectas Madriti ann. 1628.

Epitomen Chronologiæ ab Orbe condito ad Chri-
stum natum ann. 1634.

Artem Poeticam iusto volumine . Hæc non vidit
lucem .

Elegias 7. Has in libris non numero : Typis manda-
tæ sunt Lugduni ann. 1626.

Vij

Vitam Domini. D. Ludouici de Ataide lingua Hispanica in q. Madriti ann. 1633.

Historiam recentium Martyrum Iaponensium eadem lingua in q. Madriti ann. 1632.

Hæc in Societate.

In Ordine Sancti Francisci.

Apologeticus pro Lusitania vindicata. Parisiis anno 1641. in q.

Ius succedendi in Regnum Lusitaniæ cum Historia Lusitaniæ liberatæ, & Schemate genealogico competitorum de Regno Lusitaniæ. Parisiis eodem ann. 1642. in f.

Elogia Gallorum Aquis Sextiis eodem anno 1641. in q.

Descriptio villæ Inquii, & Sanctæ Baumes, idest, spelunçæ S. Magdalenæ. Aquis Sextiis eodem anno 1641. versibus in oct.

Panegyricus Vrbano Octauo: Apes Barberinæ. Lyra Barberina, Roma vetus, & noua Carmine heroico in vnum volumen coniecta. Romæ anno 1642. in quarto.

Honor vindicatus. Rupellæ ann. 1642. in octauo.

Philippica Portughesa Hispanice. Olisipone 1643. in f.

Propugnaculum Lusitano Gallicum. Parisijs anno 1646. in f.

Laurus Harcourtica. Parisijs. Ann. 1647. in q.

Cortina Augustini. Parisijs anno 1648. in q.

Tessera Pontificia pro dignitate, & authoritate Papæ. Londini ann. 1652. in q.

Ee

Con.

Controuersia Ecclesiastica inter fratres Minores
Londini ann. 1653. in Oct.

Lituus Lusitanicus contra tubam Anglicanam,
Londini ann. 1652. in q.

Mens diuinitus inspirata Pontifici Innocentio De-
cimo super quinque propositiones Iansenii. Londini
1654. in q.

Scrinium Augustini. Londini anno 1634. in quar-
to.

Domus Sadica, idest, familia nobilium Lusitano-
rum cum eorum gestis descripta. Londini anno 1654.
in f.

Rosæ Alexandrinæ, idest electio Pontificis Alexan-
dri VII. cum Panegyrico, & poematis omnis generis.
Romæ anno 1655. in q.

Pallas Togata, idest Regina Sueciæ ad Fidem con-
uerfa. Romæ anno 1656. in q.

Encyclopædia. Romæ anno 1657. in f.

Vita S. Ioannis de Matha, & Felicis de Valois fun-
datorum ordinis Redemptorum sanctissimæ Trinita-
tis. Romæ ann. 1660. in oct.

De Claibus Petri. Romæ ann. 1660. in f.

Archigymnasii Romanæ Sapientie descriptio. Ro-
mæ 1661. in oct.

Theatrum Meteorologicum. Romæ anno 1661. in
oct.

Diatriba de Aduentu S. Iacobi in Hispaniam. Ro-
mæ ann. 1662. in q.

Controuersia selecta. Romæ ann. 1663. in duode-
cimo.

Scholæ Theologicæ positivæ. Romæ anno 1664.
in f.

Affertor Romanus, siue Vindiciæ Romani Pon-
tificis,

ificis, & Pontificatus Romæ ann. 1666. in f.

Vita Theresiæ, & Sanctæ Reginarum Lusitanarum.
Romæ ann. 1667. in oct.

Concentus Euchologicus Venetiis 1668. in folio.

Vita S. Turibii Archiepiscopi Limani. Venetiis an-
no 1668. in q.

Pictura Veneta. Venetiis ann. 1669. in q.

Collationes Sancti Thomæ, & Scoti ad 1. sentent.
Patauii ann. 1675. in f.

Collationes S. Thomæ & Scoti alter Tomus ad 2.
sentent. Patauii in f.

Azymus Eucharisticus. Veronæ ann. 1673. in octa-
uo.

Disquisitio Ecclesiastica super Azymo Eucharisti-
co Veronæ ann. 1673. in q.

Commentationes duæ Polemicæ pro S. Augustino.
Veronæ 1674. in q.

Responsio ad Notas Critici. Veronæ anno 1654. in
quarto.

Mirothecium ex documentis moralibus. ann. 1675.
Patauii in q.

Libri qui perierunt.

Historia expeditionis Brasiliæ ad Bahiam recupe-
randam. Ann. 1625. in q.

Liber de generibus, & differentiis styli, tum Rhetorici,
tum Poetici, tum Historici, tum Epistolaris. Co-
nimbricæ anno 1626. in oct.

Vita pii Viri Dominici Ioannis Laici Iesuitæ, tum
Latinè, tum Lusitanicè in oct.

Scientia Rhetorica, Madriti scripta. In f. casu
amissa.

Ec 2 Scien-

Scientia Poetica opus accuratissimum. Madriti in
f. Æmulorum fraude interuersa.

Bella Hispanorum cum Gallis lingua Hispanica.
Madriti in q.

Inuenietur apud Ducem de Villahermosa.

Descriptio Poetica Heroico Carmine Palatii Ma-
dritensis rusticani. Reperietur in Bibliotheca Comitum
de Oliuares 3. millia versuum Epicorum.

Aduersaria collecta ex omnibus operibus S. Augu-
stini. Ingens tomus. Hunc Guardianus mei Ordinis,
quod erat interpunctus, & ex chartis solutis malè
compositus, putans esse aliquod opus inutile, com-
bussit, magno meo dolore, & aliqua opinor, doctrinæ
Augustinianæ iactura.

Vita S. Rosæ Limensis Dominicanæ, quæ prima om-
nium scripta fuit, seruaturn ad Mineruam. Romæ, in
quarto.

Libri confecti, & in lucem edendi.

Historia de bello Lusitanico, dudum ex quo fui in
Angliam missus interrupta: cuius libri duo, ad ideam
Titi Liuii, sunt confecti: & meam adhuc expectat per-
fectricem manum.

Liber de Conciliis vniuersalibus, & particularibus.
In f.

Liber Apologeticus contra Caronem, & Valsium
Romanæ Ecclesie aduersarios. In q.

Calamitas erudita in q.

Diatriba de opinione probabili in q.

Lucerna Macedi, in oct.

Disertatio de Validitate Matrimonii Ethnico-
rum,

rum ; præsertim Tunchinensium Barbarorum. In quarto.

Translatio Ludouici Camonii Principis Poetarum Lusitaniæ in Latinam linguam Heroico item Carmine, opus magni laboris, & accurationis. In q.

Continet Myriadem fermè versuum totidem Poetæ versibus respondentium.

Subdit prælo tertium tomum Collationum in 3. Sent. S. Thom. & Scot.

Habet præ manibus librum in scriptum: Prosper rediuius contra Narratorem.

Urget alium: cuius titulus est Accipiter, siue sparauerius Rafterii plumis vestitus, deplumatus, & vigintiquinque errorum conuictus.

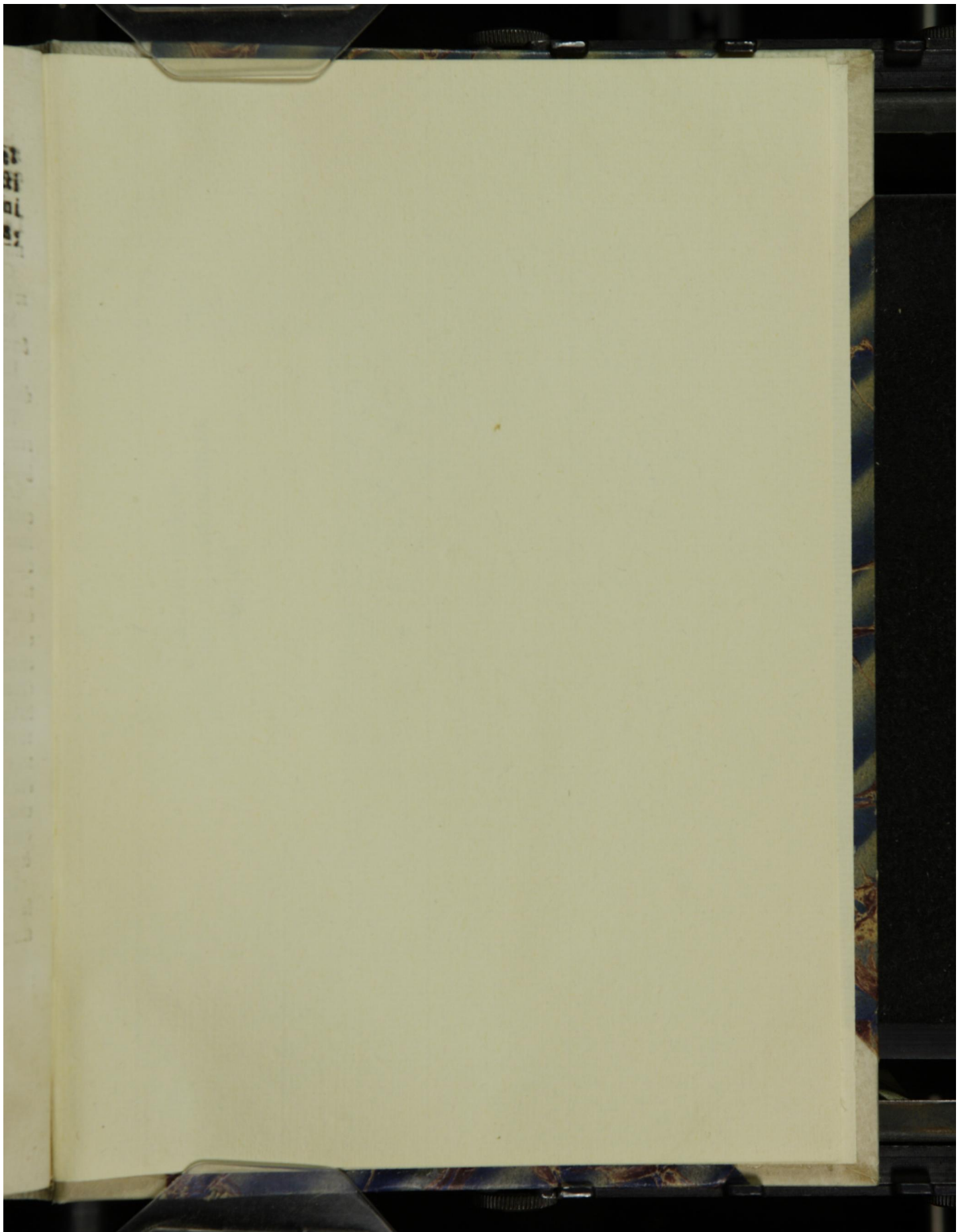
Erit qui velit nosse opera vaga, & solitaria. Hæc quod sunt plurima ægrè numerari possunt, & ægrè inueniri. Verùm obiter attingam. Panegyricos dixi quinquaginta tres. Orationes Latinas habui sexaginta. Laudationes, siue funebres orationes, triginta duas. Poemata Epica recitavi publicè quadraginta octo. Elegias composui centum viginti tres. Epitaphia centum quindecim. Epistolas dedicatorias ducentas duodecim. Familiars septingētas. Poemata Epica iusta bis mille sexcenta. Elegias quingentas. Odas centum decem. Epigrammata, & id genus alia plusquam tria millia. Comœdias Latinas quatuor. Tragœdias duas. Satyræ unam Hispanicè. Carmina, quantum recolendo præterita consequi possum, omnis generis, quæ scripsi, ac ex tempore fudi, ea opinor centum, & quinquaginta myriades posse conficere.

Tandem animaduerto de multis me quæstionibus fuisse consultum, quarum aliæ ad alias doctrinas spectabant, quædam propriè ad praxim tum Moralis Theo-

Theologie, tum iuris Canonici, tum Civilis pertine-
bant, & in numerum venire possunt, quæ sancti
officii Qualificatoribus inter quos Romæ fu. proponi
solent. Earum responsa, quæ sunt dispersa, si colligan-
tur, ingentem tomum efficiant.

FINIS.

KONSERVIERT DURCH
ÖSTERREICHISCHE FLORENZHILFE
WIEN 1967

005644852